

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SAİT FAİK ABASIYANIK

Seçme Hikâyeler

Resimleyen: Cem Kızıltuğ

MEB
Onaylı
100
Temel Eserden
Biri

18.
baskı

SEÇME HİKÂYESLER

Sait Faik Abasıyanık 18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğdu. Çocukluğu Adapazarı'nda geçti. İlk öğrenimini Rehber-i Terakki Okulu'nda yaptı. Orta öğreniminin bir kısmını İstanbul Erkek Lisesi'nde, diğer kısmını ise Bursa Lisesi'nde tamamladı (1925-1928). Yüksek öğrenimine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde başladı (1928). İki yıl sonra babasının isteği üzerine, iktisat eğitimi için Venedik üzerinden İsviçre'ye gitti. Lozan'da kısa bir süre kalarak, Fransa'nın Grenoble kentine geçti. Sanatı ve kişiliği üzerinde derin izler bırakacak çok sevdiği bu Fransız şehrinde üç yıl yaşadı. Fransa'dan döndükten sonra bir süre Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Çocukluktan beri tüccar olmasını istediği babasının zorlamasıyla ticarete atıldı ve başarılı olamadı. Babasının 1939'daki ölümüyle geçimini yalnızca kalemiyle sağlamanın yollarını aradı. Kısa bir süre *Haber* gazetesinde muhabirlik yaptı (1942). Yazarlığa lise yıllarında başlayan Sait Faik'in ilk şiiri *Mektep* dergisinde yayımlandı (1925). İlk yazısı "Uçurtmalar" *Milliyet* gazetesinde yayımlandı (1929). 1934'ten itibaren kendini neredeyse bütünüyle öyküye veren yazar denizi, emekçileri, çocukları, yoksulları, işsizleri ve balıkçıları yalın, şiirsel bir dille anlatarak Türk edebiyatına yeni bir öykü anlayışı getirdi. Daha önce Atatürk'ü de onur üyeliğine seçen, ABD'deki Uluslararası Mark Twain Derneği tarafından çağdaş edebiyata yaptığı katkılarından dolayı onur üyeliğine seçildi (1953).

11 Mayıs 1954'te İstanbul'da öldü.

Yapıtları:

Öykü: *Semaver* (1936, Remzi Kitabevi); *Sarnıç* (1939, Çığır Kitabevi); *Şahmerdan* (1940, Çığır Kitabevi); *Lüzumsuz Adam* (1948, Varlık Yayınları); *Mahalle Kahvesi* (1950, Varlık Yayınları); *Havada Bulut* (1951, Varlık Yayınları); *Kumpanya* (1951, Varlık Yayınları); *Havuz Başı* (1952, Varlık Yayınları); *Son Kuşlar* (1952, Varlık Yayınları); *Alemdağ'da Var Bir Yılan* (1954, Varlık Yayınları); *Az Şekerli* (1954, ö.s., Varlık Yayınları). **Roman:** *Medar-ı Maişet Motoru* (2. baskısı *Birtakım İnsanlar* adıyla, 1944, Yokuş Kitabevi); *Kayıp Aranıyor* (1953, Varlık Yayınları) **Şiir:** *Şimdi Sevişme Vakti* (1953, Yenilik Yayınları). **Röportaj-Öykü:** *Tüneldeki Çocuk* (1955, Varlık Yayınları); *Mahkeme Kapısı* (1956, Varlık Yayınları). **Diğer Yapıtları:** *Balıkçının Ölümü-Yaşasın Edebiyat* (1977, Bilgi Yayınevi); *Açık Hava Oteli* (1980, Bilgi Yayınevi); *Müthiş Bir Tren* (1981, Bilgi Yayınevi); *Sevgiliye Mektup* (1987, Bilgi Yayınevi). **Çeviri:** Georges Simenon'dan *Yaşamak Hırsı* (1954, ö.s., İstanbul Yayınları).

*Sait Faik Abasıyanık'ın
YKY'deki kitapları:*

Semaver (2002)
Şahmerdan (2002)
Sarnıç (2002)
Lüzumsuz Adam (2002)
Birtakım İnsanlar (2002)
Son Kuşlar (2002)
Kumpanya (2002)
Havuz Başı (2002)
Kayıp Aranıyor (2002)
Mahalle Kahvesi (2002)
Alemdağ'da Var Bir Yılan (2002)
Havada Bulut (2002)
Şimdi Sevişme Vakti ve Diğer Şiirleri (2003)
Karganı Bağışla (2003)
Mahkeme Kapısı (2003)
Hikâyecinin Kaderi (2005)
Seçme Hikâyeler (2005)
Öyle Bir Hikâye (2006)
Büyüyen Eller (2007)
Bütün Eserleri (*Delta*, 2009)

Doğan Kardeş:
Bir Sonbahar Akşamı - Seçme Öyküler (2009)

DOĞAN KARDEŞ

SAİT FAİK ABASIYANIK

Seçme Hikâyeler

Resimleyen: Cem Kızıltuğ

Yapı Kredi Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 2248
Doğan Kardeş - 180

Seçme Hikâyeler / Sait Faik Abasıyanık
Resimleyen: Cem Kızıltuğ

Kitap editörü: Onca Tapınç

Tasarım: Nahide Dikel

Baskı: Bilnet Matbaacılık ve Reklamcılık A.Ş.
Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1 Cadde
No: 16 Ümraniye / İSTANBUL

1. baskı: İstanbul, Ekim 2005
18. baskı: İstanbul, Mart 2011
ISBN 978-975-08-0999-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2002
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

Bohça • 7
Stelyanos Hrisopulos Gemisi • 12
Zemberek • 23
Çamaşır İpleri ve Don Gömlek Hayaletleri • 30
Ben Ne Yapayım? • 36
Havuz Başı • 41
Uzun Ömer • 47
Kraliçenin Evinde • 54
Açık Hava Oteli • 60
Diş ve Diş Ağrısı Nedir Bilmeyen Adam • 65
Jimnastik Yapan Adam • 71
Bir İlkbahar Hikâyesi • 76
Serseri Çocukla Köpek • 80
Fındık • 83
Eftalikus'un Kahvesi • 88
Sinağrit Baba • 94
Son Kuşlar • 99
Sivriada Geceleri • 105
Haritada Bir Nokta • 111
Hişt, Hişt!... • 119
Dülger Balığının Ölümü • 123

Değerli yazarımız Sait Faik Abasıyanık'ın kanunî temsilcisi bulunan Darüşşafaka Cemiyeti, 30 Mart 1863 tarihli Padişah Fermanı ile “babası ölmüş ve maddi durumu yetersiz” kız ve erkek öğrencilere karşılıksız eğitim sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Faaliyete geçtiği yıldan bu yana kendisini yenileyen, 1955 yılında kolej eğitimine, 1972 yılında da karma eğitime geçen kurum, 1994 yılında da Maslak'taki modern kampüsüne taşınmıştır.

Türkiye’de bir hayır kurumu tarafından açılan ilk özel okul olan Darüşşafaka, babası ve-fat etmiş, yoksul fakat yetenekli kız ve erkek çocuklarımıza giyim, barınma, yemek, kitap, sağlık hizmetleri dahil öğretim olanaklarını karşılıksız olarak yatılı ve karma eğitim vererek sağlaması bakımından da “İlk Halk Okulu” olma özelliğine sahiptir. Halen İngilizce eğitim yapan ve 900 öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun tüm giderleri, devlet yardımı olmaksızın, sadece hayırsever halkımızın bağışları ve bu bağışların değerlendirilmesi suretiyle Darüşşafaka Cemiyeti’nin kendi imkânları ile karşılanmaktadır.

Sait Faik Abasıyanık, sağlığında birkaç kez; o zaman, İstanbul Fatih’te bulunan Darüşşafaka Lisesi’ne gitmiş, orada okuyan çocukları çok takdir ederek onlarla ilgilenmiş, ölümünden sonra tüm malvarlığının Darüşşafaka’ya verilmesini istemişti. Annesi Makbule Abasıyanık da bu arzuya uyarak telif haklarını Cemiyette bırakmış, ancak Burgazada’daki köşkün müze olarak korunmasını ve oğlu adına her yıl bir hikâye armağanı verilmesini şart koşmuştur. Darüşşafaka Cemiyeti, kendisine 1964 yılında intikal eden bu vasiyete titizlikle sahip çıkarak köşkü müze halinde korumakta ve o yıldan bu yana “Sait Faik Hikâye Armağanı” adı altında Türkiye’nin en ciddi edebiyat yarışmalarından birini düzenleyerek değerli yazarın her yıl hatırlanmasını sağlamaktadır.

Bohça

Evimize ilk geldiği akşamı pekâlâ hatırlıyorum:

Ben, bizim dut ağacının dibinde mahalle çocuklarına o günkü oynadığımız oyundan, sudan ve su kenarından bahsetmekteydim. Bütün heyecanım üzerimdeydi. Bu yüzmek bilmeyen gruba, nasıl yüzmek öğrendiğimi o kadar hararetle anlatı-

yordum ki çocuklar en küçük bir kıpırtı yapamıyorlardı. Bütün sualleri gözlerine birikmişti. Heyecanıyla beraber artan sürati intikalimle bana ne sorulmak icap ettiğini derhal anlıyor, arkadaşlarıma bir kelime söyletmiyordum.

Evimizin bahçemize açılan kapısından gözüktüğü ve beni çağırdığı zaman, onu ilk defa görmekten doğan hayretimi hiç belli etmeden devam ettim:

— Artık ayağım yerden kesilmişti. Su yutmaya da başlamıştım. Ama aklıma hiç korku gelmedi. Ne yapacağımı düşünüyordum.

— Küçük bey, anneniz sizi istiyor.

Bu cümleyi o söylemişti.

— Geliyorum, dedim.

Ve arkadaşlarıma tam boğulmama az kalmışken, birkaç saniyede nasıl yüzmek öğrendiğimi anlatmaya devam ettim.

Neden sonra arkadaşlarım gitmiş; ben evin bahçe kapısına doğrulmuştum. O, hâlâ kapının önünde beni bekliyordu. Bana bakmıyordu. Gözleri ayva ağacında öten bir saka kuşundaydı.

— Bülbül mü? dedi.

— Yok kız, dedim, saka.

Anlamamazlığa vurdu. Bir mahalle şivesiyle:

— Hadi ordan, dedi. Saka biraz evvel geçti.

— Sus kız, dedim, terbiyesiz, ben öyle şakaları sevmem.

Mahzun gözleriyle bana uzun zaman baktı. Mutfağı ben önde o arkada geçtik. Ona, evimize niçin geldiğini sormak işkencesini de yaptım. O şöyle bir cevap vermişti:

— Ben eskiden Binbaşı Hidayet Bey'in evinde besleme idim.

Ben ne hain bir burjuva çocuğu idim, bilmezsiniz. Ona ne

mahzun: üzgün.

besleme: evlatlık olarak alınan ve ev işlerinde çalıştırılan kız.

sürati intikal: çabuk anlama, çabuk kavrama.

eziyetler etmedim. Esmer teninde yer yer çürükler peyda oldu; yaralar açıldı. Küçük, şekilleri bozulmuş ellerinin yukarısında-ki narin ve mor damarları okunan bileklerine ne tırnak yaraları açmadım.

Bütün işkencelerime, eziyetlerime rağmen yine benimle laubali oluyordu. O zaman suratına tükürür, o zaman tokatlardım.

Nüfus kâğıtlarına göre resmen benden bir yaş büyüktü. İkimiz de bir çocuk cıızlığı içinde afacan ve ele avuca sığmazdık.

O, siyah fistanının göğsünde, daha doğrusu uzun ve kemiksiz boynuna çok yakın bir yerinde, bir kırmızı turp kadar büyük memeleri, güneşten uçları sararmış saçları, yüzünün esmerliğine nazaran fevkalade beyaz, muntazam çıplak ayakları ile bir kış gecesi rüyama girdi. Rüyamda o zamanlar dedeme, sonraları Nurbaba ve şimdi Noel Baba'ya benzettiğim bir adam, elimden tutarak onun elini avucuma koymuştu.

— Sakın demişti, kavga etmeyin.

Ve o ihtiyar gür kaşlarını alt kirpiklerine kadar eğerek çatmıştı. Ondan sonra kavga etmemiştik. Bu kavga etmeyişin rüyada **vaki** bir hadise olduğunu işaret etmek lazım. Evet bu bir rüya idi. Şöylece devam etti:

Dut ağacının dibinde el ele idik. Saka kuşu ötede, ayva ağacında ötüyordu. Gökte büyük büyük yıldızlar vardı. Bir göl kenarında sazlı ve çakıllı bir koy kadar kocaman bir ay, ufkun bir köşesini doldurmuştu. Biz bu göl kenarına benzeyen aya doğru yürüyorduk.

Rüyamın bu kadarını hatırlayabiliyorum. Bir yemiş yemeden evvel alınan **ihtisas**lar, onu yedikten sonra alınan lezzetten daha berrak ve **vazıht**ırlar. Ben de, rüyamın nihayetinde aca-

vaki: olan, olmuş.

ihtisas: duygu, duygulanma.

vazıht: açık, belli.

yip, cennetten insanları kovduran acayip, bir yemiş yediğimi hayal meyal hatırlıyorum.

Ertesi sabah, hakikat güneşle beraber doğdu. Yüzümü, bahçe çeşmesinin musluğundaki buzları kırıp bol su ile yıka-mıştım. Fakat hâlâ rüyamın içinde yürüyen bir halim vardı.

Ona evin taşlığında rastladım. Sağ elinde ayakkabı bezini tutuyordu. Yüzünü daha yıkamamış gibiydi. Badem gözleri şiş-kindi. Boynunda pire yeniklerini andıran benekler vardı.

O ayakkabılarımı silerken eğilmiştim. Ağzım şimdiye kadar duymadığım bir iştihâ ve bam-başka bir hasretle saçlarına dokundu. Ka-fasından bir iki tel saç kopardım. Yolda hâlâ rüyamın içinde gibi mektebe gi-derken bu saçları tetkik ettim. Yarısı simsiyah, öteki yarısının ılık ve sarı bir rengi vardı.

Onunla konuşmalarımız hep şöyle olurdu:

— Kız, potinlerimi silmemiş-

sin?

— Vallahi sildim, küçük bey.

— Silmemişsin diyorum sana!

Ellerimde yarısı siyah, öteki yarısı ılık sarı saçları kalırdı. Olduğu yere büzülürdü. Hıçkırksız ve sessiz ağlardı. O ağla-dıkça ben sinirlenirdim.

— Kız bu defteri sen mi yırttın?

— Vallahi, ben yırtmadım küçük bey.

— Sen yırttın diyorum sana!

Bir ikinci defa ben yırtmadım, diyemezdi.

— Kız gene mi çantamı karıştırdın?

— Kitabınızın resimlerine baktımdı küçük bey!

— Ne diye bakıyorsun?

— Hoşuma gidiyor.

Ona şu aşağıya yazacağım cümleyi bir gün, yukarıki hoşuma gidiyor cevabını aldıktan sonra, söylemek istemiştım. Unutmadım, aşağı yukarı şöyle idi: “Kız sen de benim hoşuma gidiyorsun. Hem de her gün yiyip sana vermediğim, çok sevdiğim şamfıstıklarından daha çok. Ama ben, hoşuma gidiyor diye, seni kabuklarından sıyırıp şamfıstığı gibi yeşil ve tatlı içini yiyor muyum?..”

— Kız!

— Ne var küçük bey?

— Hiç...

— Küçük bey!

— Ne var kız?

— Hiç...

Yan yana dut ağacının dibinde idik. Şu yukarıda cevapları hiç olan konuşmayı yapmadık. Fakat bu şekilde çoktan konuşmuşa benzer bir halimiz vardı. Kafası dizimde idi, kokusu burunmda ve annem bizi bu şekilde yakaladığı zaman bir yaz öğlesi idi. Ben, bahçe kapısından sokağa fırlayıp su kenarına kaçmış, akşama kadar ılık sudan çıkmamıştım. Akşam olunca yine arka bahçede mahalle çocuklarıyla toplanmıştık. Bütün heyecanım sönmüş gibiydi. Arkadaşlarımı dinler gibi yapıyordum. Fakat her an evin bahçeye açılan kapısına bakıyordum. Gelip beni çağırmadı. Nihayet çocuklar gitti. Ben eve doğru yürüdüm. O mutfakta da yoktu.

Bohçasını sandık odasının bir köşeciğinde olduğunu evde herkes bilirdi. Evde bir şey kaybolduğu zaman, evvela gizlice bu üzeri kırmızı, beyaz, sarı, lacivert yamalı bohça aranırdı.

Aradığım bohçayı sandık odasının naftalin kokan köşesinde bulamadım.

Varlık, (37), 15 Ocak 1935

Stelyanos Hrisopulos Gemisi

Kış, Ada'nın sahillerine lodoslarla beraber gelirdi. Kocayemiş ağaçlarının çamlarla birleştiği adanın lodos tarafında, hiçbir ev yoktur. Orada kocaman vahşi kayalar, tuhaf kuşlar ve derin uçurumlar vardır. Kalpazanlar Kayası'nın üstünden lodos aştığı zaman, adanın poyraz tarafındaki evlerinde sessiz bir

hayat başlardı. Göçler gitmiş olurdu. Banyolar sökülmiş; köşkler küskün ve hayatsız dururdu. Küçük sandallar yer yer karaya çekilmiş bulunurdu. İşte balık zamanı bu zamandı. Kocaman gır gır kayıkları sahile başvururlar, torik ve palamut adanın etrafında bütün gün döner dolaşırdı. Kocaman kayıklar, kocaman bir şehre durmadan balık götürür, adaya para pul, bir iki çuval un, birkaç kilo et getirirlerdi. O sene kış ne kadar fazla olmuşsa balık da o nisbette az çıkmıştı. Balığın az, kışın çok olması günah çıkartan papazı bile düşündürürdü.

Stelyanos sabahtan beri çaparı¹ hazırlıyordu. Tamir ettiği ağlar çoktan bozulmuş, yazın hazırladığı oltalar kopmuş, kayığın boyaları dökülmüş, evin içi çoktan karmakarışık olmuştu. Bu sene balık yoktu. Bu seneki göçler evvelki senekiler gibi bol keseden para harcamamışlardı. Balığı bile başka balıkçıdan almışlardı. Beş para faydalarını görmemişti.

Trifon, kışa girerken hastalanmıştı. Köyde ilaç pahalıydı. Şehre inmek bir meseleydi. Trifon gerçi mektebe gitmiyordu. Ama kendi kendine çalışıyordu. Kitap, defter bile epey para tutmuştu. Stelyanos yarın balığa gidecekti. Çaparının hindi tüylerini düzeltiyor; kopmuş, çürümüş misinaları² tamir ediyor, paslı iğneleri değiştiriyordu. Bir bol balık olsaydı yarın da biraz gazyağı, bir parça şeker, Trifon'a bir pantolon, bir yün yelek, kendisine bir kasket alabilseydi. Evin içini biraz düzelse, şehirden Trifon'a bir iki küçük hediyecek getirseydi. Bir denizci hikâyesi kitabı satın alsaydı. Bir kocaman gemi resmi bulup Trifon'un yattığı küçük odaya çivileseydi...

Stelyanos balığa akşamleyin çıktı. Gecenin kim bilir hangi saatinde dönecekti. Trifon büyükbabasını beklerken uyuyakalmıştı. Rüya görüyordu.

1 Ucuna yem yerine hindi tüyü bağlanmış on, on beş veya daha fazla iğneli bir nevi olta.

2 İpek veya bağırıktan ud teline benzer bir şeydir. İğneler doğrudan doğruya olta kılına bağlanmadan bu beyaz şeye bağlanır.

Bir kayanın önünde bir gemi vardı. Trifon geminin içinde mi, yoksa kayanın üstünde miydi? Müthiş bir dalga, her an gemiyi o büyük kayaya çarpacak gibi yaklaşıyor, sonra nasıl oluyor bilinmez, dalga gelip gemiye çarpıyordu. Her an o kaya ile gemi arasında bir iki kulaçlık mesafe azalacak zannedildiği halde azalmıyordu, artmıyordu da.

Bu rüya böylece devam ederken Stelyanos içeri girdi. Rüzgâr odanın içini karıştırdı. Bir iki fotoğraf yerlerinden düştü. Danteller uçtu.

— Uyuyor muydun, Trifon?

— Uyuyordum ya... Balık var mı baba?

— Yok... deniz sanki bomboş.

— Neden acaba?

— Muhakkak bir canavar peyda oldu, Trifon. Yoksa bu vakit balık olmaz mı?

— Dede... Sen hiç canavar gördün mü?

Stelyanos canavar görüp görmediğini kendi kendisine sorduğu zaman düşünür kalırdı. Fakat başkaları sorunca; o kadar canavar hikâyeleri ile dolu idi ki, o kadar gece yarıları, denizin karanlık, fosforlu yüzünden hışımla kocaman hayvanlar geçtiğini görmüştü ki... Hikâyelerle hakikatleri karıştırır, **muhayyilesinde** ve hafızasında yaşayan mahlukları, denizlerde yaşamış hayvanlar gibi bulup çıkarıverirdi.

Zaten deniz kadar meçhul bir şey var mıydı? Kim bilir oltaların yetişmediği, ağların serpilmediği denizlerde ne tatlı, güzel balıklar; ne haşın, yırtıcı, hayal edilmez canavarlar vardı.

— Gördüm, Trifon. Bir kıştı. Toriğe çıkmıştık. Bulunduğumuz nişanda³ pamukbalığı dedikleri bir canavar olduğunu işitmiştik. Bu balığın yavrusu yirmi, yirmi beş kilo ağırlığında

³ Deniz ortasında balıkların bulunduğu yere nişan veya taş denir. **muhayyile**: düş gücü.

olurmuş diye duyardık. Bu yavruları büyükler, bir tehlike karşısında yutarlar; tehlike atladıktan sonra tekrar kusarlarmış. Düşün Trifon pamukbalığı ne kadar kocaman bir şey. Pamukbalığını o akşam Rüstem Çavuş yakalamıştı. Biz, bütün kayıklar onun etrafını almıştık. Bembeyaz, hakikaten pamuk gibi beyaz bir mahluktu. Yalnız ağzı, görülecek bir şeydi! Belki şu kapı kadar büyük. Dişleri yoktu. Rüstem Çavuş balığın karnına bıçağı daldırınca, bu karnın içinde dört tane dipdiri yavru bulduk. Sonra bu hayvanın yalnızca yavrusu yakalandı mıydı bütün deniz karışır, o cins bütün balıklar sandallara hücum ederler, devirirlermiş. O gece böyle bir vakaya meydan vermemek için kaçmıştık. Sonra bir akşam da...

Hikâyeler birbirini takip eder, Trifon **müphem** bir korku içinde uyuyuverirdi.

Kış ne kadar çok, ne kadar uzun olursa olsun; balık ne kadar az çıkarsa çıksın; yine yaz, bildiği gibi mahrumiyetlerin içinden kafasını kaldıracak ve onu bekleyenlere gelecektir.

Yukarıki iki odasında göçlerin oturduğu, sarı maden top-rağı sıvalı küçük evin sahibi Stelyanos Hrisopulos, aşağıda zeminden üç merdivenle inilen bir odada balık ağlarını örmekle meşguldü. Küçük odanın tavanı insan boyundan yüksek olmasına rağmen, insanı eğilmeye mecbur bırakan bir karanlık; kilise önlerinde, deniz kenarlarında, balık ağlarının arasında, sandalın içinde çıkmış sarı **alaminüt** fotoğrafları hayal meyal fark ettirdi. Bu fotoğraflara baktıkça, Hrisopulos ailesinin büyük kızını bir kraliçe tavrıyla sandalda çekerken, küçük Trifon'u berrak dişleriyle gülerken görür; bütün çirkinlikleri silip süpüren alacakaranlığı seviverirdi. Hrisopulos ailesi bütün ölüleri ve iki tek canlıyla güzel bir aileydi.

müphem: belirsiz.

alaminüt: çarçabuk, hemen.

Onları ören genç gözünü bozacak kadar ince ve sanatkâra-
ne dantellerle süslü bir masa örtüsünün üstünde, kırmızı boya-
ları dökülmüş minyatür bir rakı sürahisinin yanında Trifon'un
günlerce çalışarak yaptığı bir gemi duruyordu. Geminin yanın-
da, Stelyanos'un küçük kızı ve Trifon'un anası Yovana'nın
ayakta bir resmi vardı. Yovana öleli dört sene olmuştu. Trifon
şimdi on iki yaşındaydı. Sekiz yaşındaki Trifon'un resmi masa-
nın üzerindeki gemi ve balık ağlarıyla beraber o sene, anasının
öldüğü sene çıkmıştı. Bu resim on yaşındaki bir çocuğun işle-
meyeceği yere asılmıştı.

Stelyanos Hrisopulos'un en **şayanı dikkat** yeri boynu idi.
Hiç kimsenin boynu, bir balıkçının kafasıyla vücudu arasında
yükselen bu garip sütun kadar sert, dik, kararmış, adeta nasır-
lı ve sinirli olamaz. Buruşuk derinin üstünde rüzgârın, güneşin
yaptığı tesir çok büyüktür. Genç bir balıkçı yüzüne sıhhat,
enerji, hayat ve renk ulaştıran bu sütun, yalnız balıkçılarda bu
kadar devrilmez bir mahiyetle yükselir. Bir balıkçı ne kadar ih-
tiyar olursa olsun, derisi ne kadar buruşuk bulunursa bulunsun
her zaman kafası genç, dinç; boynu sağlam ve diktir.

Stelyanos Hrisopulos hem balık ağlarını örüyor, hem şarkı
söylüyordu. Büyük kızını dokuz sene evvel kaçırmışlardı. Küçük
kızı daha uslu akıllı çıkmış, evlenmiş barklanmıştı. Damadı, bir
kış kocaman ve geniş sırtına işleyen bir rüzgâra yakalanmış, ka-
yığı batmış, kendisi zorla kurtarılmıştı. Fakat zatürree, bu çınar
adamı bir on gün içinde, ara sıra evlerine gelen sıska göçlere dön-
dürüvermişti. On altıncı gün sokağa çıkan Stavro yirmi beşinci
gün yine aynı hastalıktan oluvermişti. Küçük kızı; bu kocaman
kollu, sert başlı delikanlıyı unutmamış, verem olmuştu. Büyük
oğlu ise Yunanistan'da ne yaptığı meçhuldü. Dört senedir haber

şayanı dikkat: dikkate değer.

alamıyordu. Küçük kızı da öldükten sonra, Stelyanos'un elinde avucunda Trifon'dan başka insan kalmamıştı.

Trifon bu sert bakışı, bu çelik boynu, bu perişan ve laubali kıvrıkcık saçları, bu kuvvetli parlak dişleri babasından almıştı. Anasından ona yalnız huylar geçmişti. Birden parlayıveren çok seri neşesi vardı. Gürbüz insanlara has, açılan ve hayrete düşüren bir gülüşle gülerdi. O uzun, ince, Grek yüz adeta değirmileşir, gözler küçülür, sivri ince ve beyazlığından sarıca dişleri bir kutu, bir acayip kutu gibi açılırdı. Ve keder de ona birden gelirdi. Sebebi başka çocuklar için tekrar yılışık bir gülme veren her söz onu darıltır, ağlatırdı. Stelyanos hem şarkı söylüyor, hem balık ağlarını tamir ediyor, hem de küçük Trifon'u düşünüyordu.

Küçük Trifon'u düşünen büyükbaba gülmez olur mu? Hiçbir hareket bu gülüş kadar belirsiz ve ince değildir. Onun için kimse, üç yavrusunu kaybetmiş bir insan diyemezdi. Bu gülen yüz, en bahtiyar insanların yüzüydü. Belki bir hile düşünen hilekâr da böyle gülerdi. Belki sandalını saati iki meci diyeye kiraya vermiş balıkçılar da böyle içten içe sırtırlardı: Stelyanos, Trifon'u düşünürken kimse gelip onu rahatsız etmemeliydi. O her zaman Trifon'u düşünürdü ama, bilhassa elinde iğ, balık ağlarını örerken onun küçük yaramazlıklarını, tatlı şakalarını hatırlayabilirdi. Başka zamanlar Trifon yelken açmasın, Trifon soğuk almasın, Trifon bu havada denize girmesin, Trifon çamlarda uyumasın, Trifon sokak çocuklarıyla kavga etmesin; bütün bunlar ihtiyarı sokak sokak dolaşmaya mecbur ederdi. O halde Trifon çok yakınlardaydı. Demek ki ne yelkende, ne balıkta, ne denizedir. O halde Trifon neredeydi?

Trifon evin önündeki çınar ağacının dibinde, üstünde otları kuruyan bir sandalyenin yanındaydı. Bir ikinci gemi yap-

iğ: pamuk, yün gibi şeyleri eğirtmekte kullanılan ortası şişkin iki ucu sivri araç.

makla meşguldü. Bu seferki gemi on iki yaşındaki bir çocuğun yapacağı gemi değildi. Bu, artık şimdiden kaptan olacağı anlaşılan bir delikanlının gemisi idi. İçinde açılmak, uzaklaşmak, seyahat arzuları dolu, hür, serazat, vatansız bir insanın gemisiydi. İçinde dalgalar, fırtınalar, sakin denizler, acayip balıklar, bambaşka, bize benzemeyen, bize benzeyen insanlar dolu, bir insanın tahayyüllerinin, hatıralarının gemisiydi. Bu gemi ile deniz kenarına gidilir, bu geminin arkasındaki bandıra direğine bir ip bağlanır ve bu geminin yelkenleri rüzgârla şişer ve bu geminin sahibi, yelkenleri pupa gidenin arkasından neler, ne başka vatanlar, ne başka sular düşünebilirdi.

— Trifon orada mısın?

— Buradayım!..

— Bir yere kaybolma sakın.

— Gemi yapıyorum.

— Yine mi gemi?

— Bu seferki ötekine benzemeyecek. Kocaman bir şey olacak. Akıntı gibi koşacak.

— Adını ne koyacaksın geminin Trifon?

— Adını mı?

Çocuk düşünceye dalmıştı. Aklına önce anasının ismi gelmişti. Dudaklarının ucunda, Yovana ismi olduğu halde düşünüyordu. Bu ismi söylese, büyükbabanın gözlerinde yine hayallerin uçuşmaya başlayacağını, hatıraların dalgalar gibi kabardığını görecekti. İhtiyar, uzun zaman sakın bir deniz gibi bekleyecek; susacaktı. Trifon bu durgun ve ağır havaları sevmezdi. Bir daha sordu.

serazat: serbest, özgür.

tahayyül: hayalde canlandırma.

bandıra: geminin hangi devlete ait olduğunu gösteren bayrak.

— Adını mı? Şey... “Stelyanos Hrisopulos” koyacağım.

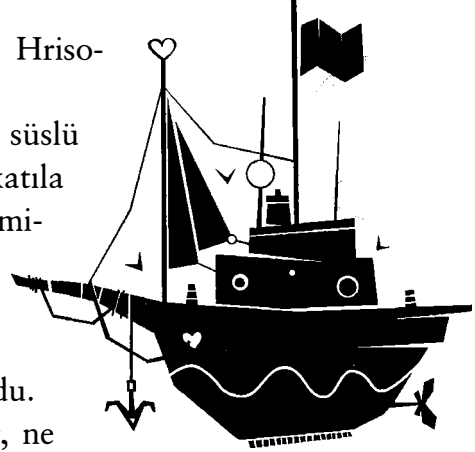
İhtiyar elindeki iğ i dantelalarla süslü masanın üzerine bırakmış, katıla katıla gülüyor ve kendi ismi konacak geminin ismini tekrarlıyordu.

— Stelyanos Hrisopulos!

Yine kakhaha ile gülüyor:

— Stelyanos Hrisopulos, diyordu.

Trifon için ne yaşayan insanlar, ne çiçekler, ne akarsular mavi gözlü arkadaşlar bir mana ifade ederdi. Yalnız bu önüne, gözlerinin içine serilen ve üzerine arka üstü yattığı zaman büyük güverteleri, boş yelkenlileri, güneşin içinde madenleri ve boyaları uçan vapurları düşünebildiği deniz ona, ciğerlerine çektiği havanın kıymetini, açıkçası yaşamının zevkini ve lezzetini verirdi. Ondan ötesi boş, ıssız manasızdı. Toprak, kendisine yelkenlerini yapmak için kereste, çekiç ve keser verdiği için biraz bir şeye benzerdi. Trifon toprağı sevmez; ona hürmet ederdi. Çünkü birçok sevdikleri orada, onun altında, aklın durduğu bir yerde yaşıyorlardı. Fakat toprağın üstünde koşan, onun üstünde beş on para kazanmak kaygısı ile dönüp dolaşan insanlar ne tuhaf mahluklardı. Ve denize bir dakika durup bakmaya vakitleri olmadığını söyleyen bu insanlar ne zevksiz mahluklardı. Bu mektebe giden ufak çocuklar, denizin karşısında mektebi unutup bir gün, bir gece düşünceli kalamazdı. Dersler deniz kadar güzel; deniz kadar öğretici miydi acaba? Trifon denize girmeyenlerle arkadaşlık bile etmek istemezdi. Trifon denizi görmediğı zaman, elinde keser, **mütemadiyen** küçük yelkenliler, garip kayıklar yapardı. O, her

mütemadiyen: sürekli.

gün bir gemi yapar, her gün bir gemiyi söker, bir yenisine başlardı. Adanın sahilinden gelip geçen vapurlara bakar, acaba başka denizler de bu öne serilen gibi midir diye düşünürdü? Onun bir gemisi olsaydı, kocaman bir gemisi olsaydı, vinçli bir gemisi olsaydı. Hiçbir şehirde üç saatten fazla kalmadan, büyük şehirlerin gece ışıklarını, dört mil mesafeden son hızla geçip giderken seyretmek... Hiçbir şehirde beş saat kalmadan şehirden şehire, denizlerden denizlere, insanlardan insanlara, yurtlardan yurtlara...

Bu seferki gemi güzel olacaktı. İçine insan almayacaktı ama öteki yaptıklarına hiç benzemeyecekti.

Gemi bir gün hazırды. Bu gemi Trifon için bir dünya demekti. Trifon bu gemi için içinde bir şeylerin çarptığını hissediyor, bu gemiye bakarken Trifon, küçük kızların önünden geçtiği zaman duyduğu yumuşaklığı, bir nevi sarsıntıyı, baş dönmesini duyuyordu. Bu gemi Trifon için mavi gözlü bir kızdı. En tuhafı bu mavi gözlü kıızı Trifon kendisi yaratmıştı. Bu mavi gözlü kız da Trifon'u seviyordu. Hiç mavi gözlü sahici kızlar Trifon'u severler miydi?

Stelyanos Hrisopulos gemisinin, iskelenin poyrazı kıran limanlığında ilk denize salıverildiği gün bir öğleüstü idi. Gemi bir metre uzunluğundaydı. Beyaza boyanmıştı. Baş tarafına, büyük yatlarda olduğu gibi, yaldızlı bir çiçek işlenmişti. Onun aşağısında bir demir deliği vardı. Orada, demir deliğinde küçük, cıva ile parlatılmış dökme bir kurşun gözüküyordu. Onun yanı başına yaldızlı boya ile geminin ismi “Stelyanos Hrisopulos” yazılmıştı. Gemi üç fülokalı⁴ idi. Fülokalardan biri dört köşeli; yelken, sakız gibi beyaz, kalın ve temizdi. Trifon günlerce bu yelkeni beyazlatmak için uğraşmış, bezi kezzaplarla yıkamış, silmişti. Güvertede her şey ince, sarı pirinç tellerle tutturulmuş, **mahirane** bir şekilde her şey birbirine sarı iplerle bağlanmıştı.

4 Küçük yelken, asıl büyük yelkenin önündeki küçük parça.
mahirane: ustaca.

Yelkenler **müteharrikti**. Yine güvertede herhangi bir kotranın bütün **teferruatı** göze çarpıyordu.

Kamara delikleri yapılmıştı. Kamara deliklerinin üstleri küçücük camlarla örtülmüş ve camların etrafı sarı boya ile bir pirinç madeni rengi ile parlatılmıştı.

Bu geminin içinde insan, küçücük minyatür tayfalar tahayyül ediyor; bir *Güliver Seyahatnamesi* okuyor gibi oluyordu.

Geminin bayrağı kırmızıydı, bayrağın ortasına bir **istifham** işareti koymuştu. İstifham işaretli bir geminin okyanusu aştiğini Trifon'a söylemişlerdi. Bayrak direğine Trifon, dedesinin **uzatmalarını**, paraketalarını⁵ yaptığı İngiliz siciminden bağlamıştı.

Gemi suya bırakılır bırakılmaz, sanki canlı imiş gibi **mütereddit** bir hal aldı. Daha rüzgâr almamıştı. İskele, rüzgârı kesiyordu. İskelenin hizasına kadar bu vaziyette gitti. Tam o hiza ya gelir gelmez, yan yatarak bütün yelkenleri şişti. İngiliz siciminin yumağı bitinceye kadar adeta bir uçurtma gibi uçtu. Trifon günlerce bu oyunla oynadı. Artık dedesi onu merak etmiyor; oraya, çakılların içine uzandığını, hafif meltemle kayıp giden gemisinin sicimini bırakıp topladığını, balık ağlarını ördüğü yerden biliyordu.

Köyün bütün çocukları, hatta Japon mağazalarından, oyuncakçı dükkânlarından alınmış motorlu sandallara, yeşil ve beyaz boyalı yelkenlilere sahip olanlar bile bir büyük çam ağacının dibindeki konferansta hazır bulundular. Stelyanos Hrisopulos gemisini batırmak için bütün **tertibat** hazırdı. Çocukların

müteharrik: yer değiştirebilen, hareketli.

teferruat: ayrıntı.

istifham: soru.

uzatma: bir ucu kıyıya bağlı, denize uzatılıp bırakılan balık ağı.

⁵ Çok iğneli bir nevi olta.

mütereddit: tereddüt eden, kararsız.

tertibat: düzen.

içinde derhal mühendisler **peyda** olmuş, toplar yapılmış, tüfekler hazırlanmış, kocaman taşlar bir kenara yığılmıştı.

Trifon, her zamanki gibi boyu kadar gemisiyle deniz kenarına inmişti. Ses seda yoktu, gemiye çoktandır tertibatsız, **münferid** peyda olan düşmanlar ortada gözüküyordu.

Trifon banyoların kenarına hazırladığı, çocukların her gün bozduğu kızağı da dokunulmamış bir halde buldu. Gemisini oraya yerleştirdi. Öndeki tahtayı çeker çekmez yağlanmış kızaktan gemi hızla kaydı, suya gömüldü. Hafif bir keşişleme esi-yordu. Sicim gitgide boşanıyor, gemi hafif yana yatarak pupa gidiyordu.

İşte o zaman soba borusundan yapılan top, küçük çamların içinden patladı. Geminin yanına isabet eden taş, ona biraz daha hız vermiş, gemi büsbütün yan yatmış gidiyordu. Bir ikinci, bir üçüncü top patladı. Fakat isabet vaki olmadı. Trifon şaşırmış, gemiyi geri çekmeye imkân bulamamıştı. Üçüncü topun sesinden sonra Trifon büsbütün şaşırmış, sicimi de elinden bırakmıştı.

Hrisopulos gemisi alabildiğine koşuyordu. Bu sırada on altı çocuk, aralarında motorlu sandallara, altın yaldızlı güverte-lerinde yalancı insanlar bulunan kotralara sahip çocuklar da bulunan on altı çocuk, ellerindeki ve ceplerindeki taşlarla beraber fırladılar. Stelyanos Hrisopulos gemisini batırdılar.

Varlık, (61), 15 Ocak 1936

peyda olmak: ortaya çıkmak.
münferid: tek, ayrı, tek başına.

Zemberek

Dedim:

— Kaç dakika var?

Birdenbire anlayamamış olmalı ki sordu:

— Neye kaç dakika var?

Yüzüne şaşkın şaşkın baktım:

— Dersten çıkmaya canım! dedim.

— Haa! dedi.

Cebinden kocamanca bir gümüş saat çıkardı. Gözlerini tah-tadan istemeye istemeye ayırarak, sakın, fakat korkak baktı:

— On yedi dakika...

Sınıfın içine sonbahar öğlesi dalga dalga birikiyor; sinekler, **nebatat** hocasının etrafında ve büyük pencerelerin üzerinde mesut ve kayıtsız çiftleşiyorlar, hocanın bahsettiği nebatat tohumları, etrafımızı saran bol ve beyaz ışıkların içinde dönüp dolaşıyor sanki.

Bu esnada arka sıradan hızla dürtüldüm. Hiddetle dönünce:

— Ne kadar var? Sorsana, dedi birisi.

— Sen sorsana, ben şimdi sordum.

Arkamdaki ses bana:

— Hayvan, dedi.

Sonra yanımdaki dalgın çocuğa:

— Celil efendi kardeşim, dedi, kaç dakika var acaba?

Arkadaşım, gene, neye kaç dakika var, diye sormak istedi-yse de gözlerimden aldığı bir **tedai**yle hatırlayarak: büyükçe sa-atini çıkarıp isteksiz:

— İki dakika var, dedi.

Bu, her derste böylece devam etti: Sınıfın bir tek saatlisi ol-duğu için onu, yeğinin cebinden her derste birkaç defa çık-a-rıyor, kalın ve ağır sesiyle:

— On dakika... Beş dakika, yirmi dakika, tamam... diyordu.

Dersler o zamanlar elli dakika sürerdi. Bir gün onun sabır-sız ve mahcup “kırk beş dakika...” diye arkaya seslendiğini işit-tim.

nebatat: bitki, botanik.

tedai: çağrışım.

Bu garip ve yorucu vazifeyi, derslerini ve müzakerelerini yaptığı gibi **muntazaman** başardı. Onun yalnız uzun teneffüslerde kendisi için saatine baktığını hatırlıyorum. Bazan de son **mütala**da ince ve güzel kafası bulanıp, mahzun gözlerine uyku dolduğu zaman saate bakardı.

Ben ilk günden sonra kendisine saati, “kaç dakika var...” diye sormadım, o bana, kendisi söylerdi.

Sınıfı geçme ümitlerimin birer birer kırıldığı, içime **inkisar** ve dert çöktüğü, hiç anlamadığım **hendese** derslerinde bile ona saati, ötekiler gibi, sormadım. Tembellerin bile bu derste kafaları işler ve saati soranlar azalırdı. Sınıfta hemen hemen yalnız ben, buharlaşan, ağdalaşan kafamla uyuklardım.

Gene bir **hendese** dersindeydik. Uzun zaman, davaları teşkil eden unsurlardan hangisinin hangisinden ve ne yüzden davacı olduğunu düşündüm! Nihayet bulamayınca yavaşça arkadaşşıma sokuldum.

Güneş yanığı yüzünde zekâ ve süratli bir şey vardı. Omzumla, adeta kazara gibi, kendisine dokundum. Döndü. Yüzüme tebessümle baktı. Gözlerinde tahtadaki davanın **zaviyeleri**nin birbirine **müsavâtı**:

— İşte, dedi, şu **müsellesin** hariçteki **zaviyesi**, öteki **müsellesin** iki **zaviyesine** **müsavi**... Çünkü, dedi ve durakladı.

Sonra beni hiç kırmayan ve **mütala**alarda bana zorla **hendese** öğreten bu çocuk:

— Sana bunu sonra anlatırım; şimdi bakalım saate, dedi.

müzakere: etüt.

muntazaman: düzenli olarak.

mütalaa: ders.

inkisar: gücenme, gönlü kırılma.

hendese: geometri.

zaviye: köşe.

müsavât: eşitlik.

müselles: üçgen.

Kalın ve uzun parmakları yeğinin cebinden saati garip bir alışkanlıkla çıkardı. Mahzun gözleri, mahzun edici ve aynı zamanda güldürücü bir **sevki tabii** ile saatin kadrını üzerine düş-tü. Oraya uzun müddet yapışıp kaldılar. Hâlâ davayı halletme-ye çalıştığı anlaşıyordu.

Ben sabırsızlanıyordum. Hoca ona ve bana bakıyordu. İç-leri mazlum renklerle dolu gözlerini benden yana birdenbire çe-virdi:

— Kurmamışım galiba, dedi, saat işlemiyor.

Kurmaya çalıştı. Fakat zemberek o kurdukça boşanıyordu. Mahzun mahzun:

— Zembereği kırılmış, dedi.

Ben aldırış etmedim ve o gün ilk defa olarak bir hendese dersini hocadan dinledim. Hoşuma gitti.

Hendeseden sonraki **ruhiyat** dersiydi. Hoca bize heyecanla-rı heyecansız bir lisanla anlatıyordu. Ruhiyat hocamız ihtiyar bir adamdı. Sesi kendisinden daha çok ihtiyarlamış, bahsettiği heyecanlar ise onda çoktan sönmüş gitmişti. Ruhiyat dersi gibi hakikaten tatlı bir ders, bu monoton heyecansız sestten dinlene-mezdi. Misalleri kötü, bulduğu ve yaptığı **teşbih**lerin mevzu ile alakası ya hiç yok, yahut pek uzaktandı.

Arkadaşıma saati soranlar çoğalmış, yakın ve uzaktan fısıl-tılar geliyordu. O, iştiril iştirilmez bir sesle: “Zembereği kırıl-dı...” diyordu. Ta en arka sırada, derslerde nadiren gözüken bir **nihari** talebe yalnız başına otururdu. Belki aynı yaşta olan bu çocuk, insana şimdiden kocaman bir adam tesiri veriyordu. Cıgara içişi, konuşuşu bir mahalle kahvesinin bize yabancı in-sanlarını hatırlatıyor; üzerinde sokak, bir kötü sokak hevesi

sevki tabii: iç güdü, insiyak.

ruhiyat: ruh bilimi, psikoloji.

teşbih: benzetme.

nihari: okula gündüz giden.

esiyordu. Birdenbire gür, sevimsiz, heyecanını zapt edememiş bir sesle haykırdı. Sanki zavallı muallime bir heyecan numunesi gösteriyordu:

— Yahu Celil! Kaç dakika var, Allah aşkına?..

Arkadaşım kıpkırmızı olmuştu. **İstikrah**, hiddet ve **teessür** dolu bir yüzle arkaya döndü. Hiçbir şey söylemeden dik dik baktı. Eminim ki, hoca bıraksa bu karıncaya dokunmayan çocuk, o koca adamın oracıkta pestilini çıkaracaktı. Muallim daha fazla dayanamadı. Yüzü sapsarı, fakat nazik:

— Celil efendi, yavrum, lütfen saate bakar mısınız? Ben de bu sınıftan çıkıp gitmeme ne kadar kaldığını öğrenmek istiyorum, dedi.

Celil mahçup ayağa kalktı:

— Efendim, dedi. Saatimin zembereği kırılmış.

Arka taraftan bir müddet ses çıkmadı. Sonra mühim bir şey bulmuş bir insan, sesi:

— Yuuu... Zembereği kırılmış... Vay Zemberek Celil vay... Zemberek! Zemberek!

Arkadan ve önden birkaç kişi:

— Zemberek! Zemberek!.. diye bağıştılar.

Bu zemberek isminin dersten çıktıktan sonra bu kadar yayılacağını ne ben, ne de arkadaşım tahmin edememiştik. Fakat Celil, daha derste bu isim telaffuz edilirken garip bir **kablelvuku** hisle ürpermişti.

istikrah: tikslenme, iğrenme.

teessür: üzülme, üzüntü.

kablelvuku his: birşeyi gerçekleşmeden önce sezme, hissetme.

Celil ismi birkaç gün içinde unutuluvermişti. Bense bu mahzun gözlü arkadaşımı ne Zemberek, ne de Celil diye çağırabiliyordum.

Celil diyemiyordum; çünkü bütün sınıf Zemberek diyordu. Gene aynı sebepten Zemberek diye de çağırıyordum.

Başkaları onu bu isimle çağırırken o hiç kızmış görünmeden başını eğiyor, birinci çağrılıştaki kasten bakmıyor, fakat ikinci ve üçüncü çağırılışında öfkesiz, fakat istikrahla dolu dönüyor, cevap vermiyordu.

* * *

Son mütalaada idik, o bir aralık yanımdan kalkmış, bir arkadaşına ders anlatmaya gitmişti. Sıranın önünde bu mütalaanın başından beri yazıp çizdiği, nihayet temize çekilmiş, mektup duruyordu. Ayıp bir şey yaptığımı bile bile mektubu, sanki arkadaşım yerinde imiş gibi mektuba el sürmeden yan gözle okudum:

“Muhterem babacığım,

Göndermiş olduğunuz 8 tarihli mektubu aldım. Ne kadar memnun oldum, tahmin edemezsiniz. Burada havalar çok iyi gidiyordu. Fakat dün birdenbire gökyüzü bulutlarla kapandı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor. Bu yağmurdan sonra ‘Nilüfer’ ovası çok güzelleşmiş. Pencereden bütün ova gözüküyor. Sabahleyin bir deniz gibi üstünü sis kaplayan bu manzara, bana her zaman Gemlik’i hatırlatıyor –arkadaşım Gemlikli’ydi– sizleri çok göreceğim geldi. Derslerime dediğiniz gibi muntazaman çalışmaktayım. Sonra babacığım, darılmazsanız size bir şey daha söyleyeceğim: Bana mektebe gelirken vermiş olduğunuz saat kırıldı.

Hani içindeki demirden şey... Nasıl derler hani, o içindeki kıvrır kıvrır çelik şey... İşte o kırıldı. Bu hafta oraya giden olursa göndereceğim. Mektepte saat dolu babacığım. Saatin ne lüzumu var? Siz yaptırır, kullanırsınız. Annemin ve sizin ellerinizden öper, hayır dualarınızı beklerim, babacığım.

Oğlunuz: Celil”

Vakit, 30 Temmuz 1939

Çamaşır İpleri ve Don Gömlek Hayaletleri

Suçlu ortada yok. Hâkimin karşısındaki sırada beş insan oturmuş. Dördü davacı mevkiinde, bir tanesi suçlunun çaldığı bir pardösüyü satın almış bir arkadaşı.

Bu sonuncusu on altı yaşlarında, çelimsiz, zayıf, halsiz bir çocuk.

Hava, dışarıda oldukça soğuk... 3,5 liraya aldığı çalınmış pardösüyü elinden almış olsalar gerek ki, sırtında tüy gibi bir ceket var.

Ben **samiinden** o çocuğa çok benzeyen bir kadının yanında-yım.

Dört davacıdan ikisi asker, ikisi kadın.

Birinci asker:

— Efendim, çamaşırlarımı bahçeye asmıştım. Kurusunlar diye.

Hâkim:

— Çamaşırların neydi?

Birinci asker:

— Gömlek ve şey efendim...

Hâkim:

— Ne?

Asker:

— Şey?

Hâkim:

— Söyle yavrum, ne olduğunu söyle. Bak, iki defadır soruyorum.

Asker:

— Efendim, şeydi efendim...

Hâkim:

— Neydi yavrum, fanila mı?

Asker:

— Hayır efendim, fanila değil...

Hâkim:

— Öyleyse ne olduğunu söyle de, yazılacak.

Asker:

samiin: dinleyenler, işitenler.

— Don, efendim.
Genç asker kıpkırmızı oldu.
Hâkim:
— Siz hanım?.. Sizin, nenizi almış?
Birinci kadın:
— Efendim, benim evin önündeki ampulü... Bir de oğlanın pardösüsünü...
Hâkim:
— Hangi oğlanın?
Birinci kadın:
— Bizim oğlanın...
Hâkim:
— Yani sizin çocuğunuz o oğlan...
Birinci kadın:
— Evet benim çocuğum...
Hâkim:
— Kaça almıştınız o pardösüyü?
Birinci kadın:
— O zamanlar... O zamanlar ucuzdu... 12 liraya almıştık.
Hâkim:
— Pardösü nerede asılıydı?
Birinci kadın:
— Hemen kapıdan girince efendim...
Hâkim:
— Kapı açık mıydı?
Birinci kadın:
— Kapalı... Kapalıydı ama, kilitli değildi.
Hâkim:
— Peki ampulü nasıl çalmış?
Birinci kadın:
— Onlar iki arkadaşmış efendim... Birisi ötekine omuz vermiş...

Hâkim:

— Senin neni aldı?

İkinci asker (bir Şarkî Anadolu lehçesiyle):

— Dun gumlek...

Hâkim:

— Senin de mi don, gömleğini?

İkinci asker:

— Hayır efendim...

Hâkim:

— Neyini öyleyse?..

İkinci asker:

— Dun gumlek, efendim...

Hâkim:

— Yani, senin donunla gömleğini değil mi?

İkinci asker:

— Evet efendim...

Hâkim:

— Pekâlâ, hanım senin neyini almış?

— Jarse yorganımı...

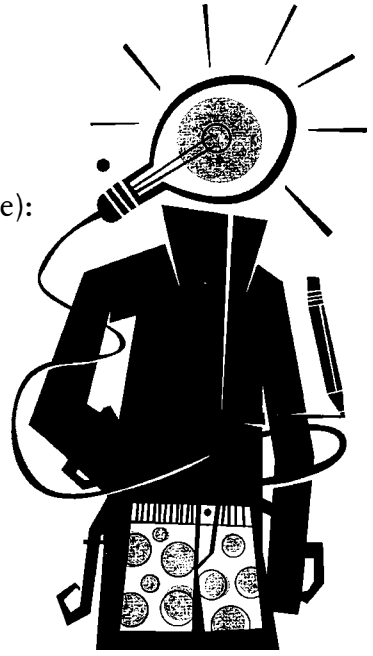
Sıra zayıf yapılı, pardösüsüz, sarı yüzlü, gırtlak kemiği birkaç ay sonra aşırı derecede fırlayacağı tahmin edilen suçlunun çaldığı pardösüyü sattığı çocuğa gelmişti.

Hâkim:

— Bak, sen hırsızlık malını satın almışsın. Ne dersin?

Çocuk:

— Efendim ben hırsızlık malı olduğunu bilmiyordum. Ona Sirkeci'de Kemalbey Sineması'nın önünde rastgeldim. Üstü başı o zaman iyi, düzgündü. Sırtında da pardösü vardı. Beni, kenara çekti. "Evden kaçtım," dedi. "Para lazım şu pardösüyü

sana satayım. Yabancıya gitmesin.” “Kaç para istiyorsun?” dedim. “3,5 lira” dedi. Hemen eve koştum. Annemden 3,5 lira aldım. Götürdüm verdim. Pardösüyü de sırtıma geçirdim.

— Yani hırsızlık malı olduğunu bilmiyordun?..

— Hayır bilmiyordum hâkim bey... Onun pardösüsü zannettim. Parasız kalmış, satıyor **zahir** dedim. Ben de yabancıya gitmesin diye düşündüm... Sonra parası olduğu zaman gelip pardösüyü istese ve 3,5 liramı verse, veririm diye de düşündüm.

— Senin arkadaşın mıdır?

— Arkadaşımdır efendim...

— Sonra ne oldu?

— Parayı aldı, Kemalbey Sineması’na doğru yollandı.

— Pekâlâ, otur oğlum.

Yanımdaki kadın, bu çocuğun muhakkak ki anası. Yerinde duramıyor kadıncağız...

Ben suçluyu düşünüyorum. Herhalde hastalanmış olacak ki, mahkemeye getirilmemiş. Belki o da zayıf, **nahif** bir çocuktur. Gözlerinde hâlâ iyiliğe dönmeye müsait ışıklar, yüzünde hâlâ zekânın verdiği ince, şeytani hatlar vardır.

Şimdi içeriye başka şahitler giriyor. Resmi polisler, sivil polisler, birbirini takip etmekte... Bir tanesi anlatıyor:

— Efendim, çatal gibi bir şey yapmış... Bahçeli bir ev gördü mü, duvarın dibine geliyor. Orada bir delik falan bulup o çatallı sopa ile çamaşır iplerini geriyor ve kendisine doğru çekiyor, alabildiğini alıp kaçıyormuş.

Suçluyu, duvar dibi yerine bir mektepte görüyorum... İyi tutulmuş bir not defterine ince, çalak bir yazı ile bir hesap yap-

zahir: görünüşe göre, sanırım.

nahif: çelimsiz, cılız.

makta, bir müselles çizmekte... Kafası, çamaşır iplerini kendine doğru çekerkenki heyecan yerine, iki müsellesin müsavatını bulmaktaki zevke dalmış. Uzun parmaklı elleri var. Ne güzel resim yapacak. Ona resim hocası, “Sende bir şeyler var, çapkın,” diyor. “Belki iyi bir ressam olacaksın.”

İşte meydanda olmayan bir **tevkifhane** hastanesinde, ümit edelim ki, yaptıklarına pişman, esmer bir çocuk. Ateşi var. Bir komodinin üstünde sarı bir ilaç... Küçük bir kulahta iki güllaç var... Kirli elleri yastığın üstünde, belki de mahkemeyi düşünüyor: Acaba kaç ay verdiler?

Artık bunu düşünme küçüğüm... Yarın, bir güzel yarın, başka arzular, başka heyecanlarla bir demirli kapıdan çıkmayı, artık bir sinemaya, birtakım kötü resimlerin birbirini manasız takip etmesini seyretmek için, bir gurbette askerin don ve gömleğine muhtaç olmadığını, küçük gazeteci çocukların nasıl heyecanlı seslerle ve zevkle gazete sattıklarını, gece yarıları evlerine büyük erkek vakarıyla döndüklerini, analarının onları şefkatle ve gururla karşıladıklarını düşün. Yatağında ne çamaşır ipleri seni boğazlayacak, ne başkasının pardösüsü senin omuzlarını ısıtacaktır. Oradan, senin insan olarak, pişman olarak çıktığını görmek için dul ananla beraber, –ah onun da bu işte biraz kabahati vardır: Sana fazla yüz vermiştir, biraz daha küçükken seni anaca dövmesini bilmemiştir– hepimiz seni bekliyoruz, çocuğum... Yalnız ve yalnız yaptıklarına pişman ol; kâfi. Yüzünün rengi bir haftada yerine gelir. Uykuların düzelir, rüyayı hiçbir korkunç hayat kirletmez. Ah, o çamaşır ipleri... O don gömlek hayaletleri...

Haber, 19 Mayıs 1942

Ben Ne Yapayım?

Dün akşam soframda yediğim yemeğin bana dört yüz yetmiş kuruşa mal olduğunu hesap ettiğim zaman, korktum. Yazı yazmayı iş saydığım için başka iş yapmamaya karar vermiştim. Şimdi haftada iki lira şu yazımdan alıyorum. İlerde, kim bilir

başka gazetelere de yazar, geçinirim. Ömrüm oldukça genç **muharrir** olarak kalmayacağım ya!

Gazetelere bir buçuk liraya hikâye, adliye röportajı yazdım. Küçük bir **iradım** var, eski zamanda ana oğul bize yetiyordu, şimdi devede kulak oldu. Daha bir kaç sene dişimi sıkacağım. Kim ne derse desin!.. Yalnız yazımla geçinmek kararını kafamdan kimse sökemez.

Ayda kırk beş lira ile bir gazeteye kapılanmak bile mümkün değil. Muallimlik yapamam. Kendim bir şey bilmiyorum ki başkalarına öğreteyim. Hem çocuklar üç günde tepeme binerler. Bundan üç sene evvel ticaret yapayım dedim. Rahmetli babam bir ortak buldu. Zaten bu adam kendisi müracaat etmiş, görülmemiş imla yanlışlarıyla dolu, göz yaşartıcı bir mektup yazmıştı. Adam babamın eski arkadaşlarındandı. Mektubunda: “Beraber çalıştık. O zamanlar ben pek gençtim, biraz aşırı gittim. Fakat alnım pakdır. Yedimse kendi paramı yedim. **Mahdum** beyin büyüdüğünü, kendisine bir ticarethane açacağını işittim. Namusumla çalışıp yeniden ticari itibarımı kazanmama müsaade etmeni yalvarırım. Dün akşam, gördüğüm bir rüya bana sayende çok ileri gideceğimizi **tebşir** etti. Peygamber Efendimiz...”

Doğrusu hazin bir mektuptu. Gözlerim yaşardı. Babam, tüccar olmasına rağmen benden daha hassastı. O da ağladı.

Adamcağız geldi. Çiçek bozuğu, kısa boylu, ateş gibi gözlü, işgüzar bir adamdı. Beraber bir yer tuttuk. Firmamızı kararlaştırdık. Sermayeyi peder düzdü. İşe başladık. O zamanlar daha ortalıkta harp gürültüsü filan olmadığı için elli çuval fasulyeyi Ekimde aldık, Aralıkta satacaktık. Bu arada da yumurta alıyor, patates alıyor, satıyorduk. Ben, yazıhane gibi bir yerde otururdum. O,

muharrir: yazar

irad: gelir.

mahdum: erkek evlat, oğul.

tebşir etmek: müjdelemek, sevinilecek bir haber vermek.

dışarda, hiç ardı arkası kesilmeyen, çoğu sefil, Yahudi kıyafetli adamlarla pazarlıkta idi. Yumurtaları ayıran bir de makinemiz vardı. Işık yanar; yumurtanın içi koyu, açık sarı, kavuniçi, siyah renklerle gözükür, ayırırdık. Yukarıki odalarda elli çuval fasulyemiz vardı. Ne olsa yeni işe başladığımız için, akşamları erken kaçırdım. O, “Git, git,

derdi, daha gençsin, alışsın. Seni fazla yormak istemem. Şimdi ben gencim; sen çocuk. Sonra ben ihtiyarlarım, sen çalışsın.”

Bu ne biçim bir çalışma idi? Ne yapıyorduk? O günleri bir su buharının içinden hatırlıyorum. Yemiş’ten kopan rüzgârın dolduğu ardiyemizde ne yaptığımızı bir türlü anlayamadım.

Fasulyeler yukarda odalarda idi. Ben: “Fasulyenin fiyatı arttı mı?” diye sorardım. O: “Ne gezer!”, derdi. “On para oynamadı.”

Bir gün, yukarı kattaki helaya gitmek üzere merdivenleri çıkmıştım. Ayağıma bir şey takıldı. Fasulye çuvallarının üzerine düştüm. Fasulyeler garip bir ses çıkardılar. Elimle vurdum. Ben bu sesi tanıyordum. Bir daha vurdum. A, bunlar cevizdi!

Aşağı inince: “Yahu Ali Bey,” dedim, “yukarıda ceviz de mi var?”

“Ha,” dedi, “ardıye için birisi koydu. Birkaç çuval...”

Akşam babama iş anlattım. Ertesi gün geldik. Dükkân kapalı! Anahtar bulup açtırdık. Bütün çuvallar cevizdi. Üzerlerinde de bir M. A. markası vardı.

Babam bana, “Aptal, dedi, herif fasulyeleri satmış. Yerine de başkalarının cevizlerini ardiyelik doldurmuş. Sen uyu hâlâ!”

ardıye: genellikle ticaret eşyasını saklamaya yarar yer, depo.

Adamı bir daha göremedik.

O buhar içinde hatırlıyorum ki, o civarda insanlar korkunç şeylerdi. Garip gözleri vardı. Sabah sabah damlıyorlar; nasıl kazık atacağız birisine, diye fırıl fırıl, yalnız hamallarla çuval-
ların gezindiği sokaklarda dolaşıyorlardı. Bütün mesele bir ye-
re mal yığmaktı. Bütün mesele ötekini kafese koymaktı. Za-
manlar normaldi ama bu normal zamanda da onlar, anormal
zamanlar için pişiyorlar, sanki bugünü bekliyorlardı.

Yukardaki hikâyemin kahramanlarıyla dolu bin bir çarşı-
da, bin bir vurguncuyu yakalamak imkânsızdır. Yakalanan, bir
komşunun **garazına**, yahut bir elbirliğine, yahut da bir oyuna
kurban gitmiştir.

Bu garip, korkunç sokakları, bu büyük taş ardiyeli, Bi-
zans'tan kalma garip dehlizli bakkal dükkânlarını; o kocaman
bıyıklı, yağlı vücutlu, yalnız evini, oğlunu, zevkini, kızının çe-
yizini düşünen adamı ıslaha imkân yoktur. Onlar fasulye çu-
vallarını gözlerimizin önünde durmadan başkalarının ceviz çu-
vallarıyla değiştirecekler, bir gün ortadan sır olacaklardır.

Ben haftada iki lira ile gazetelerde yazı yazmaya devam et-
tikçe onlar bunu yapacaktır. Yarından itibaren yazı yazmıyo-
rum. Birkaç param var. Bulgur mu olur, pirinç mi olur, yoksa
nohut mu, alıp saklayacağım. Başka kurtuluş yolu yok.

Eskiden memur olan bir arkadaşım var. Geçenlerde rastla-
dım. Şık, tertemiz elbiseler, bilmem nereden alınmış on dört
buçuk liralık bir kravat, altmış beş liralık pabuç!

— Yahu, bu ne hal? dedim.

— Memuriyetten ayrıldım, ticaret yapıyorum.

Arkadaş daha saflığını, iyi yürekliliğini muhafaza ediyor.
Sırlarını yarı yarıya **ifşa etti**:

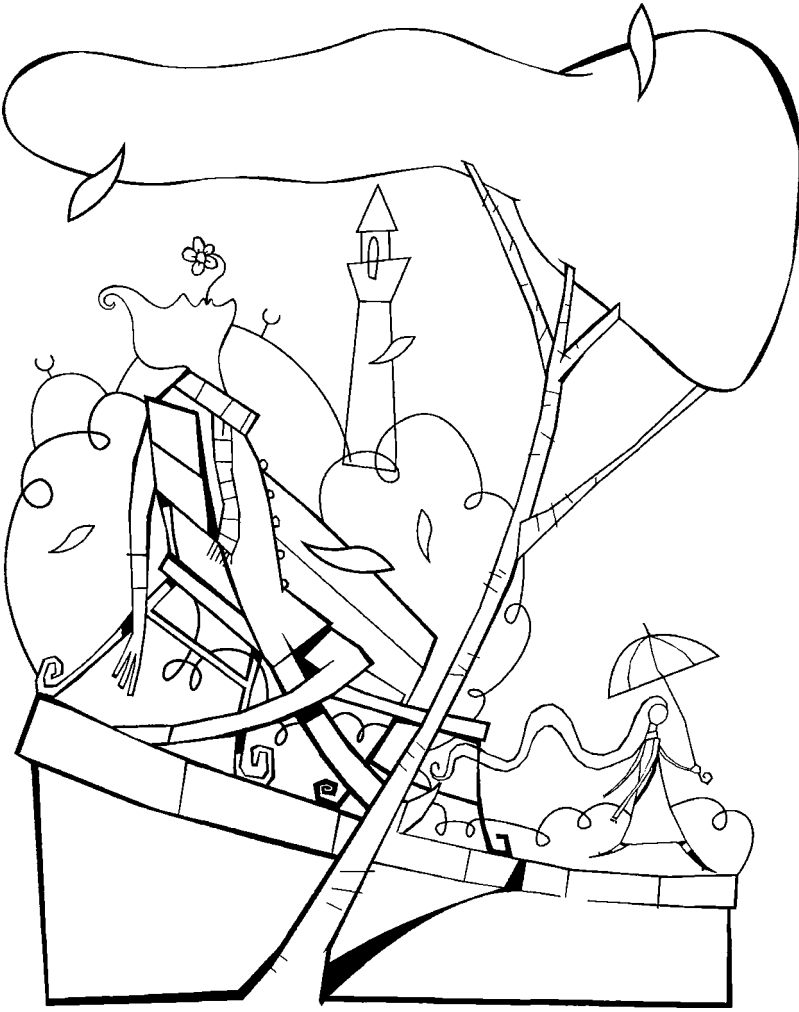
garaz: kin, düşmanlık.

ifşa etmek: gizli birşeyi ortaya dökmek, açığa vurmak.

— Ne yapayım, dedi, ne yapayım? Allah aşkına, söyle, öleyim mi? Altı yüz lira buldum, bugün yedi bin liram var.

Söleyin ben ne yapayım? Yazı yazmak, böylece şu harbi atlatıp iyi bir kütüphane açmayı düşünüyor, yalnız kendilerine, zevklerine güvendiğim insanlar vasıtasıyla kitaplar çıkartmak, **tâbilik etmek** istiyordum. Hiçbir kötü kitap basmamak şartıyla hayatımı kazanmayı tasarlamıştım. Olmayacak. Böyle giderse, babadan miras birkaç parçayı da tüketeceğim. Ne yapayım? Bulgur mu alayım, dersiniz? Bizans'tan kalma o İstanbul Balıkpazarı'nın yukarısındaki kocaman yapılardan birisine tepeleme doldurayım, içine de bir Kürt bekçi mi dikeyim? Ha, ne dersiniz?

tâbilik etmek: yayıncılık yapmak.

Havuz Başı

Beyazıt Havuzu'nun kenarındaki kanepelerden birine oturmuş sizi bekliyorum. Yaşını almış bir adamın yirmi yaşındaki çocuk kederlerini, sevinçlerini yaşaması ne demektir, diye düşünüyorum: Belki, bir geç olma hadisesi. Belki de bir çeşit hazla-

rı, kederleri, çocuklukları uzatma **temayülü**. Ama bu uzayan yaz, kışın gelmeyeceğine **alâmet** değil. Kış müthiş olacak, kar yolları kapayacak, bembeyaz ovada ölülük uzayıp gidecek...

Sizi bekliyorum. Sizi göreceğim; içimde bir şey koşacak. Siz görmeden geçeceksiniz. Ben kederle sevinici duyup dalacağım istediğim âleme. Dünyayı yeniden kederlerle kuracağım. Sonra çarşılardan çarşılarla, insan sesleri arasında, her şeyi sizinle kurulmuş bir şehirde dolaşacağım.

Herkesler geçti, siz geçmediniz. Yüzünüzü göremedim. Bayramım, çocukluk bayramım salıncaksız geçmiş gibi gözüme yaş doldu.

Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi, bilmem. Havuzun suyu bulanık. Kapının saatleri on ikiyi geçmiş. Kanepelerde kimseler yok. Tramvay ne fena gıcırda-
dı! Tramvaydaki adam bir tanıdık mıydı, acaba? Ne diye öyle dönüp dönüp baktı?.. Yoksa kimseciklerin oturmadığı kanepelerde bu saatte yalnız pek başıboşlar mı oturur? Kimseler âşık değil mi bu şehirde? Kimseler, bir meydanın kanepesinde kimseyi beklemeyecek mi, yüzünü bir dakika görmek için kimsenin?

Önce yanımdaki kanepeye oturdular. Biri kadın, öteki erkekti. Erkek bana gülümsedi. Halim yok gülmeye; yoksa tatlı tatlı gülümsemesine karşılık verilmeyecek adam değildi. Bu selam yerine geçen gülümsemeye neden cevap vermedim? Sizi bekliyordum. Hâlâ sizi bekliyordum. Belki de bugün, bu saatte buradan çıkmayacaktınız... Yoksa hasta mıydınız?

Bir ara, bir başkasında saçlarınızı, yürüyüşünüzü seyreder gibi olmuş, siz olmadığınızı görünce yeniden merak etmiş, üzül-
müş; sonra, belki de benim burada oturduğumu tahmin etmiştir

temayül: eğilim.

alâmet: işaret, belirti.

de öteki kapıdan çıkmıştır, şüphesine düşmüştüm. Bu şüpheden çabucak caydım. O kadar ehemmiyet verilmeye değer miydin?

Ya hastaysanız!..

Sanki hastaydınız. Koşup yatağınızın başucuna gelmiştim. Gözlerinizi açtınız. Alnınız terliydi. İki açık sarı tel, terli alnınızın üstüne yapışmıştı. “Ateşim düşmüyor” demiştiniz. Şehre koşmuştum. Karaborsalardan ilaçlar getirmiştim. İyileşmişsiniz. Rıhtım boyunca yürümüşük. Taze, kırmızıydınız. Alnınız terliydi. Gülüyordunuz. Alay ediyordunuz. Koşuyordunuz, yakalayamıyordum. Allah esirgesin! Hasta olmayın!

Dört beş saniye içinde bunları düşündüğümünden adamın selamına karşılık vermemiştim. Dört beş saniye bir gecikmeden sonra ben de güldüm. Bunun üzerine adam yerinden kalktı, yanıma geldi.

— Bu caminin ismi ne?

Bir türlü bulamadım caminin ismini, dersem inanır mısınız? Hâlâ sizinle beraberdim. Hayır, hasta filan değildiniz, çok şükür! Beni görmemek için arka yollardan gidişinizi görür gibi oldum. İçimi mütevekkil bir sıkıntı sardı. Kızamıyorum size... Dünyaya kızıyorum. En iyi arkadaşşıma kızıyorum. –Yok a...– Bu Mayıstan başka her şeye benzeyen soğuk bin dokuz yüz kırk altı Mayısına kızıyorum. Budalaca gülen kızlara kızıyorum. Size kızamıyorum. Arka sokaklardan beni görmemek için kaçtıysa beni düşünerekten gitmiştir diyorum. Hatırladım caminin ismini:

— Beyazıt Camii, canım!

Kadın da yerinden kalktı. Adamın mühim bir سوال sorduğunu, cevabımın bütün karışık meseleleri halledeceğini bağırarak pek mütecessis bir yüzle yanıma geldi. Yanına oturdu adamının. Bu sefer o sordu:

mütevekkil: kadere boyun eğen.

mütecessis: meraklı.

— Ali Sofya, hangisi?

— Şu tarafta...

Bir işaretle sol tarafı gösterdim. Anlayamadılar ne taraftadır Ali Sofya. Elimin gösterdiği **istikameti** bir türlü kestiremediler. Gösterdiğim yerde kocaman binalar, birbirini kesen, biçen yollar, dükkânlar vardı. Oradan Ayasofya'yı nasıl bulacaklar? Ama ne yapsınlar, çaresiz kabullendiler. Zahir oralardadır, diye akıllarından geçmiş gibi yüzüme baktılar. Son bir defa daha:

— Herhalde ıraktır, dediler.

— Yok, pek ırak değil, dedim.

Adam ellisini aşmıştı. Toprak rengi yüzünde alışılmamış çizgiler vardı.

— Bunu getirdim köyden, dedi.

Çarşafı kadını gösterdi: Sütlaç gibi buruşuk, ufacık gözleri ile yanaklarının elmacık kemiklere rastlayan yerleri pırıl pırıl, dişleri bembeyaz, yüzüne bakınca bir süt kokusu duyar gibi oldum. Bu yüz pembe mi pembe; içinde ne güzel bir kan akıyordu kim bilir...

— Hiç İstanbul görmedi bu. Bakıyor, hoşlanıyor da gülü gülüveriyor. Hoşlanıyor pek. Biz Lüleburgazlıyız. Ben geldim birkaç defa İstanbul'a. Bu gelmemiştii. Camileri gezdiriyorum.

— Taksim'e de bir gidin.

— Gideceğiz. Beyoğlu'nu da görürüz ha? O da, Taksim'e ulaşmadan değil mi?

— Evet.

— Tramvayla mı, gidelim?

— Tramvayla gidin, ya!

— Ama biz, tonelden geçmek istiyoruz.

— Tonel işlemiyor, kapalı.

— Yaa. Tonel kapalı demek...

Tonelin, kapalı olmasına beraberce üzülmüyoruz. Kadın, elinde gazete kâğıdına sarılmış bir şeyi bana gösteriyor:

— Bakır ucuzlamış, ucuza aldık.

— Kaça aldınız?

— Kilosuna... Ne verdikti?... Dört yüz elli kuruştan verdiler. Te, bak şuna, üç yüz on kuruş verdik. Pahalı değil, değil mi?

— Üç yüz yirmi beş kuruş verdik. Yedi yüz gram geldi.

— Sen beş lira verdin. Ne geri verdi sana bakırcı?

Hesap ettiler. Önce anlaşılmadı. Sonra anlaştılar. Üç yüz on kuruşa almışlardı tencereyi.

Ben senin gelmen ihtimali olan yola gözlerimi dikmişim. Onlar, hesaplarını yapmış, havuzu seyreliyorlar. Ben geçmenizden ümidimi kesmişim. Sizi nerede bulabileceğimi: “Bana bakın! Beni dinleyin, n’olur? Bırakın da bir gün samimi olayım. Söyleyeceklerimi söyletmiyorsunuz. Dinleyeceklerimi dinletmiyorsunuz. Bırakın anlatayım...”

— Bu, dibinden mi kaynar?

— Yok canım! Babacığım, bu pınar mı? Boruyla içine terkos gelir.

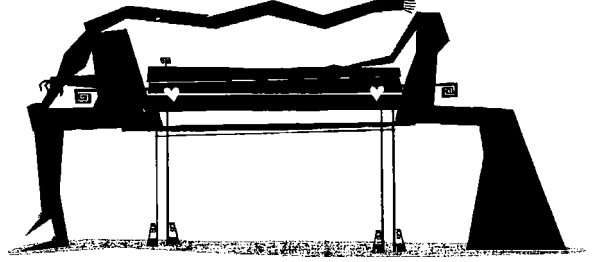
Adam yanındakine dönüyor:

— Borularla doldururlarmış. Dibine boru döşemişler, senin anlayacağın.

Bana:

— Pekiii? Hani bu, suları fişkırtırmış...

— Bayramlarda, sıcak havalarda... Hava soğuk da ondan fişkırtmıyorlar.

Adam kadına:

— Hava soğuk da ondan fişkırtmıyorlar, anladın mı? Sıcak havada fişkırtırlar da insanları serinletir...

Bana da dönüyor:

— Peki?... diyor. Hani üstüne top korlar da sular lastik topu havaya fırlatır, oynatır durur, öyle de yaparlar mı?

Elli yaşında adam, ellisine yakın kadın, fısıkiyeler, toplar... Onlar, benden de çocuk. Seni görememenin sıkıntısı dağılıyor, seviniyorum. Kadın eğilip beni dinliyor. Taksim'den, öteki camilerden, meydanlardan, Boğaziçi'nden, Kız Kulesi'nden söz açıyoruz. Sonunda lakırdılarımız bitiyor. Konuşmuyoruz bir zaman. Ben size bir mısra bulup söylemek istiyorum. Yağmurlu havalardan, dağ yollarından, katırlardan, çingiraklardan bahseden mısralar yok mu yeryüzünde? Bu sırada adam kadına Kız Kulesi'ni, Haydarpaşa'yı, Selimiye Kışlası'nı anlatıyor...

Bir ara üçümüz de susuyoruz. Mühim şeyler düşünüyor gibiyiz. Hele ben, neler düşünmüyorum: Kapıdan çıkıyorsunuz. Koşa koşa yanıma geliyorsunuz. Kolunuza bile giriyorum.

Tam bu sırada adam:

— Kışın donar mı bu su?

Ne diyeyim ben şimdi? Üzüntüm yine dağılıyor:

— Donar, diyorum, donar da çocuklar üstünde kayarlar.

Kadına dönüyor adam:

— Donarmış, çocuklar üstünde kayarlarmış, diyor.

Ne dersin, sevgilim. Beyazıt Havuzu kışın donar mı? Mur-taza Çavuş'la karısı Hacer Ana'ya ben donar, dedim.

Yenilikler, (4-5), Ağustos 1946'da
“Havuz Kenarı” adıyla yayımlanmıştır

Uzun Ömer

En uzunumuzdan bir metre daha uzun, en genişimizden yarım metre daha geniş, en şişkomuzdan 150 kilo daha ağır bir adam yaşıyor içimizde. Bereket, en kötümüzden daha kötü, en nankörümüzden daha nankör, en akıllımızdan iki misli daha akıllı değil! Yoksa halimiz nice olurdu? Aksine en iyi-

mizden, en kendi halindemizden beş defa daha iyi, daha mütevazı...

Bir adam düşünün ki kendisine bir elbiselik yaptıracığı zaman 8 metre kumaşa ihtiyacı vardır. Bu düşündüğünüz adamın bir pabucu 150 liraya yapılabilir. (Ne naylon, ne de altı kauçuktur bu ayakkabının.) En alelade elbise 500 liraya mal olur ona.

Şu bizim Galata Köprüsü bir de nerede var acaba? Çin’de var mıdır dersiniz? Berberleri, boyacıları, yemişçileri, sucuları, simitçileri, aşçıları, gazinoları –kunduracıları ile tuhafiyecileri eksik– hatta evsiz barksızlara havadar otelleriyle bir köprümüz vardır. Doğrusu şairaneliğine şairane, bulunmazlığına bulunmaz matah! Dünyada mislü menendi olmayan bu köprünün altında, tavanı bize göre değil ama şu yukarıda sözü geçen adama göre basık bir dükkânda bir piyango satıcısı yaşıyor: Bay Ömer Özkan. Özkan soyadından çok “Uzun Ömer” ismi ile anılan bu genç adamı hemen her İstanbullu, her İstanbul’a gelen taşralı Haydarpaşa vapurundan Köprü’ye ayak basar basmaz durup hayretle seyrederek. Küçük çocuklar saatlerce, kovuluncaya kadar önünde durup kendilerinden, babalarından ve ağabeylerinden ikiler, üçler, dörtler kere büyük, muhteşem bu adamı seyrederek. Doğrusu şaşkınlıkla seyretmeye değer bir adam. Amma çok bakılınca kendisine üzülen Ömer Efendi. Bakın, bakın amma fazla durmadan geçin n’olur. Fakat onu görünce durup hayran hayran seyretmemeye de can ister. Biz gazeteciler de çocuklar gibiyiz. Yalnız çocuklar gibi olsak yine iyi. Çocuklardan da beteriz. Yalnız seyretmekle kalmaz, merakımızı gidermek için yanına sokulur, konuşuruz da:

— Ömer Efendi, bir elbiseyi kaç yaptıırıyorsun?

mütevazı: alçak gönüllü.

mislü menendi olmamak: eşi benzeri bulunmamak.

— Onu hiç sorma! 500 liradan aşağı elbise dikmiyorlar bana.

— Pabuçlar?

— Hele pabuçlar! 150 liradan aşağıya hiçbir kunduracı ayakkabı yapmıyor. Köselelerin de hali malum. Ne kadar kalın olursa o kadar çürük oluyor. Ne kadar yürümesem üç ayda parçalanıyor.

— Kaç metre kumaştan elbise çıkıyor sana?

— Sekiz metreden.

— Kaç kilo varsın?

— Çoktan tartılmadım amma 170 **kara okka** mı, kilo mu öyle bir şey.

— Maşallah!..

Herhalde sokakta bizim gibi alelade fanileri tartan kantarlarda tartılamasa gerek. Çünkü bu bizi tartan kantarlar 150 kiloluk bir insana tahammül edebilirler. Öyle adamlar da harp senelerinde karaborsa yapmadılarsa en aşağı 40 kilo düşmüşlerdir.

— Ömer Efendi çok mu yersin?

— Size göre çok sayılır ama cüsseme göre az. Doğrusu şöyle iştahı yerinde normal bir adam gibi yerim. Üç kap yemek, yüz dirhem ekmek. Ama çok su içiyorum.

— Boyunun uzunluğu kaç santim?

— İki metre yirmi beş santim. Ama artık büyümüyorum. Üç seneden beri büyümem durdu. Daha büyümek iyi değilmiş.

— Tabii değil Ömer Efendi. Allah vermesin daha fazla büyüseydin demek bir sığırdan ayakkabı, bir top kumaştan elbise giyecektin. Kaç yaşındasın?

— 337 [Miladi 1919] doğumluyum. Var hesap et.

kara okka: (okka) = 1283 gr'lık ağırlık ölçüsü birimi.

— Nerelisin?

— Bilecik'in Abbaslı köyünden.

— Büyüme ne zaman başladı sende?

— Ben hatırlamıyorum. Bizimkiler kimi beş yaşında başladı diyor, kimi on iki on üç yaşında. Köylü kısmı ne bilsin yaşını.

— En çok neden hoşlanırsın Ömer?

— Biz köyle kısmı neden hoşlanacağız? Hiç düşünmedim.

— Neye kızarsın en çok?

Gözlerini yüzüme kaldırdı. Öyle **munis**, öyle çocuk, öyle tatlı, öyle iyi insan gözleri ki görüp de tabiatın fena bir oyun oynamak için bu insanı seçmesine karşı isyan duymamak imkânsız. Bunlar kahverengi, berrak, masum, içinden dostluk, hüznün, sükûn, **tevekkül**, razılık okunan iki güzel göz.

— Durup da kendinden geçercesine beni seyreden çoluk çocuğa kızarım a, bu kızmak değil, canı sıkılmak. Kızdığım bir tek şey var. Haksızlık.

— Hiç haksızlık gördün mü?

— İnsan olur da haksızlık görmez olur mu? Bütün Anadolu'yu, İzmir vilayetini dolaştırdılar. Bütün paralarımı yediler.

Ömer'in ağır, kendisi kadar uzun değil ama geniş bir sesi var. Alnında ve yüzünde üç dört tane ben. Burun, kaş, ağız dev aynasında insan yüzünün üç defa büyümüşü. Yüzünün hatları gayet yumuşak. Hemen yeni terleyen bıyıkları var. Hafifçe gülümseyen, hafifçe ürken gözleriyle insana bakıp kalın ve tatlıca güldüğü zaman insan ona:

— Tabiat bu fena oyununa seni neden seçti Ömer, adam mı yoktu? diyeceği geliyor.

O kadar büyüklük budalaları var ki şu dünya yüzünde kendini büyük görenlere bu oyunu oynamalıydı tabiat. Bu müteva-

munis: uysal, sevimli.

tevekkül: her şeyi Allah'a bırakma, kadere boyun eğme.

zı, bu sessiz, bu köyünde orak biçip, koyunlarını bayıra salmak için doğmuş adama ne diye ilişilmiş?

— Doktorlar senin bu uzamana ne diyorlar?

— Onlara bakarsan kafamdaki hormonlar çok işliyormuş da ondanmış. Ama nineme bakarsan o diyor ki: “Deden de böyleydi. Senden bile uzundu. 200 kara okka gelirdi. Tarladan döndüğü zaman iki bakraç su içerdi. Yürüdüğü zaman evler sarsılırdı.” Ya! Bizim köyde benim gibi adamlar eskiden pek çokmuş.

Demek ki Ömer’in ninesine bakarsak vakti zamanında Bilecik’in Abbaslı Köyü’ne bir yaz öğlesinde inip de çınarlı köy kahvesine oturduğumuz zaman korkudan küçük dilimizi yutacaktıymışız. Evliyalar, devler köyü gibi bir şeymiş o Abbaslı Köyü.

— Baban nasıldır?

— İşte babam! dedi.

1,65-1,68 boyunda, beyaz bıyıklı, sıhhatli, dinç bir adamı gösterdi.

— İki kardeşim daha vardır. Biri kız, biri erkek. Ama onlar normal.

Ömer Efendi’nin “normal” kelimesini “sizin gibi” manasında kullanmaya zorla alıştırdığını sanıyorum. Bulamadık gitti Türkçesini şu frenk kelimesinin.

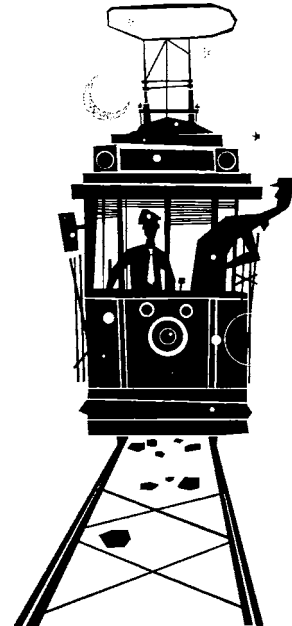
— Ömer Efendi, bir şey daha soracağım amma...

— Biliyorum soracağın şeyi! dedi.

Güzel, temiz, iyi gözleri suratımın bir tarafında duruverdi.

— Kadınlardan açacaksın değil mi?

Önüne baktı. Bir öküze bir yumruk indirse “inh!” diye çökertecek kadar büyük balyoz gibi elleriyle, uzun bir yaşında bir

dut ağacı kalınlığındaki parmaklarıyla biletleri karıştırdı. Bir müşteriye bilet uzattı. Ona “Hayırlı olsun!” dedi. Sonra bana:

— Kadınlar benden korkmakla haksızlık ediyorlar, dedi. Ben de kendi halinde bir kadınla evlenmek isterim. Hem doktorlar da izin veriyor. Ben de herkes gibiyim. Uzak hastalık-sa artık durdu o da. Üç senedir büyümüyorum da. Hayatımı da kazanıyorum. Bir kadını pekâlâ mesut edebilirim.

— Şöyle hiçbir gözüne kestirdiğin var mı?

— O yok işte. Yüzüne bakmam onların ki. Çoğu fena fena şaka yapıyorlar. Gelip: “Ne zaman evleneceğiz Ömer Ağabey?” diye alay ediyorlar. Böyle söyleyenlere, sanki razı olsalar, ben evlenir miyim?

Bu sırada genç bir hanım elinde paketler dükkândan içeriye girdi.

— Ömer Efendi, şu paket biraz dursun sizde, dönüşte alırım.

Ömer kaşlarının üstünden hanıma, yan gözle bana baktı. Kıpırmızı kızardı. Hanım da güzel mi güzeldi. Ömer’in yüzünden, kaçamak bakan gözlerinden hasrete benzer bir şeyler uçtu.

— Ömer Efendi, dedim. Bunu yazacağım. Belki bu sayede helal süt emmiş bir yoldaş bulmuş olursun...

Büyük büyük güldü. Yüzü, gözü, gülüşü bu bahiste onunla uzun uzun konuşulabileceğini belli ediyordu.

Akşam olunca Ömer Efendi gişesini kapar. Köprünün merdivenlerini uzun, dalgın bir hülya âleminde çıkar. Kendinden altmışar, yetmişer, seksener santim aşağıda insanların üstüne saffet dolu, hüsrân dolu, iyilik dolu gözleriyle bakarak bir tramvay **vatman**ının yanında iki büküm Beşiktaş’taki evine döner. Babasıyla yemeklerini yerler. Sonra tahtadan hususi ya-

pılmış karyolası kırıldığı için yerdeki hususi yapılmış şiltesine uzanır, gözlerini kapar, helal süt emmiş bir eş düşünür...

Uzun Ömer'in biletlerinin çoğuna büyük ikramiye rastlamıyor ama küçük küçük ikramiyeler yüzde doksanına rastlamış. Hele kendisinden bilet almış hanımlardan ikramiye çıkmayan hiç yokmuş, diyorlar. Doğru mu bilmem?

Yedigün, (749), 13 Temmuz 1947

Kraliçenin Evinde

Kim kendi kendine “güzellik nedir?” diye sorsa kafasından alacağı bir cevap vardır. Kimi, güzellik gençliktir der. Bu sözü söyleyenin bir zaman sonra karşısına öyle muhterem, öyle sevimli, öyle konuşkan, öyle zeki ve canayakın bir eski hanımefendi çıkar ki kafasından bu cevabı alan adama, yine kafası,

güzellik ihtiyarlıkmiş, der gibi olur. Güzellik; boy bos, kalça, omuz dersen yanılırsın, güzellik hem boy, hem bos, hem kaş, gözdür dersenez, yine yanılacaksınız.

— Şu Fatma ne güzel kız! O ne boy bos, o ne kaş göz!

Bir düşman hemen:

— Ama soğuktur, dedi miydi, deminki kaş, göz, boy, bosa bir de sıcaklık eklemek lazım geldiğini anlarsınız. Boylu boslu, kaşlı gözlü, kanı sıcak bir dilbere, kaşsız gözsüz, boysuz bossuz, ama civelek mi civelek biri çıkar. Doğuştan öğrenilmiş bir iki cilve yapar. Bakarsınız ki boylu boslunun, kanı sığağın büyüü çözülüvermiştir. O zaman; “güzel kim, gönül sevdi” dersiniz.

Yine yanılmışsınızdır. Bir nevi sarhoşluğun kurbanısınızdır. Ayılınca, cilveli çirkinin cilveleri dökülür, cinsi cazibesi, boyattığınız iskarpınlerin pırıltısı nasıl uçarsa uçup gitmiştir. “Bu muydu benim hoşlandığım dilber? Aman yarabbi!” dersiniz.

Der oğlu dersiniz. Bununla beraber güzellik bir vehim değildir. Hakikat olarak da vardır. Gençlikten; boydan, bosdan; kaştan, gözden, halden, kanı sıcaklıktan bir şeyler alıp insanı sevgiye, hayata çağırın bir yaradılış mucizesidir.

On yedi tanesinin on yedisi de aşağı yukarı güzel diye ayrılan kızdın bir tanesine otuz kişi:

— Hanım sen güzelsin! dediği zaman, artık İnci Hanım’ın güzelliği hakkında bize laf düşmez. Ama tarif de edemez miyiz? O da güç. Bugün güzeli nasıl tarif edebiliriz. Eskiden klişeler vardı: Hokka gibi ağız, kalem gibi kaş, ceylan gibi göz, selvi gibi boy, inci gibi dişler, sedef tırnaklar, elma yanaklar, topuklarını döven saçlar... İnsan basardı klişeyi. Okuyan da:

— Sahi güzelmış! derdi.

Bugün gözlerimizle sözlerimiz klişelerden kaçınırlar ama yine de onların tesiri altındadırlar. Gözlerin rengi (onu sonra söyleyeceğim), şeffaf bir ten, saçlarının biçiminden uzunca gözüken yuvarlak, pembe bir yüz; gür, sarıya çalan kumral saç-

lar; temiz, berrak bir alın ve boyun; ince, zarif bir göğüs, uzun, nurdan bacaklar; içinden bir yaz günü Boğaziçi akarmış gibi damarlı, ince, çalak, yaramaz eller. Güldüğü zaman da güzel ya, hırçınlaştığı zaman. İnci Hanım pek güzel olacak sanırım. Nasıl kızdırmalı bilmem ki... Üst üste suallerle, aklıma ne gelirse soracağım.

Doğramacı Şakir Sokağı, Tarlabası'ndadır. Sessiz, külüstür bir sokak. Akşamki yağın, bugün de yağmakta devam eden yağmur Doğramacı Şakir Sokağı'nın arnavutkaldırımlarını çamur içinde bırakmış. İnci Hanım'ın oturduğu ev, evden bozma bir apartman. "Keşke beni apartman yapmasalardı. Apartmanlık benim neyime?!. Apartman dediğin şey Talimhane'de olur. Ben bir aileyi ancak barındıracak bir evken, ne yapalım, dört katlı bir apartman olduk. Ev sahibinin sayesinde!" diyen evlerden biri.

İnci Hanım'ın odasında insan yerlerde inciler, pembeye kaçan renkte inciler arıyor. İnci minci yok tabii. Küçük kız kardeşlerinin bebekleri, maymunu, arabası, bir piyano, bir konsol, bir gardırop, bir ayna, iki kilim, bir de yarım adamlık bir balkon. Balkonda fesleğen saksıları, aynanın ve piyanonun üstünde resimler.

Bir küçük, mütevazı ailenin güzel kızının birtakım hayalleri varmış. Bir sahneye çıkıp şarkı söylemek istemiş; hakikat olmuş. Hangi kadın güzel olmak istemez? İşte elinde bir güzellik beratı. Sinemalara gider: "Ah ben de bir yıldız olsam..." dermiş. Olmak üzere. Kimbilir, İstanbul'un ne mahallelerinde, ne kızlar vardır ki bu talihi kıskanıp uykularını kaçırlar. Yine ne kızlar vardır ki talihleri onları "sinema yıldızı" yapacağına "sinema delisi" edip bırakıvermiştir.

Ya! Talih kuşu böyledir işte! Bir de bakarsınız bir gün gökte uçarken hiç de **maruf olmayan** bir Doğramacı Şakir'in ne

münasebetle ismini verdiği bilinmez şu sokağı bir göreyim der, bir İnci Hanım'ın evinin damına konuverir. Talih kuşu da güzelleri sever. İşte böyle İnci Hanım da büyük büyük isimli okuyucu hanımların arasında gençliği ve güzelliği ile şöhrete erişinceye kadar daha birçok seneler beklemesi, sesini kaybetmemesi lazım gelen bir meslekten film yıldızlığına yükseliverir. Her taraftan film çevirmesi için müracaatlar alır.

Onun cazibesi, sevimli hali, boyu bosu, kaşı gözü, anlayışı, sesinin pek tatlı tonu, becerikliliği, bir de rejisörü yardım ederse meşhur bir yıldız olurur. Bizden temenni ve röportaj. Gayret ondan!

Yer yer sular birikmiş Doğramacı Şakir Sokağı'na girerken bir kâğıda bir sürü de sualler yazıyordum. Aşağı yukarı Mükkerrem Kâmil Su ile Kerime Nadir'in romanlarını seven bir kraliçe ile karşılaşacağımı tahmin ediyordum. Ama ümit bu ya! Belki de suallerimden bir tanesi olan "Hangi romancılarımızı seversiniz?" der demez, "Hüseyin Rahmi'yi, Osman Cemal'i, Orhan Kemal'i..." diyeceğini de hayal etmiştim:

— Roman okumayı sever misiniz İnci Hanım?

— Çok severim.

— Mesela hangi romanları?

— Vallahi isimlerini hatırlamıyorum. Tercüme roman sevmem; yerli... Mesela.... Mesela Kerime Nadir'in romanlarını, Mükkerrem Kâmil Su'nun romanlarını.

Sahiden güzel gözleri var. İçinde bir tek renk yok gözlerinin; birçok renkler var. Yeşil var, eflatun var, bir ara mavi var, kah-verengi var, ela var, bu arada birçok güneş ışığı var. Pırıltıdan ve

renkten öyle nasibini almış gözler ki ela gözlüdür, diyorsunuz, değil. Lacivert, yeşil; ne münasebet! Kahverengi; hayır efendim! Birbirinden renkleriyle ayrılan bir sürü maden ve taşı ve havan-da dövünüz. İçinde bakır da olsun, altın da, demir de olsun, gümüş de, platin de, granit de olsun, **zeberced** de, zümrüt de, inci de olsun, kum da... Bunların üstüne güneş ışığı vurun, sonra birdenbire bir ay ışığı geçin: İşte İnci Hanım'ın gözleri.

— Siz bir kızmayagörün. Çok güzel olursunuz.

— Öyle derler. Bizim bir komşu hanım vardı. O da böyle derdi.

Konuşkan mı konuşkan. İnsan içinden; “Konuş güzelim konuş” diyor.

— ... Artık sahnede okumak istemiyorum. Hiç olmazsa bir zaman istirahat edeceğim. Ondan sonra var kuvvetimle film çevireceğim.

— Evlenmek istemiyor musunuz?

— İstemez olur muyum?

— Bu bahtiyar nasıl bir erkek olmalı?

— Güzel olmasın zararı yok!

— Çirkin mi olsun?

— Yok! Çirkin de istemem.

— Ne iş yapsın?

— Ne iş yaparsa yapsın.

— Hele hele...

— Doktor olsun, müteahhit olsun, avukat olsun...

Bizi kapılara kadar geçirdi. Elbisesinden ötürü özür diledi:

— Bu kıyafetimi mazur görün. Ben diktim, dedi.

— Biz eve girerken ne pişiriyordunuz bakalım?

— Mahallebi pişiriyordum.

zeberced: sarı renkte ve cam parlaklığında doğal demir.

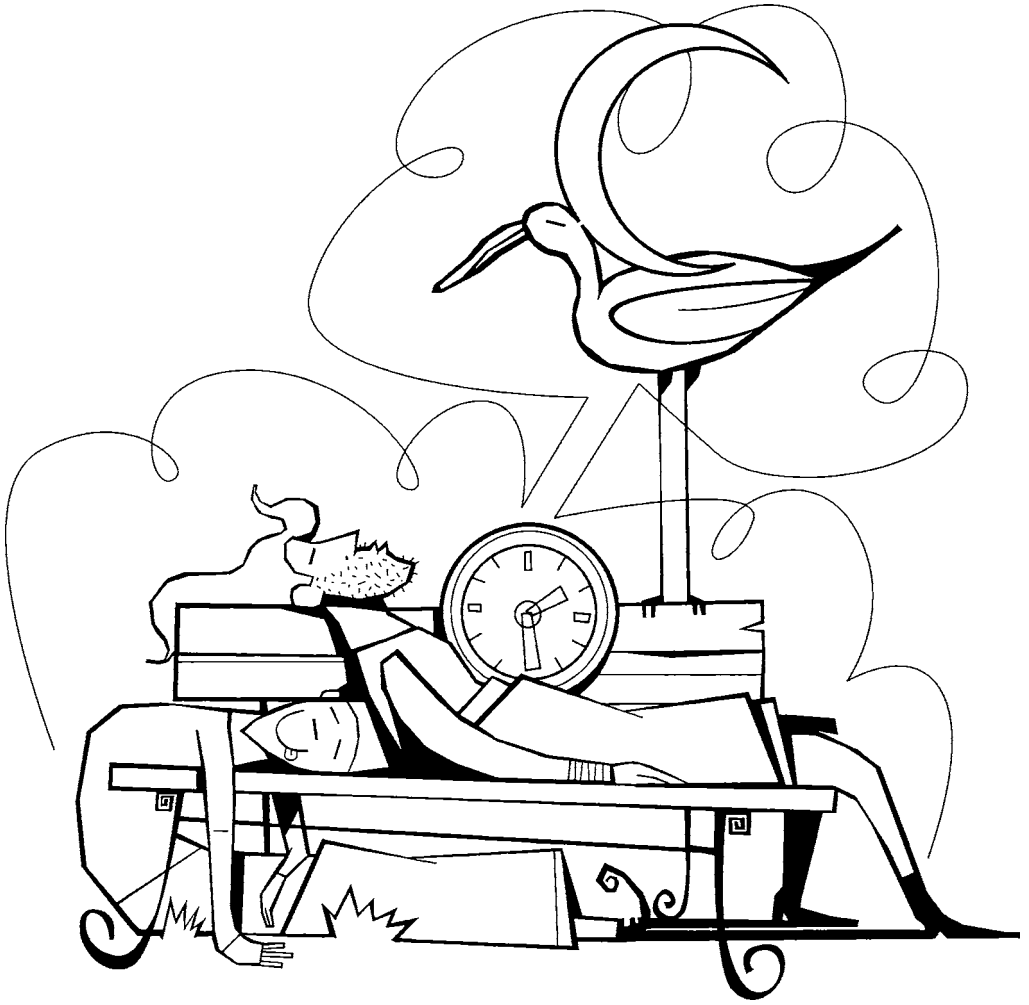
— Bir aralık da soğan soydunuz galiba?
— Soğan değildi o. Soğan da soyarım ama soğan değildi.
Gizlice bir şeftali atıştırıyordum.

— Ne yemekleri seversiniz?
— Allahaşkınıza bana yemek lafı etmeyin.
— İlk defa, nerede, hangi şarkıyı okudunuz?
— İlk önce İzmir’de Çamlık Senar Gazinosu’nda okudum.
On dört yaşında var yoktum. Gazino sahibi beni okutmak için neler yapmadı. Bana; “Sahnenin her tarafını bayraklarla ve resimlerle donatacağım. Senin şerefine” dedi. Bir de sahneye çıktım ki ne bayrak var, ne resim. Ben de dudaklarımı büke büke; “Ey Türk genci kanatlan”ı okudum.

— Siz kaç kilosunuz İnci Hanım. Pek ince şeymişsiniz?
— Elli dört kilo.
— Az değil mi?
— Yemiyorum ki...
— Şişmanlamaktan mı korkuyorsunuz?
— Vallahi değil, yemek sevmiyorum.
— Ne seversiniz?
— Yemekten başka her şey.
— Mesela kuşlardan hangi kuşu?
Odasındaki kanaryayı diyeceğini sandım. Hatta tavus diyecek diye bekledim. Şu İnci Hanım pek mütevazı kız:

— Serçeyi, dedi.
— Ya çiçeklerden?
Gül, fulya, yasemin diyecek sandım ama o:
— Fesleğeni! demez mi?
Bayılırım fesleğene ben de... Hem çiçek bile değildir ama ne güzel kokar. Yaşasın fesleğen! Yaşasın serçe! Yaşasın İnci Hanım!..

Yedigün, (753), 10 Ağustos 1947

Açık Hava Oteli

Milyonluk şehirlerde de yaşasa insanoğlunun hayatında bir yalnızlık, bir kendi içine çekilme günleri doludur. İçimizdeki sevinçleri, kederleri paylaşacak insan nerede? En yakınlarımızdan bile uzaklaştığımız, derdimizi kimseciklere söyleyemediğimiz günlerimiz olmaz mı? Karı, koca, ana, oğul, kardeş, baba

hepsi ayrı ayrı kederlenir, ayrı ayrı üzülr. Kendi kendimiz kadar kim paylaşır derdimizi? Gün olur arkadaş, dost, sevgili, oğul, ana, baba, kardeş hepsi elimizi bırakıverir. Öyle günlerin en kaçılacak yeri neresidir? Ben kendi nefsimde böyle günlerimde parklara giderim.

Park ismi de güzel ya, Millet bahçesi daha güzel ama. Millet bahçelerinin sabahı, öğlesi, akşamı, bir de gecesi vardır. Kimbilir Gülhane Parkı'nın gecesi ne güzeldir! Her zaman Şarlotta ruhunda bir serseri düşünürüm. İnsanlardan korkar, insanları sever, onlardan kaçır, hep kötölük görmüştür onlardan, hep itelenmiş, hep kakalanmıştır. Gündüzleri yazıhanesi, kahvehanesi, birahanesi Gülhane Parkı'dır. Akşamları halden anlayan bir kahvecinin peykesi. Yaz geceleri yıldızların, kış geceleri çoğunca karın ve yağmurun altındadır. Ah uykular! Parkta uyunan uykular!..

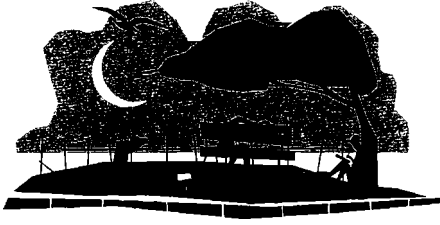
İşte böyle bir serseri bir gece Gülhane Parkı'nda kalır. Bekçiler güneşin batmasıyla beraber düdüklerini öttürmüş, herkesi dışarı çıkarmışlar, o unutulmuştur. Hintkirazının altında uyuyan serseriye kimsecikler fark etmemiştir. Uyanır ki tepesinin üstünde aysız, yıldızlı bir gece... Uyku tutmaz. Ağaçlardan ürker, kedilerden ürker, kuşlar ondan, o kuşlardan ürker. İçine evler, çorbalar, aileler yapışır yapışır koparılır.

Sessiz ayakların altında çıtır çıtır çıtırdayan yollarda yalnızlığını gezdirir durur. Canı bir el tutmak ister. Bir ana hayaleti taflanların altından kalkar, üstüne doğru gelir. Çitlembiğin dibindeki ihtiyar adam dedesidir.

Gülhane Parkı'nda gecelemiş hayali bir serseriye gece yarısı andığım zaman Taksim Bahçesi'nde idim. Bir kanepede oturmuştum. Oturmuş değil, uzanmıştım. Gökta ay koskocamandı. Hava

peyke: eski kahvelerde bulunan sedir, kerevet.

taflan: kışın yapraklarını dökmeyen süs bitkisi olarak bahçelerde yetiştirilen küçük bir ağaç.

oldukça serindi. Yakalarımı kaldırmış üşüyor, büzülüyordum. Yanımdaki kanepede iki serseri oturmuştu. Kulak misafiri oldum. Bir tanesi:

— Benim babam şofördür. Geçen gün rastladım. Beni yanına aldı. Oğlum, dedi, daha vazgeçmeyecek misin şu serserilikten?

— Sen ne dedin?

— Çoktan vazgeçtim, baba. Beni eve götür, artık, dedim.

— Ne dedi?

— Haydi gel, dedi... Eve gittik. Üvey anam pufla bir yatak sermiş, yastığı kabartmıştı. Beni yastıkta bir türlü uyku tutmaz. Kalktım yere, tahtaya yattım da uyuyabilmişim bir ara. Sabahı dar ettim. Sokağa fırladım.

— Yapamıyorsun evde değil mi?

— Yapamıyorum be anam! Sıkılıyorum.

— Alışmışsın bir defa.

— Sen de mi öyle?

— Ben döşek bilmem ki.

— Sahi mi ulan?

— Namussuzum, daha döşek nedir bilmemişim.

— Yok ulan be! Sen sokakta mı doğdun?

— Öyle gibi bir şey.

— Anlatsana...

— Bırak eski defterleri! Ama ben bir yatak bulsam yatıp ölürüm içinde. Sen deli misin be! Bulmuşsun bunuyorsun. Bu işin sonu yok be Sabahattin.

Sustular. Bir zaman sonra bir tanesi:

— Şu sırtıma elini sok da bir kaşıyiver! dedi.

Kulağıma kabuk bağlamış bir sırtın tırmalanışının sesi geldi. Sanki birisi kum serpilmiş bir yolda geziniyordu.

Bir uzun zaman sustular. Sonra kısık seslisi yine başladı.

— Geçen sene bacaksız yok muydu hani bizim? Onunla vurduk burada, ta Halep'e kadar gittik. Bir hafta orada kaldık. Canımız sıkıldı. Şam'a gidelim dedik. Trende yakalandık. Posta posta, hududa getirip bıraktılar.

— Bacaksız ne oldu?

— Ne olacak mortladı.

— Eroinden mi?

— Yok! O çekmezdi. Eceli geldi. Nalları dikti.

— Söyleme öyle ulan! En iyi arkadaşındı.

— Ne diyeyim. Kalıbı dinlendirdi mi?

— Yok! Cartayı çekti de.

— Peki öyleyse... Tahtalı köye gitti.

Yine sustular. İsmi Sabahattin olduğunu öğrendiğim kı-sık seslisi konuşmaya başladı:

— Şu uzanan herif uyuyor mu dersin?

— N'olacak uyumuyorsa?..

— Bir sigara isterdik.

— O da zilin biri olmasa burada işi ne gece yarısı?

— O da var ya!

— O ağacın yanındaki bekçi mi?

— Ta kendisi.

— Rahatımızı bozmasa bari!

— Bozarsa bozsun. Yatacak yer mi yok?

— Ulan be! Ben bu yaz bir gece bile yattığım yerde uyana-madım. Seksen tane otel değiştirdim bir gecede.

— Al benden de o kadar.

Bekçi hepimizi uyandırdı. Onlar ayaklarını sürüyerek uzaklaştılar. Ben kanepeden kalktım. Parkı dolaşmaya başladım. Başka kanepelerde de uyuyanlar vardı. Orada, şimşirlerin arasından da horultular geliyordu. Evime doğru yollandım.

Sabahleyin yine kendimi Taksim Bahçesi'nde buldum. Ha-va ne güzeldi! Daha da pek erkendi. Güneşe karşı boylu boyun-

ca yatmış, üstü başı temiz insanlar bile vardı. Oturup dertli dertli, uyku sersemi sigara içenler mi ararsınız. Biraz sonra bekçiler düdüklerini öttürünce hemen herkes uyanmıştı. Tam saat dokuzda dadılarla, çocuklar parkı doldurdular. Şurada bir genç dadı bir bebeğin ellerine vuruyor, ceylanla yavrusunun üstüne bir altı yaşında maymun tırmanıyor. Bir altı aylık yavru; dağ keçisinin bronz sırtında şipşak fotoğrafçıya gülümsüyor, bir başkası ağlıyor... Taksim Bahçesi çocuk sesi, kuş cıvıltısı içinde...

Bir ihtiyar hanım kanepenin üstüne romanını koymuş, hemen hemen bir metre uzaktan kitap okuyor, gözlüklü bir genç kitabına eğilmiş ders çalışıyor; bir şişman, kravatsız bir adam tespih çekiyor, bir üstsüz başsız delikanlı bir kolu kafasının altında, bir kolu kafasının üstünde uyuyor, Fransızca konuşan bir matmazeller kafilesi adeta beyaz saçlı, pek sevimli bir yavruya kibrit çöplerini topladığı için çıkışıyorlar. Bir madama bir yavruya bakıp bakıp:

— *Qu'il est gentil, qu'il est mignon*,* diyor.

Daha çiftler ortada yok. Ama neredeyse damrlarlar. Denize karşı setlerin korkuluklarına dayanarak hem denizi, hem birbirlerinin gözlerinin içini seyredecekler. Parkın gündüz hayatı başlayacak.

Ben çekildim gittim. Yine akşam oldu. Park gündüzün herkesin: İşsizlerin, çiftlerin, çocukların, dertlilerin, dertsizlerin... İşte gece yeniden çitlembik ağacından maymunlar gibi aşağı iniyor. Şimdi artık park yine serserilerin... Bırakalım onların olsun, uyandırmayalım. Bekçi miyiz biz?

Yedigün, (763), 19 Ekim 1947

* Ne kadar kibar, ne kadar sevimli.

Diş ve Diş Ağrısı Nedir Bilmeyen Adam

Akşamları üç dört bardak bira içmek âdetinde iseniz, dubleleri aynı yerde içmeyip ayakta bira içilen yerleri dolaşmayı severseniz muhakkak rastlamışsınızdır. Siyah bıyıkları, tertemiz gözleri, uzunca bir çenesi vardır. Çabuk çabuk konuşur ama

bazı harfleri heceleyemez. Üç biradan fazla içmişse, çok dikkatli dinlemek şartıyla, size kendisini tanıtabilirim. Dünyanın en tatlı, en iyi adamıdır. Ona, şeker gibi adam, diyebiliriz.

Anadolu Pasajı'nın nihayetinde küçücük bir kahve. Kahvecinin eli ile çektiği mis gibi kahvesinden içmek için gelen üç beş tir-yaki. Duvarlarda av, sonbahar, kış, şato levhaları. Köşedeki masaların biri üzerinde bir daktilo makinesi göreceksiniz. Akşamın üç dört birasının, çoluk çocuğunun nafakasını bir küçük yazı makinesi ile namusluca kazanan adam oradadır. İranlı kahveci:

— Succuh yer, fındıh yer, ceviz yer, sallatalıh yer...

Doğuştan gözleri görmeyenler olur. Doğuştan sağır ve dilsizler olur. Doğuştan ayaksızlar, kulaksızlar da belki görülmüş-tür. Doğuştan dişsiz adam olur mu? Olmaz olur mu? “Hepimiz dişsiz doğduk. Dişlerimiz sonradan çıkmıştır” diyeceksiniz. “Öyle ise, “doğduğu gibi dişsiz kalan adam bulunur mu?” diye sorsam; “Olur mu öyle adam da?” dersiniz. İşte size böyle bir adam: Bay Ferit Yazgan.

Kendisi; “Doğuştan dişsizim” diyor. Doğru değil bu. “Doğduğum gibi dişsizim” demesi lazım. Ayaklarımız için, bir cihetten doğru, bir cihetten yanlış, sonradan çıkmalar, deriz. Asıl dişlerimiz sonradan çıkmadır.

Doğduğumuz gün seyrek de olsa yumuşacık saçlarımız vardır. Ama ağzımız kuş ağzı, canavar olmayan balık ağzı gibidir. Dostum Bay Ferit Yazgan dudaklarını aralayıp da ağzını gösterdiği zaman insan şaşır kalıyor. Onun uzunca çenesiyle, bir tek kılı ağarmamış kara bıyıklarının arasında insan inci gibi pırıl pırıl, hafifçe sarıya bakan sağlam, kuvvetli dişler beklerken kıpkırmızı bir çukur, diş yerine de sanki naylondan yapılmış ince bir kırmızı çizgi görüyor.

Doğuştan kör olmak büyük bir tabiat haksızlığı, bir felakettir. –Sonradan kör olmaktan daha acı değil ama.– Anadan doğma körün dünyaya kendine göre bir şekil vermesi; hatta bir

dünya görüşüne, bizim kavrayamayacağımız bir dünya görüşüne sahip bulunması, mümkün. Kimbilir güzellik dediğimiz garip, müdafaası müşkül, çoğu zaman haksız şey belki sesimizde, belki kokumuzda, belki ellerimizin sıcaklığında ve titreyişindedir. Herhalde anadan doğma bir kör kızın seçeceği erkek mühim bir adamdır. Gözlü kadınların anlayamayacağı bir güzelliğe, bir erkekliğe sahiptir.

Doğuştan sağır ve dilsizlerin talihi, körünkü kadar ters olmasa da yine bir eksikliktir. Bay Ferit için böyle bir şey düşünemiyorum ben. Ben bunu bir eksiklik, bir kusur bile sayamıyorum. Bir defa ne o gır gır makineli dişçi odaları, ne yanağını keçe gibi yapan morfin, ne de –Allah düşmanıma vermesin inşallah– diş ağrısı! Gece yarısı tatlı uykudan azgın bir diş ağrısı ile uyanmayı bir hayal edin hele! Bütün böyle şeyler başkalarının. Ne kerpeten kabusu, heyûlası, devi, karakoncolosu!..

Bay Ferit:

— Böyle doğdum, böyle öleceğim, diyor. Ama her çocuk gibi bol bol çakal eriği yiyememişim. Hıyarı rendeler, fındığı ezermişim. Ne yapalım? Taksirat! Belki dünya nimetlerinin tadını sizin kadar bilmem ama hepsinden birer lokma tattım. Tattım ama sertlerini bir türlü sevemedim. Fındıktan, cevizden hoşlanmam.

— Ne seversin Ferit Bey?

— Ne seveceğim birader! Tabii yumuşak şeyleri.

Ferit Bey'in luga-tinde diş kelimesi yoktur. Ne kimseye diş biler, ne dişe dokanır, ne de dişi geçer. Halim selim adamdır. Fazla alakadan hoşlanmaz, adamı severse derdini anlatır, tatlı tatlı konuşur. Ben kendini pek severim. O da beni sever ki konuşuyor.

— 49 yaşına girdim. Şimdiye kadar mide ağrısı çekmemiştim. Yalnız bu sene midemden sıkıntı çekiyorum. İyi hazmedemiyorum herhalde.

— Ne yemeklerini seversiniz? Herhalde lapa gibi, sütlaç gibi olanlarını.

— Onları bile sevmem. Suyu severim, su gibi şeyleri severim. Gülerek ilave ediyor:

— Üzüm suyuna arpa suyuna, –arada olmak şartıyla– imam suyuna yüzüm yoktur. Ne yaparsın benim dişim de onlara geçiyor.

İranlı kahveci:

— Şakka yapar, inanma! O ne cevizler kırar. Cevvizi gözüümün önünde ağzında kırdı. İnan olsun gözzümle görmişem.

Bay Ferit göz kırıyor:

— İnanma, diyor, Tahran’a üç kilometre mesafede bir köyde doğmuştur, inanma!

— Yalan mı söyleyem?

— Yerim ama elimle ezerim de sonra ağzıma atarım.

— Ezmeden atarsın.

— Sen yine öyle bil.

Gülüşüyoruz. Sonra Bay Ferit elimden kalemi kâğıdı alıyor, bir şeyler yazıyor. İşte yazdıkları:

“1315 [Miladi 1897] senesinde Sultanahmet’te Naklibend Mahallesi’nde, Güzelçeşme Sokağı’nda doğmuşum. Mahalle mektebini, Sultanahmet Rüştüyesi’ni ikmal ettikten sonra askerliğim geldi. Fakat hep tecil edildim. Evliyim. İki çocuk babasıyım. Biri kız, biri erkek iki evladım var. Çocuklarımin dişleri, Allaha şükür sapasağlamdır. Ailemde hiç dişsiz insan yok. Gerek Kadırga Dişçi Mektebi’nde, gerekse Gülhane Hastanesi’nce uzun muayenelerden sonra diş sinirlerimin fazla kuvveti yüzünden dişlerimin çıkmadığı neticesine varılmıştır. O zaman talebe bulunan diş tabibi Hüdaverdi, dişlerimi yapmak için elinden geleni yaptı ise de muvaffak olamadı. Ağzımın radyografisini, ka-

lını alıp Paris'e gönderdiler. Oradan bana bir takma diş gönderdilerse de tutmadı. Nihayet çene kemiğimin kemikleri inkişaf edemediği için diş takımı yapılamayacağı anlaşıldı..."

— Bay Ferit şimdiye kadar bir sıkıntı çektiniz mi?

— Mühim bir sıkıntı değil.

— Diş ağrısını tercih eder miydin?

— Diş ağrısı nedir? Mide ağrısı gibi bir şeyse...

— Çok daha fena.

— Nasıldır?

— Tarif edilemez ki diş ağrısı.

— Mide ağrısı edilir mi?

— Hiç böyle anadan doğma –yanlış ama ne ise– dişsizler görülmüş mü?

— Ben Türkiye'de bir taneyim. Bilmem başka memleketlerde var mı? Ama sanmıyorum. Dünyada diş çıkmamış tek adamım.

— Ferit Bey, kimbilir belki bu bir tekâmüldür. Belki yarın, bu vahşet zamanımızdan kalma çabuk çürüyen kemikleri hep birden kaybedeceğiz. Bir zaman gelecek belki bütün çocuklar dişsiz doğacak.

Bay Ferit güldü:

— Teselliye ihtiyacım yok, dedi. Sizin kuyumcu çarşısına dönen dişleriniz başkalarının etini, ekmeğini yemek için bir vesile ise ben halimden memnunum.

Sahiden de öyle. Bay Ferit mütevazı, alınının teriyle kazanıp yaşamış bir adam. Hepimizden daha az, daha yumuşak şeyler yemiş. Sertten, keskinden nefret etmiş. Evvelce Beyoğlu'nda, Sultanahmet'te **bidayet mahkemelerinde** zabıt kâtipliği yapar-

inkişaf: gelişme, gelişim.

tekâmül: olgunluk, olgunlaşma.

bidayet mahkemesi: bir davanın görüldüğü ilk derece mahkemesi.

mış. Şimdi tam on sekiz senedir daktiloluk yapıyor. Kontratlar dolduruyor, *istidalar*, mektuplar yazıyor.

— Yalnız, diyor, son zamanlarda iyi gıda alamadığımdan gözlerim bozulmaya başladı. Ona canım sıkılıyor. Doktorlar vitaminsizlikten diyorlar. Bir de şu mide ağrım olmasaydı dış-sizlikten yana bir şikâyetim olmayacaktı.

Kahveye kontratlarını tazelemek üzere kiracılar, ev sahipleri geliyor. O, neşeli bir yüzle kontrat kâğıtlarını daktilonun demiri arasına sıkıştırırken bana:

— Yine buluşalım diyor, şöyle bir iki bardak bira içeriz. Hem dışten konuşmamış oluruz. Beni bilmediğim şeyden konuşturma fazla.

Hele iki üç bardak biradan sonra Ferit Bey ne şen, ne hoştur bilseniz! Öyle kahkahalar atar ki hayali kuvvetli olan, onun elli yaşında bir teki bile çürümemiş otuz iki dişinin pırıl pırıl ağzında parladığını görür.

Yedigün, (765), 2 Kasım 1947

Jimnastik Yapan Adam

Onu çok uzaktan görüyordum. Bilmem elli yaşlarında var mıydı? Denize parça parça dökülmüş kayaların kenarından bir çakıl yol hafifçe yükselir, onun bulunduğu geniş meydana varırdı.

Burada yemyeşil, taptaze dikenleri filiz rengi üç beş çam vardı... Bu çamların arasında onu beden hareketleri yaparken seyrederdim.

Ben, kayaların üstünde upuzun yatar, güneşin altında hulya kurardım. Güneşin altında kurulan hulyaların pek kötüye kaçmayacağını umabilirsiniz. Evet: Hiçbir zaman bulamayacağım kadını düşünüyordum. “Vur hançeri kadını!” diye başlayan şarkıyı da söyledim bir düziye.

Önceleri hiç merak etmedim. Herkes jimnastik yapar. Bunda hiçbir fevkaladelik yoktur. Ama bu günlerce böyle devam ederse insanın da eğilip kalkan, ellerini yukarı, sağa sola açan adama bakmaması imkânsızdır. Hulyamı bitirir bitirmez, kadının beni hançerlemeyeceğini kestirir kestirmez başımı sola çevirir, onu ardı kesilmeyen hareketlerini yaparken yakalardım. İlk günler yaptığı hareketlerde, benim bakmam yüzünden, yanlışlıklar yaptı... Sonra hırsla, hızla bana arkasını döndü. Kendi kendisine, “Ne halt etmeye seyreliyor? Ona ne?” dediğini kim olsa işitirdi. –Böyle bir cümle kulağımıza gelmediği halde– O rahatsız olunca ben de inadına bakmaya başladım. Bir ara jimnastikten vazgeçmeye bile yeltendi. Sonra en iyisini yaptı: Aldırış etmedi. Hareketlerine hız verdi.

Çirkin bir vücudu vardı. Tepesinden saçları bir hayli dökülmüştü. Aramızdaki aralık yarım kilometre yoksa bile dört yüz metreyi ferah ferah geçtiğinden saçlarının şakaklardaki kıvrım kıvrım beyazlarını da görüyordum. İçimden gülerek, böyle devam ederse küçük göbeğini, simsiyah kesilmiş göğüsüz gövdesini, kocaman çirkin ayaklarını, ince baldırlarını bir şeye benzetecek sonunda diyordum.

Yüzü hakkında hiçbir fikrim yok. Sokakta görsem tanır mıyım? Sanmıyorum. Ama köyün içinde rastlasam muhakkak tanırdım. Bu köyde oturuyorsa evinden yalnız idman yapmak için çıktığına eminim. Öyle olmasa şurada burada rastlamaz mıydım?

Ben, sabahları ne kadar erken yüzmeye gitsem o oradadır. İlk vapurla gelmiyorsa bu adam bu köylüdür. Ama kimdir, yarabbim?

Ona yakından bakmak, hatta konuşmak da kafamdan şöyle bir geçti.

Vazgeçtim. Ayıp olacaktı. Ne diyecektim? “Her gün burada jimnastik yapıyorsunuz. Sabahtan akşama kadar buradasınız. Sahiden jimnastik insana bir halt ediyorsa şimdiye kadar sizin müthiş bir şey olmanız lazımdı. Ama ilk günden beri aynısınız. Hatta daha zayıfsınız” mı diyecektim?

Günler geçiyor, yaz da geçiyordu. Merak ettiğim halde adamı yakından görmek de nasip olmuyordu. Hareketlerini bitirdikten sonra dakikası dakikasına diyebileceğim bir dikkatle vücudunun her tarafını güneşte döndüre döndüre siyahlatıyor, sonra denize atlıyor, kurbağalama yüzerek epeyce açılıyordu. Döndüğü zaman tam on dakika hiç hareketsiz uzanıyor, sonra kayalara doğru yürüyüp güneşin karşısında güneşe tapar gibi idmanına devam ediyordu. Kollarının pörsük adaleleri oynuyor, göğsünün kılsız memeleri sallanıyor, ben bakmaktan dört beş defa yoruluncaya kadar jimnastik devam ediyordu.

İki ayağını sımsıkı birleştirip de eğilip ellerini yere yapıştırdığı zaman bir şey fark ettim. Bu adamın bacakları hakikaten güzeldi. Bir kısrağ ayağı gibi sinirli, ince ve güzeldi. Herhalde bir ecnebi bu adam, dedim. Bizde böyle adam bulunmaz. Bulunsa bile nadirdir. Biz kundakta ayaklarımız çarpık büyürüz. Çarpık olmasa bile iki bacağımızı birleştirdiğimiz zaman, iki bacağımızın arasından her zaman bir manzara görmek kabildir.

Onun gittiği deniz kenarına bir zaman ben gidemedim. Başka kayalar buldum. Oralarda denize girdim. Denize, tembelliğe, güneşe verdim kendimi. Ben o adam gibi denizden, güneşten hiçbir şey beklemiyordum. Yalnız saatlerin geçmesini istiyordum.

Bu kadar işin içinde kötü şeyler, acı şeyler... Hatta hiç düşünmeye çalışıyordum. Oraya uğrasam, onu aynı yerde, beden hareketleri yaparken, yahut da bir kayanın üstünde, bir yerinde kalmış hafif bir beyazlığı karartırken yakalayacağıma emindim.

Bu adam hakkında o günler –geçmiş sene– fazla bir ilgi duymadım desem yeri. Merak ettim ama doğrusu **tahkik etmek**, kim olduğunu öğrenmek, onunla konuşmak isteği pek müphem şekilde belirdi bende. Yalnız şunu kestirdim ki bu adam bizim köyde oturmuyor, ilk vapurla geliyor, son vapurla dönüyor. Onu biraz küçük görerek, alay ederek günlerce seyretmiş, unutmuş gitmiştim.

Günler böylece geçti. Yaz da başını alıp gitti. Gitmese canımızı sıkacaktı. Kış insanlarını, kış eşyasını, kış yemişlerini, kış yemeklerini özlemiştik bile. Kış da bizi bekletmedi. Üç gün içinde geldi. Üç gün evvel denize giriyorduk. Bu soğuk ne? dedik. Kahvelere kapandık... Meyhanelere girip çıktık. Rengimiz uçtu gitti.

Birbirimizin vücudunu göremez değil, hayal bile edemez olduk. Sonra yaz birdenbire yine geldi. 1947 yazı... Bu yazın ben hep onun yıkandığı yerde denize girdim. Orası sakın, kimsesiz bir yerdir. İnsan istediği gibi denize giriyor, istediği gibi hulya kuruyor, hatta nasıl itiraf etmeli, istediği gibi jimnastik yapabiliyordu. Evet can sıkıntısından, bazen keyfimden ben bile jimnastik yaptım.

Bir ögleüstü idi. O yeşil, küçük çamın altında soyundum. Uzağa birkaç kişi gelip benim tarafıma baktılar. Aldırış etmezlik edemedim: Jimnastiği kestim. Oturdum bir kayaya düşündüm. İşte tam bu sırada bir adam çıkageldi. Montgomery elbiseler giymişti. Başı çırlıçıplaktı. Ama sağlam bir boynu, enseesi vardı. Her halinden bizim memleketin insanına benzemiyordu. Soyunmadan evvel kayalara oturup bir cigara içti. Sonra ağır ağır benim çamın yanındaki çama doğru yürüdü. Bana bakma-

dan soyunmaya başladı. Daha ceketle, kısa gömleğini çıkarmadan onu tanıdım. Geçen seneki adamdı. Bir aralık benim tarafıma bakınca artık dayanamadım:

— Bu sene, dedim, jimnastik yok mu?

Güldü:

— Bu sene yok jimnastik, dedi. Bu sene yalnız yatmak.

— Siz, dedim, ecnebi?

— Ben Macar, dedi.

Oturduk konuştuk. Yanımdaki köpeğe fena fena baktı.

— Kedi, dedi, kedi. Kedi iyi. Yok köpek... Köpek insan gibi fena huy. Fena huy...

— Nasıl fena huy? Çok sadık hayvan.

— Sadık fena. Köpek insan nasıl huy var alıyor. Budala bir hayvan. Karakteriz hayvan. Ama kedi çok sadık, vuruyor pençe. Çalışıyor, koparıyor. Var karakter kedi. Büyük karakter.

Kediyle köpeğin farklarını, kedinin meziyetlerini sayıp döktü. Öylesine sayıp döktü ki artık köpeğimi sevmeyi oldum. Kedi temizdi. Karakter sahibiydi. Şahsiyeti. Vahşiydi. Kendine fenalık yapıldı mı köpeklik yapmazdı atardı pençeyi... Cesurdu...

— Niçin bu sene jimnastik yapmıyorsunuz?

— Yapmıyor jimnastik çünkü bu sene düşman yok. Birisi bana bir fena laf söylemiş, ben kızmış, ama bakmış vücut zayıf, dayak yiyecek. Bir yaz yaptı kültürfizik. O fena söylemiş bana. Tuttu yakasından onu pan! Pan!..

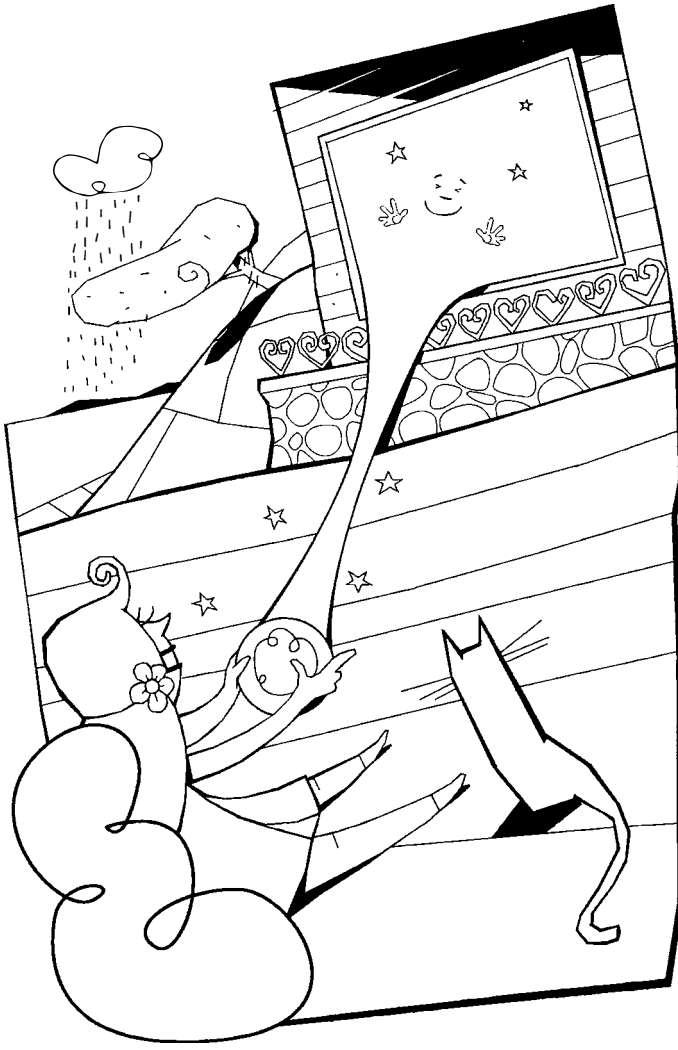
— Dövdünüz mü?

— Oh! Çok. Nasıl!..

Bir çocuk gibi güldü. Mavi gözleri, ciddi karakter sahibi bir adamın nasıl sevimlileşeceğini ifade bakımından pek canlı idi. Denize doğru yürürken:

— Yok ben köpek, dedi. Ben kedi!

Yedigün, (782), 29 Şubat 1948

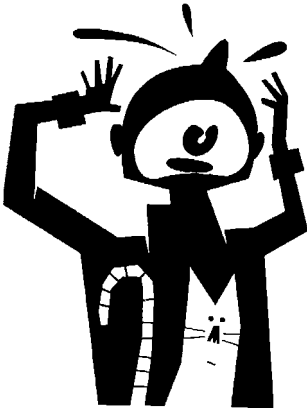
Bir İlkbahar Hikâyesi

İlkbahar bir bayram, bir uyanış, bir mucize, bir çılgınlık, olamayacak gibi duran bir şeyin oluşu, ilkbahar şu, ilkbahar bu... Kuş, papatya, gelincik, çayır, çimen, ağaç, çiçek, mimoza, zakkum, su sesi, hindiba, çingene, kuzu... Klasik ilkbaharların içinde hepsi, hatta sülüğün bile yeri vardır. Unuttuklarım da çoktur a, en mühimi nisan, mayıs güneşi.

Yaşı kırkı aşmış bir adamın mevsimler içinde ilkbaharı biraz üzüntü ile duymamasına imkân yoktur. Eski çılgınlıklar nerede? Nerede o, birdenbire bir genç kız elinden, bir genç kız rüzgârından sararma, o yürek çarpıntısı? Şu ömrü mevsimlere benzetenler iyi etmişler doğrusu. Herkesin bir ilkbaharı, bir yazı, güzü, kışı oluyor işte. İnsanın ilkbaharı, öteki hayvanlara bakarsak geç başlıyor. Bir at bir yaşında, hadi hadi iki yaşında ilkbaharındadır. Bir kuzu altı ayda koç olur. Ama insanoğlu ilkbaharını yirmisinden önce pek idrak edemez. Yirmiden evvel idrak edilen ilkbahar, bir yalancı ilkbahardır. Ben böyle bir yalancı ilkbaharın hikâyesini yazıyorum:

Tam otuz sene evvel on iki yaşında idim. Anadolu'nun bir şehrinde bulunuyorduk. Babam memurdu. Şehre bir yaz sonunda gelmiştik. Kötü, insan boyu karlı bir kış geçirmiştik. Sonra bir gün bahar geliverdi. Karlar eridi. Karlar eridi ama, karları eriten güneş değildi, yağmurdu. Bu Anadolu şehrinin ilkbaharı kırkikindi yağmurlarıyla başlardı. Sabahleyin parlak mavi bir gökyüzünde, ısıtmayan, güneş vurmuş kar gibi soğuk bir güneş görünürdü. Saat daha on biri bulmadan doğudan mı, batıdan mı, kuzeyden mi bilmem, bir kara bulut peyda olur, on dakika sonra bardaktan boşanırcasına bir yağmur bütün gün tıkır tıkır, şakır şakır durmadan yağardı. Odamın penceresinden "Karaçayır" dedikleri bir koyu yeşil ova görünürdü. Göğün her rengini deniz gibi emen bu çayırın renk oyunları da olmasa evden bir deli çılgılığı ile fırlamak işten değildi.

Bütün kış hastalıktan başım kalkmamıştı. Sokağa çıksam başım dönerdi. Bu garip, yağmurlu, kara bulutlu, dörtte üçü kapanık havanın içinde öyle insanı avucuna alıp sıkın bir de

ilkbahar, toprak, insan, çayır, ağıl kokusu vardı ki içimden hep bağırmak, ağlamak sonra kaskatı katılıp kalmak geçerdi.

Bir sabah gözlerim tavanda, daha henüz hava kararmamış, şıkır şıkır dışarısı. Yer yatağında yağmurun ne zaman başlayacağını düşünüyordum. Birdenbire odanın içinden parlak bir kuş geçti. Yatağımın üstüne oturdum. Kuş bir daha geçti. Sonra sağdaki duvarda bembeyaz bir şerit oynadı, kayboldu. Gözlerimi ovaladım. Açtığım zaman duvarda bir parlak daire titreye titreye, sanki yerine yerleşmeye çalışıyordu. Bu, bir aynanın duvara vurmuş ışığından başka bir şey değildi.

Yataktan fırlayıp pencereye dikildim. Bizim evin yüksekteki bahçesi alttaki evin bahçesine bakardı. Odama ayna muhakkak oradan tutuluyordu. Pembe şeftali çiçeklerinin arasına bir hasıra oturmuştu. Arkasına bir sandalye koymuştu. On altı, on yedi yaşlarında bir kızdı. Pencerede kalakaldım. Elindeki aynanın ışığı gözüme değdikçe ellerimi yüzüme kapamıyor, gözlerimi kırpmadan dimdik bakıyordum.

Ertesi gün benim de elimde bir ayna vardı. O ince ince gülererek, gözlerini aynanın aksinden kaçırmaya çalışıyordu. Bu oyun, hiçbir zaman yarım saatten fazla sürmez, o, bahçeden evine saçlarında yağmur damlaları dökülerek girer, ben yine yatağıma dönerdim. Ertesi gün yine güzel bir sabah başlar, yine önce onun aynası odamın duvarında koşar, sonra yerine yerleşmek ister gibi titreye titreye duvara asılır kalırdı. Yine ben gözlerimi kırpmadan onun ayna ışığına, o, gözlerini güzel elleriyle siper ederek benim ayna ışığına bakardık. Sonra yine kırkikinci yağmuru başlardı.

Başka hiçbir şeyle ilgim olmadığı için bir sabah evimizin önünde bir yaylı araba durunca şaşırmadım. Yalnız ben ayna

oyununda iken annem tarafından yakalandım. Annem garip garip bahçeye, kıza, ayna ışığına, elimdeki aynaya baktı. Bana:

— Haydi, giyin! dedi.

Arabaya atladık. İki parça eşyamız arkaya bağlanmıştı. Babam başka bir yere tayin edilmişti. Yola çıktık. Bir ormanın içinden geçerken bulutların arasından bir güneş ormanın yeni yeşermeye başlayan ağaçlarında bir göründü, kayboldu. İçimden bir daha göremeyeceğim ayna ışığı geçti. Hüngür hüngür ağlamaya başladım. Babam:

— Nesi var bunun? dedi.

Ben annemin çarşafına kafamı gömdüm. Annem eliyle, yüzüyle ne biçim bir işaret etti babama bilmiyorum ama hiç ses çıkarmadılar. Bütün hıncımla, kimse bana sus demeye cesaret edemeyeceğini sezerek istediğim gibi ağladım.

Şimdi ilkbaharda odamın penceresine bir yerden kazara bir ışık vursa o gün ilkbahar her insana yaptığı gibi bana da üzüntü ile dolu bir yumuşaklık, bir yerinde duramayış, bir yürek çarpıntısı verir. O zamandan bu zamana tam otuz sene geçti. Kimsenin yüzüne ayna tutmadım. Kimse yüzüme ayna tutmadı. Ama kazara bir ışık, bir ilkbaharda odamdan parlak bir kırılma gibi geçiverirse o gün ne ettiğimi bilmem.

Hürriyet, 1 Mayıs 1948

Serseri Çocukla Köpek

Köpeği omzuna almış gidiyordu. Köpek de, sokak çocuğu da pis değildi. Kirliydiler. Köpek iki aylıktı. Çocuk on yaşındaydı. Vakit de gece yarısı.

Beyoğlu sabah olmak üzere olan bir ortaçağ şehrine benziyordu. Öyle bir ortaçağ şehri ki uyanır uyanmaz çırılçıplak

esirler bir zafer arabasında **harmanilere** bürünmüş, kafasında bir zafer çelengi ile şehrin hâkimini çekecekler. **Pöstekilere**, zırhlara bürünmüş, altın gümüş işlemeli deri donlar giymiş, çevresi yarım metre gelen pazularla derebeyin aylıklı askerleri demir kapılı evlerden çılgık çılgığa kadınlar çıkaracak. Bu kadınlar o kadar güzel gözlü, o kadar tatlı, o kadar dolgun kalçalı olacaklar ki derebeyin sarayını süsleyen ressam saçını başını yolacak. O kadından bu kadına, bu kadından o kadına koşacak. “Bunu bana verin! Bunu bana verin! Bu benim rüyalarımın, hüsrânlarımın, fırçamın kadını. Ancak onunla ölmeyecek eserimi yapabilirim” diye koşacak. Seç diyecekler, seçemeyecek. Başında zeytin ve defne dalından zafer çelengiyle derebeyi kahkahadan bütün gümüşlerini ve altınlarını şakırdatacak.

Sonra kıpkırmızı bir güneş, yetmiş kadırganın direği, halkası, ipi, yelkeni, gümüşü, demiri, tuncu, adalesi, teri, esirliği arasından dün yetmiş yedi kalyonun battığı hırçın suları ateşe salacak.

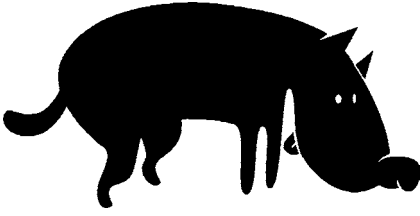
Nihayet öğle güneşiyle beraber zaptedilmiş şehrin halkı sokaklara dökülecek. Yokuşlardan yuvarlanan kulübeler büyüklüğünde şarap fıçılarının büyük top gürültüleriyle yuvarlandığı görülecek, işitilecek. Ağzı bir küçük fıçıda bir şişman gemici şaraptan boğulacak. Irzına geçilmiş bir sahici kadın bir **muharibi** dişleriyle boğazından kapacak. Köpekler uluyacak. Gemilerden kaçmış kaplanlar mahallelerde kimseye saldırmadan tokluktan sarhoş dolaşacaklar.

Akşam olacak. Şehri bir zeytinyağı, bir şebboy, bir amber kokusu kaplayacak. Sükûn içinde şehvetle, esirlikle, gözyaşı,

harmani: bütün vücudu örten, kolsuz bir çeşit üst giysisi.

pösteği: kullanılacak biçime getirilmiş koyun ya da keçi postu.

muharip: savaşa katılan, savaşçı.

ırz, namus, aç ve tokla dolu kalın, kara perde şehri kaplayacak. Demir kapılar kapanacak. Yalnız derebeyi- nin sarayından kahkahalar ve musiki sesleri gelecek. Nöbetçiler tabanları keçeden ayakkabılarıyla etrafta dolaşacaklar.

Küçük serseri çocukla omzuna attığı küçücük köpeği Galata'nın bu gece yarısı sokağında giderlerken, ben kafamda bu filmi çevirdim. Köpek birdenbire havladı. Sabırsızlandı. Çocuk omzundan indirdi.

Şimdi küçük köpek ince sevinç çığlıkları çıkartıyor, zıplıyor, havlıyor, atlıyordu.

Küçük serseri:

— Anladım, dedi, şarkı istiyorsun, değil mi?

Hayvanların içinde insanoğlu dilini en anlayan, anlar görüneni köpektir. Birçok kelimeleri anlar da. İnsanoğlu ile arasındaki lügatçe öteki hayvanlarınkinden bir hayli zengindir. Köpek çocuğun sözlerini anlamış, susmuştu. Çocuk şarkıya başladı.

*Karakolda ayna var ayna var
Kız kolunda damga damga var
Gözlerinden bellidir Karabaş
Sende de bana sevda var.*

Köpeğe doğru eğildi. Onu hırpalarcasına okşadı.

Bende de sana sevda var!

dedi. İşte o zaman 1948 senesinde İstanbul şehrinde, Beyoğlu'ndan Galata rıhtımına inen bir yokuşun ortasında olduğumu kavrayabildim.

Yedigün, (21), 7 Ağustos 1948

Fındık

Fındık bizim köyün yedisinden yetmişine kadar bütün kendini büyük görmeyeni ile ahbaptır. Fındık tekir kedi rengine bir kurt köpeği ile, av köpeği piçidir. Aşk mahsulü olduğu için güzel olması lazım gelir amma güzel değildir. Büyük, kalın kuyruğunu oynatarak, kahverengi gözlerini kırparcasına yanınıza yaklaştığı zaman kafasını okşamazsanız şayanı hayret bir

adamsınız, demektir. Bu kadar sevilme ihtiyacıyla kendine yaklaşan bir hayvanı reddedebilmek için insanın ömründe hiç âşık olmaması, hiç sıkıntı çekmemesi, hiç kalp yumuşaklığı nedir bilmemesi lazım gelir. Böyle insan da olmaz diyebiliriz. Amma Fındık'ın yalnız bir dilim ekmek için değil şöyle bir okşamak ihtiyacıyla önüne gelene sokulduğunu, birçok insanoğlunun da onu kovduğunu gözlerimizle gördüğümüze göre insanlar hakkındaki fikrimizi değiştiremeyiz.

Köpeklerin yaza girerken gayet korkunç bir hastalık mikrobunu birbirlerinden kaptıklarını hep biliriz. O zaman şehir baştanbaşa köpek itlafı işi ile uğraşır. Halk köpekleri saklar. Belediye köpek başına 1,5 papel verir. Birtakım köpek öldürücüler yollara düşerler.

Bizim köyde bu adama “zehirci” diyorlar. Bizim zehirciyi görmelisiniz. Acayip bir adam. Böyle bir işi gören adamın her zaman anormal birisi olması hiç de lazım gelmez. Amma ne olsa katillikle Azrail'in insanların halini, huyunu, bakışını, yürüyüşünü değiştiriyor. Yahut değiştirmiyor da belki bize öyle geliyor. Size öyle geliyorsa öyledir diye bir piyes vardır hani. Mademki bize zehirci anormal bir adam hissi veriyor, öyledir. Tıpkı Doseldorf canisi gibi. Elinde şıkır şıkır parıldayan, ucuna bir bıçak takılmış zinciriyle küçük çocukları kendine bağlayan, sonra bir çalılık arkasında onu öldüren Doseldorf canisi.

Bizim zehirci “Fındık gel bakalım. Gel kerata. Gel oğlan, gel bakalım. Ha şöyle. Nasılsın ha? Al sana et oğlan” Fındık ete burnunu dokundurur, eti dişlerinin arasına alır kafasını şöyle bir sallar. Zehirci mi beceriksizdir. Yoksa Fındık mı fevkalade akıllıdır. Bunu kimse kestiremez. Doğrusunu isterseniz dünyada bu adamdan daha âlâ zehirci bulunamaz, gözleri patlaktır.

itlaf: öldürme.

Ellerinin parmakları küt, yusuvarlak, **iskarmoz** gibidir. Burnu iğridir. Dişleri çürük, ağzı karanlıktır. Yalnız bir tek zehirciye yakışmayan hali vardır. Azametlidir. Kravatlıdır. Oldukça temiz giyinir. Pantolonu yatakaltı ütüsü olduğu pek belli olmasına rağmen ütülüdür ya! Kravatının sarısı ile yeşili pek cafcıflı olmasına rağmen kravatlıdır ya!

Zehirci emir kulu olduğu için Allah katında günahı olmadığı uzun uzun düşünmüştür. Allah cellatları **ruzumahşer**de yanına çağırıldığı zaman herhalde onlara bu herifi neden astın diye sormayacaktır. Onun günahı cemiyetin, vebali hepimizin boynunadır. Haksız yere asılmışsa hâkimindir.

Ona da kaymakam bey, köpeklerde kuduz varmış. Bunları öldürmeye seni memur ediyorum, demiştir. İşinden gücünden olursun, dememişti. Çöpçü onbaşı idi o. Ona bu iş verilmişti. Yapmaya mecburdu. Onun cellatlardan farkı yoktu. Demek bu köpeklerin hesabını o verecek değildi. Bütün hesabı kaymakam bey verecekti. Kaymakam bey ruzumahşerde vereceği hesap yekûnunu kabartmak için öyle ustaca hareket etti ki bazan kendisine bu kadar itimat gösteren köpeğin **ihtizarı**nı görmemek için kaçıp giderdi. Amma Fındık ona **müşkülât** çıkarıyordu. Eti şöyle bir dişlerinin arasında sallıyor. O canım bifteği fırlatıp atıyor, kuyruğunu kısıtıyor, yıldırım gibi kaçıyor. Bir ikinci zehirci zehir atışından sonra kendisini görür görmez sanki bir **heyula**, bir cadı, bir **gulyabani** görmüş gibi kaçıyor. Halbuki, munis hayvandı. Çöpçü Mehmet'e nasıl yaşıyordu. Onun ellerini nasıl yalardı. Birdenbire zehircinin aklına bir fi-

iskarmoz: kürek kayışını takmaya yarayan tahta çıkıntı.

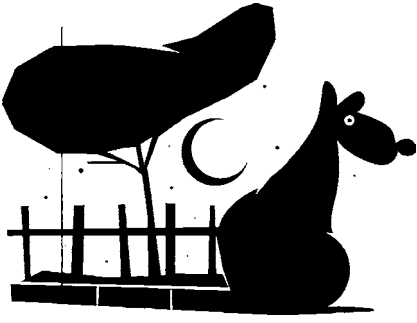
ruzumahşer: mahşer günü.

ihtizar: can çekişme.

müşkülât: güçlükler, zorluklar.

heyula: korku verici, ürkütücü hayal.

gulyabani: korkunç hayalet.

kir doğdu. Köpeğin etin içinde zehir olduğunu bilmesi için insan olması bile yetmez. Değil, doktor olması bile yetmez, kimyager olsa bile çakmaz. Oysam ki kimyahanesi olmalı ki incelesin, demek

Fındık etin içinde zehir olduğunu bilemezdi. Belki biz insanların almadığımız bir koku duyuyordu ama biraz biberli, baharlı, sarmısaklı bir şey yapardı. Yuttururdu.

Fındık'ın asıl marifeti insanın içini okumak da olamazdı. Neden Fındık eti yemiyordu? Çoluğun çocuğun elinden kokmuş, pislenmiş neler yemiyordu ki. Fındık'ta başka bir dalga vardı. Fındık'ın içine doğuyordu. Neden doğuyordu? Zehirci, Fındık benden şüpheleniyor. Beni sevmiyor, benden korkuyor. Hani bazı hayvanlar zelzele olacağını çok zaman evvel çakarlarmış. Hani tam bir güneş tutulması olmuştu. O zaman iki tavuk besliyordu. Güneş tutulmaya başladığı zaman insan gözü ancak siyah camlarla gördüğü halde tavuklar nasıl bağırmaya başlamışlardı. İşte Fındık'ta bu gariplik vardı. Bir çöpçü onbaşısı sanki ben güneşim tutulmuşum. Ben sanki zelzeleyim, beş dakika sonra titreyeceğim. O halde çöpçü Mehmet'e bu işi havale etmelidir.

Çöpçü Mehmet'e kravatlı onbaşısı hemşerisi şöyle dedi.

— Mehmet be, zehir yemiyor şu Fındık! Kaymakam bey de tutturdu ille de geberteceksin. Atarım seni işinden, diyor. Benden yemiyor, dedim. Bir başkasına havale et, dedi. Bu işi sen yapacan. Yapmazsan ben seni dehlerim. Bak karışmam.

İşte o zaman çöpçü Mehmet'i derin bir düşünce aldı. Fındık'ı öldürmek, köyüne dönmek. Köyüne dönmek onun için şimdilik imkânsızdı. Orada bir karış toprağı bile yoktu. El elinde, güneş altında yarı aç çalışacaktı. Burada kazandığı para ile köydekiler de geçiniyor, kendisi de serin ağaç altlarında denize karşı uyku

kestirebiliyordu. Bazı evlerden yemek bile veriyorlardı. Kışın balıkçılıktan epey para biriktirmişti. Bu gidişle onun da kendinin ekip biçeceği, dört beş ceviz ağaçlı bir tarlası olmasına şunun şurasında on sene kalmıştı. Daha elli yaşında idi. Demek dişini sıkarsa on sene sonra on beş dönüm tarlası, dört ceviz ağacı olacaktı. Bacı ile evvelki yaz sılasında bu meseleyi konuşmuşlardı ya!.. Ya köye dönmek, ya Fındık'ı öldürmek?

Onbaşının verdiği zehirli köfteyi aldı. Fındık'a yaklaştı.

— Gel Fındık, dedi.

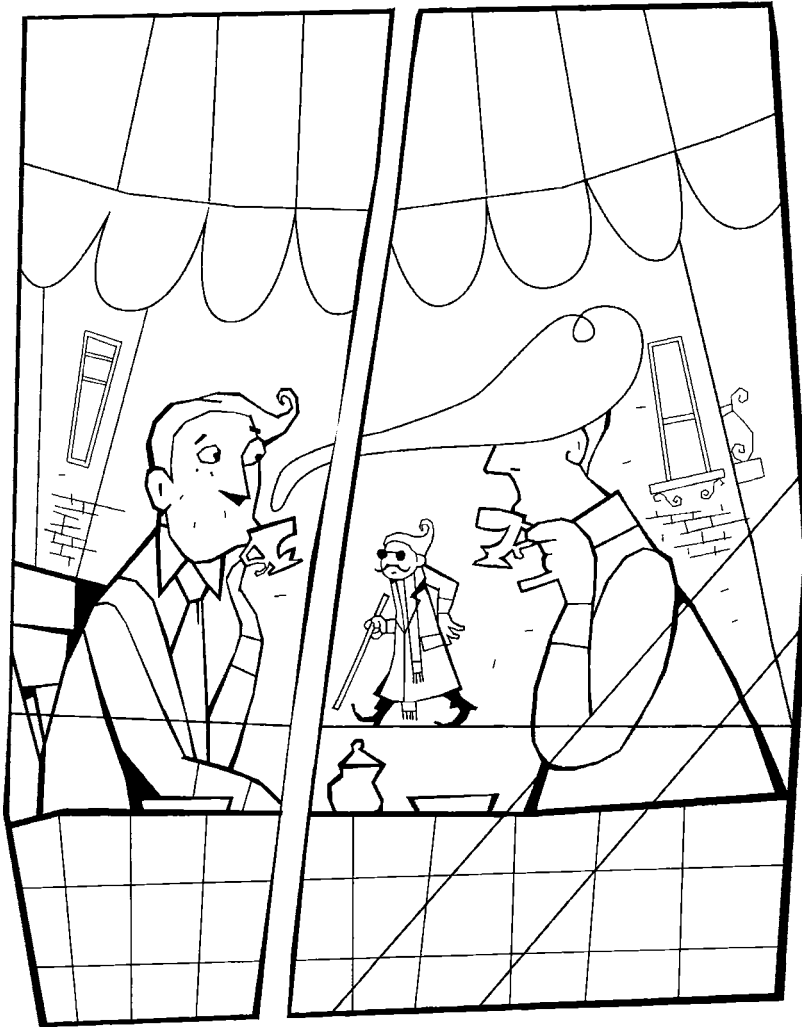
Onbaşı çamın altından seyrediyordu. Fındık kuyruğunu ta göbeğinden oynatarak yaklaştı, yaklaştı. Mehmet avcunu açtı.

— Na, al Fındık, dedi.

Sonra içinden ne geçtiğini kimsenin bilemeyeceği bir şekilde avcunu Fındık'ın tam ağzı içinde gibi sıkı. Zehirli köfteyi denize fırlattı.

Sonra yattıkları ahırların yolunu tuttu. Eşyasını toplamaya başladı. Zehirci çöpçü onbaşısı onu eğilmiş eşyasını toplarken görünce böğrüne bir tekme yapıştırdı.

Yedigün, (23), 21 Ağustos 1948

Eftalikus'un Kahvesi

Bir genç adam yanıma geldi:

— Merhaba, dedi.

— Ooo, merhaba, dedim.

Sonra benimle çoktandır tanışmak istediğini, bir fırsatını bulamadığını söyledi. Yürümeye başladık. Öyle şeyler soruyor-

du ki, samimi olup olmadığını anlayabilmek zordu. Sordukları samimi ise onun hesabına, değilse benim hesabıma dikkatli bulunmak lazım geliyordu. Öyle ya, ya alay ediyorsa... Cepheyi ona göre alır, bir fırsatını bulup tüymek hayırlı olur.. Ama ciddi ise bu samimiyeti çocukluğa, toyluğa vermeli. Nasıl olsa bir gün kafasında senin için daha çok histen doğan hayranlık duygusu silinip gidecektir. Bu hayranlığa da fazla güvenmeye gelmez. Sürüp gitmesi benim için de, onun için de iyi bir şey ya. Onun için şüpheliyim. İkimizin de uzun uzun yerimizde saydığımızı bir işaret olmaz mı?

Genç adamın niyeti yazı yazmak olduğuna göre benimle alay etmek için samimi olması ihtimali çok kuvvetli ama, ne yapalım, fazla zeki ve dikkatli görünmeye de gelmez; bu da bir nevi ukalalık olur. İyisi mi, alay etmesi ihtimaline karşı yapılacak en doğru hareket, işi samimiyete dökmek, yutmuş görünmek. Çok zeki biri ise sonuna kadar bu hayran rolünde seninle oynayabilir. Varsın oynasın; bununla bir şey kazanmış olmaz. Sahiden samimi ise ne mutlu. Olabilir. Sen o yaşta bugün hiç hoşlanmadığın yazıcıları, onlara yaklaşılmaya bile cesaret edemeden başka dünyadan insanlar gibi seyretmemiş miydin?

Şimdi bile hayranlıktan kurtulamadığın Frenk muharrirleri yok mu? Gide'i görsen, bu seksenlik ihtiyarı nasıl hayranlıkla seyretmezsin, konuşma fırsatı bulsan kim bilir ne olmadık sualler sormazsın.

— Sizinle böyle bir kahvede oturabileceğim hiç aklıma gelmezdi.

Yan gözle yüzüne bakıyorum. Alay etmiyor vallahi. O alay etmiyorsa ben mi etmeliyim? diye düşünüyorum.

— Sizin hikâyelerinizi...

Sonradan belki de pişman olacağı cümlesini tamamlatmak için hemen müdafaaya geçmeli. Genç adam hem de eleş-

tirmeci olmak istediğini söylüyor. Öylesine pişman olacak ki. Rotayı değiştirmeli.

— Siz de hikâye mi yazarsınız?

— Benim yaşımda herkes gibi şiir yazıyorum. Bir iki hikâye de denedim ama beceremedim. Daha çok tenkide çalışıyorum. Neşredilmiş, bilmediğim Türkçe bir hikâye yok, diyebilirim. Ama sizin...

— Şu karşıdaki adama bakın. Anadan doğma kördür. Bakın, karşı tarafa “Mahmut Bey” diye sesleniyor. Demek ki Taksim sinemasının önünde olduğunu, karşıdaki börekçi dükkânında da Mahmut Bey isimli bir adam bulunduğunu biliyor. Bize bir seziş gibi gelen korkunç ilim ona kim bilir kaç seneye mal oldu.

— Mesela siz bundan hemen güzel bir...

— Olabilir ama, ben bu hikâyeyi yazmayacağım. Yalnız düşünüyorum; acaba kör, etrafın havasından, gürültüsünden mi nerede bulunduğunu anlıyor. Yoksa adımlarını mı sayıyor? Siz ne fikirdesiniz? Sağdan şu kadar, faraza doksan sekiz adım yürürsem Taksim sinemasının önünde olacağım. Evden çıkarırken saat dokuzda bir mi vardı? Ağır yürüyorum. Şimdi saat tam dokuz olmalı. Börekçi Mahmut’un saat dokuzda dükkândan ayrıldığı görülmemiştir.

Gözlerindeki karanlık, dışarının tahassüslerinden, kafasında bir aydınlık yaratmış olabilir. Belki de Şişli’den yürüyor, Harbiye’deki seslerle Taksim bahçesinin önündeki sesler arasında bizim farkına varmadığımız neler olabilir? Havada da bir değişiklik var mıdır? Hatta gözlerindeki zifiri karanlıkta bile ruhi bir zifiri karanlık farkları bulunabilir mi? Ama, bana öyle geliyor ki, daha çok seslerden, bizim için bilinmeyen, ama

neşredilmiş: yayımlanmış.

tahassüs: duygulanma.

onun için hiç şaşmayan, değişmeyen, değişmez **mahiyetini** muhafaza eden gürültülerden...

Biz sokağın hendesesinin de farkında değiliz. Ama o, **münhanileri**, **müstatilleri**, sokağın haritasını, teferruatını kafasına çizmiş olabilir. Belki semtlerin kokuları da vardır. Dükkânlar da ayrı ayrı kokabilir. Onun tabanının bildiği çukurlar da, tümsekler de bulunabilir.

Körlük ne kadar modası geçmiş bir edebiyata benziyor. Kılı kırk yaran bir edebiyata...

Ben bütün bunları kafamda düşünürken genç arkadaşım durmadan beni öven sözler söylüyor. Belki de bu sözlerin tesiriyle kör hakkında uzun uzun düşünüyorum.

Kör adamı Mahmut Bey, karşı taraftan alıp beriki kaldırıma geçirdi. Adımını yaya kaldırımına atar atmaz kör:

— Sadık Ağabey, merhaba, dedi.

— Ooo, merhaba, Mösyö İvan, bu sabah erkencisin, dedi Sadık Bey.

İvan:

— Ne erkeni yahu, dedi. Saat dokuzu on geçiyor.

Taksim'deki saat tam dokuzu on bir geçiyordu.

Bu kadarı fazlaydı. Yanımdaki genç arkadaş, bu sırada hikâyelerimden hangilerini beğendiğimi soruyordu.

— Bilmem, dedim. Sonra “İşittiniz mi?” dedim.

— Neyi?

mahiyet: nitelik.

münhani: eğri.

müstatil: dikdörtgen.

— Kör, saatin tam dokuzu on geçtiğini söyledi, dedim. İki dakika evvel.

— Yok canım, dedi.

— Vallahi, dedim.

— Olur şey değil, dedi.

Olur şeydi. Birdenbire işi keşfetmiştim. Mahmut Bey, körü almak üzere karşıya geçtiği zaman otomobil kornalarından duyamadığım bir konuşma yapmıştı körle. Saati o zaman sormuş olabilirdi.

Genç arkadaşla artık iyice dost olmuştuk. Bazılarını çekiştirebiliyorduk. Hikâyelerimi beğenmeyen eleştirmeciler hakkında onun beni müdafaa etmesini zevkle dinliyordum. Tam bu sırada bir beş dakika, körün nasıl bildiğini düşünüyormuş gibi sustuk.

Sonra:

— Hikâyelerinizi nasıl yazarsınız? dedi.

Güldüm. Alay edip etmediğini anlamak üzere yüzüne baktım. Hayır, vallahi alay etmiyordu. Ne iyi çocuktu bu.

— Sizin, dedi, en çok “Lüzumsuz Adam”ı severim. Sonra “Baba-oğul”u, bir de “Tespîh” hikâyeniz vardır, o da hoştur, dedi. “Kameriyeli Mezar” da fena değildir.

Mahcup, ama ağzım kulaklarımda susuyordum.

— Ama, sorduğuma cevap vermediniz ki? dedi.

— Ne sormuştunuz?

— Hikâyeyi nasıl yazarsınız? demiştim.

— Bilmem, diyebildim.

Düşündüm: Setin üstündeki kahvenin altından körün sesi geliyordu. Sadık Efendi ile bağıra bağıra konuşuyorlardı.

— Bilmem, dedim yine, işte böyle körü körüne. İşte mesela şimdi bir hikâyeye yazıyorum. Hem ismini bile koydum, dedim.

— Nedir ismi? Demek önce ismini koyarsınız hikâyenin, demedi.

— Yok ama bu isim hoşuma gitti de onun için, demedim.
— Nedir? diye sormadı.
— Eftalikus kahvesi. Hatta kahvesini de bir kenara atıp yalnızca Eftalikus da olur. Hem de hikâye ile münasebeti de ikinci derecede olabilir.

O demediklerimi anlamış gibiydi:

— Demek böyle yazarsınız siz hikâye, dedi.
— Nasıl? diye bu sefer ben sordum.
— Ne bileyim, dedi. Evvelâ ismini korsunuz. Sonra bir defa kurarsınız. Bir neticeye bağlarsınız.

— Yok yahu, dedim. Öyle yapmam. Doğrusunu ister misiniz? Ben hikâyenin nasıl yazıldığını da pek bilmem, dedim.

Paraları vermek üzere ayağa kalktık. Genç adam parayı bana verdirtmemek için samimi bir acele gösterdi.

Yanımızda, kahvesine tavla oynayan iki kişi, bu ben vereceğim, sen vereceksin münakaşasına gülümseyerek baktılar. Garson benim kasketimden ve kirli muşambamdan, vakti hâlime dair pek acele bir karar vermiş olduğunu tahmin ettiğim bir hespla benim paramı almakta bir tereddüt geçirdi. Ve o sırada genç arkadaş da kahveleri ödedi.

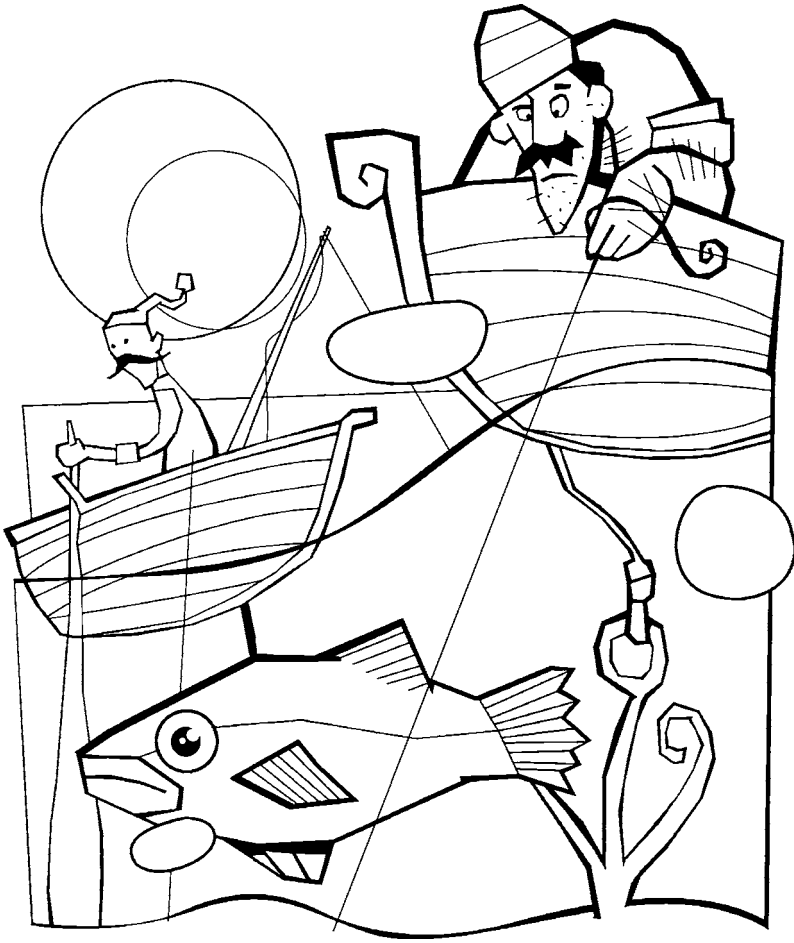
Ben:

— Ayıp ettiniz, dedim.

Eftalikus'un merdivenlerini indik.

İşte hikâyelerimi nasıl yazdığımı şimdilik merak eden dostum, yarın incir çekirdeği doldurmayacak mevzuları yazan bir hikâyecinin iyi bir hikâyeci olmadığını yazacağına göre, bilmem hikâyem oldu mu? Olmadıysa ne yapalım? Bizim hikâye anlayışımız da böyle efendim.

Varlık, (361), 1 Ağustos 1950

Sinağrit Baba

“Cehennem Nişanı”nda beş sandaldık. Güzel bir ocak akşamı. Hava lodos. Denize kırmızı rengin түrlüsü yayılmış. Çok kaynamış ıhlamur rengindeki yayvan, geniş, ölü dalgalar. Sandallar ağır ağır sallanıyor, oltalar bekliyor, insanlar susuyor...

Otuz sekiz kulaç suyun altındaki derin sessizliğe, dibindeki dallı budaklı kayaların arasına yedi rengin en koyusu girer mi

şimdi? Sinağrit Baba döner mi avdan? Pırıl pırıl, eleğimsağma rengi pullarıyla ağır ağır, muhteşem, bir ilkçağ kralı gibi zengin, cömert, asil ve zalim mantosu ile dolaşır mı kim bilir? Altını, zümrütü, incisi, mercanı, sedefi lacivertliğin içinde yanıp yanıp sönen sarayını özlemiş acele mi ediyordur.

Sinağrit Baba ömründe konuşmamış, ömrü boyunca evlenmemiş, ömrü boyunca yalnız yaşamıştır. Onun kovuğundaki zümrüt pencereden ne facialar seyretmiştir Sinağrit Baba, ne oltalar koparmıştır.

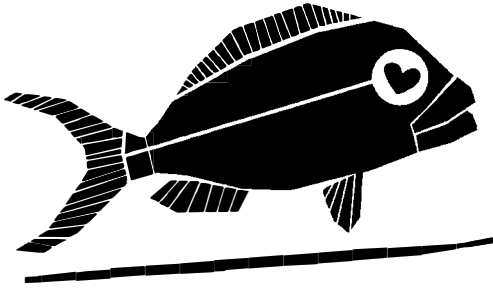
Bu akşam kimin oltasını seçmeli de artık bitirmeli bu yorucu ömrü. Daha her yeri pırıl pırılken, mantosu sırtında iken, daha eti mayoneze gelirken bitirmeli bu ömrü. Sonra hesapta bir gün pis bir “Vatos”un, bir sırtı renksiz, yapışkan ve parazitli bir canavarın dişine bir tarafını kaptırmak var. İyisi mi muhteşem bir sofraya kurulmalı, bir zaferle dolu ömrün sonunu beyaz şarapla, suların üstündeki başka dünyada yaşayan bir akıllı mahluka kendini teslim etmeli.

Sinağrit Baba oltalardan birini kokladı. Bu balıkçı Hristo’dur; kusurlu adam. Gözü açıktır onun. İçinden pazarlıklıldır. Evet, fukaradır ama kibirli değildir. Sinağrit Baba fukaralıkta gururu sever. Öteki oltaya geçti. Kokladı. Bu balıkçı Hasan’dır. Geç. Cart curt etmesine bakma! Korkaktır. Sinağrit Baba cesur insandan hoşlanır. Bir başka oltaya başvurdu. Balıkçı Yakup iyidir, hoştur, sevimlidir, edepsizdir, külhanidir. Ama kıskançtır. Kıskançları sevmez Sinağrit Baba. Geç. Şu oltaya, hasisin tuttuğu oltaya. Sinağrit Baba cömertten hoşlanır. Ama bu oltaya bir baş vurmaya değer. Bir baş vurdu. Hasisin oltasının iğnesini dümdüz etti. Sinağrit Baba iğneden kopardığı yarım kolyozu çığnemedi yuttu. Hasis oltasını hızla topladı.

eleğimsağma: gökkuşağı.

vatos: denizlerin sığ yerlerinde kuma gömülü olarak yaşayan yırtıcı, etçil bir balık.

kolyoz: uskumrugillerden eti pek lezzetli olmayan bir balık.

— Vay anasını be Nikoli, dedi, iğneyi dümdüz etti.

Nikoli'nin oltasının yemini kuyruğuyla sarmakta olan Sinağrit Baba, Nikoli'nin bir kusurunu arıyordu. Onda kusur mu yoktu. Evvela sarhoştı.

Sonra ahlaksızdı, kendini düşünürdü ama cesurdu, cömertti, hiç kıskanç değildi. Fukara idi. Kibirli idi de. Sinağrit Baba kibirli fukarayı severdi ama Nikoli'nin kibrini beğenmiyordu. İnsanoğlunda o başka bir şey, gurura pek benzeyen şey, yerinde, vaktinde bir gurur, o da değil, insanoğlunun insanlığından, ta saçının dibinden, oltasını tutuşundan beliren, isteyerek olmayan, ama pek istemeyerek de gelmeyen bir gurur isterdi. Öyle bir elin oltasını düzleyemez, misinasını kesemez, bedenini fırdöndüsünden alıp gidemezdi.

Beş sandalın beşini de kokladı, beğenmedi.

Sinağrit Baba kayasının kenarında durmuş, lacivert âlem içinde hafifçe yakamozlanan oltalarla, cıvalı zokalardan aydınlanan saray meydanını seyrediyordu. Oltalar gitgide çoğalıyordu. Sinağrit ve mercanlar şehrinin göbeğinde şimdi tatlı tatlı sallanan on beş tane fener vardı. Öteki kovuklardan mercan balıkları çıkıyor, fenerlerden birine hücum ediyor, budalaca yakalanıyorlardı. Gözleri büyümüş bir halde yukarıya çıkarlarken dönüp tekrar aşağıya kadar geliyor, yukarıki dünyayı görmeye bir türlü karar veremiyorlardı. Sinağrit Baba'ya büyüyen gözleriyle, "Bizi kurtar şu lanetlemeden," der gibi bakıyorlardı. Sinağrit Baba düşünüyordu. Gidip o yakamoz yapan ipe bir diş vurdu mu idi, tamamdı. Ama hiçbirini kurtarmıyor, hareketsiz duruyordu. Sinağrit Baba onları kurtarmanın bu kadar kolay olduğunu biliyordu ama bildiği bir şey daha vardı. O da ister su, ister kara, ister hava, ister boşluk, ister hayvan, ister nebat âleminde olsun

bir kişinin aklı ile hiçbir şeyin halledilemeyeceğini bilmesidir. Ancak bütün balıklar oltaya tutulan hemcinslerini kurtarmanın tek çaresinin koşup o yakamoz yapan ipi koparmak olduğunu akıl ettikleri zaman bu hareketin bir neticesi ve faydası olabilirdi. Yoksa gidip Sinağrit Baba oltayı kesmiş, biraz sonra Sinağrit Baba tutulduğu zaman kim kesecek? Kim akıl edecek yakamozu dişlemeyi?..

O sırada büyük büyük ışıklar saçan bir olta aşağıya inmişti. Sinağrit Baba ümitle koştu. Bu oltayı da kokladı. Hiç tanıdığı birisi değildi. Yemi ağzına aldığı zaman bu olta sahibinin, tam aradığı adam olduğunu bir an sandı. Bu anda da yakalandı. Kepçeden sandala düştüğü zaman Sinağrit Baba büyük gözleriyle kendisini yakalayana sevinçle baktı. Sinağrit Baba etrafı kırmızı, içi aydınlık siyah gözleriyle bir daha baktı, bir daha baktı. Birdenbire ürperdi. Hiddetinden ayaklarını yere vuran bir genç kız gibi sandalın döşemesini dövdü. Belki bizim bile bilemediğimiz bir işaret görmüştü kendisini tutan oltanın sahibinde: Bu adam şimdiye kadar hiç imtihan geçirmemişti. Ömrü boyunca, cesur, cömert. Sinağrit Baba'nın istediği şekilde mağrur yaşamıştı. Ama Sinağrit Baba bu adamın ne korkunç bir ikiyüzlü köpek olduğunu bizim göremediğimiz bir yerinden anlayıvermişti. Bütün devirler ve seneler boyunca kendisini tutan oltanın sahibi ne cesaretini, ne cömertliğini, ne gururunu tecrübeye, bir imtihana tâbi tutturmamış, her devirde talihi yaver gitmiş birisi idi. Kimdi, ne idi? Sinağrit Baba da bilemezdi. Ama, belki de ölünceye kadar cömert, cesur, mağrur yaşayacak olan bu adamın şu ana kadar bir defa bile bir imtihana sokulmadığını anlamıştı. Belki de sonuna kadar bu imtihandan kurtulacaktı. Sinağrit Baba böylesine hiç rastlamamıştı. Ölmeden evvel adama bir daha baktı. Namuslu, cesur, cömert ölecek olan bu adamın hakikatte korkakların en korkağı, na-

mussuzların en namussuzu olduğunu alnında okuyordu. Bu adam o kadar talihli idi ki daha, ikiyüzlülüğünü kendi kendisine bile duyacak fırsat düşmemişti. Yoksa Sinağrit Baba yakalanır mıydı? Sinağrit Baba hırsından tekrar tepindi. Bağırarak ister gibi ağzını açtı. Kapadı. Sinağrit Baba son nefesini, böylece hiçbir insanlık imtihanı geçirmemişin sandalında pişman ve mağlup verdi.

Salon, (35), *Nisan* 1949

Son Kuşlar

Kış, Ada'nın bir tarafında yerleşebilmek için rüzgârlarını poyraz, yıldız poyraz, maestro, dramudana, gündoğusu, batı karayel, karayel halinde seferber ettiği zaman; öteki yakada yaz, daha pılısını pırtısını toplamamış, bir kenara oldukça mahzun bir göçmen gibi oturmuştur. Gitmekle gitmemek arasında sallanır bir halde, elinde bir pasaport, çıkınında üç beş altın, bekle-

yen bu güzel yüzlü göçmen tazeyi benden başka bu Ada'da seven hemen hiç kimse yoktur, diyebilirim. –Övünmek için değil!–

Herkesin yeni başlayacak olan altı yedi aylık soğuk hayata kendini şimdiden alıştırmak ve hazırlamak için bir şeyler yapmaya çalıştığı öyle günlerde ben, tembelliğim, hep kaçanı kovalayan huyumla, yazın, o güzel göçmenin peşine düşmüşümdür. Nerede yakalarsam orada kucaklarım onu. Kimi bir çamın gölgesinde durgun ve güneşsizdir. Kimi bir çalılığın kenarında ki çimenlikte bütün eski ihtişamıyla daha yeni başlamıştır.

Yazın daha parça parça, lime lime, bohça bohça eşyalarıyla gitmek için fazla telaş etmediği Ada'nın bu yakasında, hiçbir ev yoktur. Yalnız bir tek kır kahvesi vardır.

Bir küçük koyun hemen beş on metre yukarısında, bir apartman terası kadar ufak bu kır kahvesinin tahta masaları üstünde hâlâ karıncalar gezer, hâlâ sinekler kahve fincanının etrafına konarlar. Bütün sesler kesilmiştir. Kimi gökyüzünden bir uçak homurtusu gelir. İçindeki, şimdi Yeşilköy'e incek yolcuları düşündüğüm, yalnız bu yazıyı yazarken oldu. Ondan evvel de uçaklar geçmişti. Ama hiç, içindeki yolcuların Yeşilköy'e neredeyse inceklerini, daha şu iki satırın sonunda inmiş bile olduklarını düşünmemiştim.

Kahvecinin kendisi sevimsiz bir adamdır. Kahveciden çok, ters bir devlet memuru hüviyeti taşır. Hastalıklı olmasa, doktorlar fazla yorulmamasını salık vermemiş olsalar, dünyada kahveci olmazdı. Tersine, ben bütün ömrümce iyi bir kahve bulamadığım için kahveci olamamışımdır. Bir kır kahvesi, bir köyün kahvesinin üç beş gediklisi... Bundan güzel bir ömür mü olur, elli altmış senelik yaşama bundan güzel başlar ve biter mi?

Ağaçtan ağaca serilmiş beyaz çamaşırlar bu kadar durgun, güneşsiz, ıslak bir şekilde ılık havada hiç kurumayacaklar. Bu kedi, tahta masanın üstüne çıkmış, köpeğime durmadan homurdanacak mı? Sandalyenin üstündeki vişneçürüğü renginde-

ki delik çoraplar... Asmanın yaprakları daha yemyeşil. Bizim bahçedeki kurudu bile.

Deniz, Bozburun'a doğru başını almış gidiyor. Uzaklarda görünen, İstanbul'un neresi kim bilir? Sesler neden gelmiyor?

Bir başka uçağın sesi gelmeye başladı. Bizim Ada, uçakların, üstünden geçtikleri bir yol güzergâhı olmalı ki, hep ya üstünden ya da solumdan geçip gidiyorlar. Kedi sustu. Köpeğim gözünü kapadı. Karga sesleri geliyor şimdi de. Vaktiyle bu Ada'ya bu zamanda kuşlar uğrardı. Cıvıl cıvıl öterlerdi. Küme küme bir ağaçtan ötekine konarlardı.

İki senedir gelmiyorlar.

Belki geliyorlar da ben farkına varmıyorum.

Sonbahara doğru birtakım insanların çoluk çocuk ellerinde bir kafes, Ada'nın tek tepesine doğru gittiklerini görürdüm. İçim cız ederdi.

Büyüklerin ellerinde birbirine yapışmış, pislik rengine acayip çomaklar vardı.

Bunlarla bir yeşil meydanın kenarına varır, bunları bir ufacık ağacın altına çığırktan kafesiyle bırakırlar, ağacın her dalına ökseleri bağlarlardı. Hür kuşlar, kafesteki çığırktan kuşun feryadına, dostluk, arkadaşlık, yalnızlık sesine doğru bir küme gelirler. Çayırılıkta bir başka ağacın gölgesinde birikmiş çoluklu çocuklu kocaman herifler bir müddet beklerler. Sonra kuşların üşüştüğü ağaca doğru yavaş yavaş yürürlerdi. Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken, birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlar, hemen dişleriyle oracıkta boğarlardı. Ve hemen canlı canlı yolarlardı.

Hele bir tanesi vardı, bir tanesi. Çocukları bu işe seferber eden de oydu. Ökseleri cumartesi gecesinden hazırlayan da...

ökse: her yanı, ökseotu saplarından çıkarılan yapışkan macuna bulanmış kuş tutmakta kullanılan değnek.

Konstantin isminde bir herifti. Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...

O esmerle sarışın arası isketelerin bir damlacık etlerinden yapacağı pilavın hazırla pırıl pırıl yanan krom dişleriyle nasıl koparırdı kuşun imiğini, bir görseydiniz...

Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı adamdı da... Konu komşusu da severdi

hani. Hiçbir şeye, hiçbir dedikoduya karışmazdı. Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görseniz; iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağzı konuşuşuna, basit ama, hesaplı fikirlerine, iki kadeh atmışsa yine basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz. Kendi halinde, işi yolunda, hesaplı yaşayan bin bir tanesinden bir tanesiydi.

Ama, güz mevsiminde birdenbire böyle canavar kesilirdi. Akşam beş otuz beş vapurunun arka tarafında yerleştiği iskemlesinde, denizin üstüne oldukça mülayim bakan gözlerini havaya kaldırır, eylül sonlarına doğru böyle şairane gökyüzüne bakardı. Birden yüzünün ve gözlerinin parladığını görürdünüz.

Havada ve denizdeki tirşe maviliğin üstünde birtakım esmer damlacıklar görünürdü. Sağa sola oynarlar, sonra bir istikamet tutturur, bu esmer lekecikler geçip giderlerdi.

Konstantin Efendi onların çok uzaktan geçtiklerini görebilirdi. Gözlerini kıstardı. Esmer lekelerin Adalar istikametinde gittiklerini görür, etrafına bakar, bir tanıdık görececek olursa gözünü kırpar, gökyüzüne bir işaret çıkar:

— Bizim pilavlıklar geldi, derdi.

Kuşlar pek yakından geçmişse, seslerini taklit ederek kalın dudaklarıyla dişlerinin arasından onlara seslenirdi. Kuşların çoğunca aldandıklarına, bu sesi duyarak, dost sesi sanıp vapur etrafında bir dönüp uzaklaştıklarına şahit olmuşumdur.

Havalar sertleşir, poyrazlar, lodolar birbirini kovalar, günün birinde teşrinlerin sonlarına doğru, ılık, hiç rüzgârsız parça parça oynamayan bulutlu, tatlı, sümbüli günlerde, o, en çığırkan kafes kuşunu nereden bulursa bulur, mahalle çocuklarını çağırır; bin tanesi iki yüz elli gram et vermeyen sakaları, isketeleri, floryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı.

Seneler var ki kuşlar gelmiyor. Daha doğrusu ben göremiyorum. Güzün o güzel günlerini pencereden görür görmez, Konstantin Efendi'nin bulunabileceği sırtları hesaplayarak yollara çıkıyorum. Bir kuş cıvıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor. Halbuki sonbahar kocayemişleri, beyaz esmer bulutları, yakmayan güneşi, durgun maviliği, bol yeşili ile kuşlarla beraber olunca, insana sulh, şiir, şair, edebiyat, resim, musiki, mesut insanlarla dolu anlaşılmış, sevimli, açsız, hırssız bir dünya düşündürüyor. Her memlekette kıra çıkan her insan, kuş sesleriyle böyle düşünecektir. Konstantin Efendi mani oluyor. Zaten kuşlar da pek gelmiyorlar artık. Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Konstantin Efendi var kim bilir? Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine musallat oldular. Geçen gün yol kenarındaki yeşilliklere basmaya kıyamayarak yola çıkmıştım. Konstantin Efendi'nin günlerinden bir gündü. Gökte hiç kuş gözüküyordu. Evden çıkarken isketemin kafesine bir incir yapıştırdım. İsketem tek gözünü verip bana dostlukla bakmış, incir çekirdeğini kırmaya çalışıyordu.

Onu, ev duvarının bir kenarına çaktığım çiviye asmış, yola çıkmıştım. Kuşlar yoktu şimdi havada, ama yolun kenarında

yeşillikler vardı ya... Baktım: Bu yeşilliklerin bazı yerleri sökül-müş. Biraz ileride dört çocuğa rastladım. Yürüyorlar. Yeşillik-lerin en güzel yerinde duruyor, bir kaldırım taşı kadar büyük bir parçayı belle söküyorlar, bir çuvala dolduruyorlardı:

— Ne yapıyorsunuz, yahu? dedim.

— Sana ne? dediler.

Fukara, üstleri yırtık pırtık yavrulardı.

— Canım, neden söküyorsunuz? dedim.

— Mühendis Ahmet Bey söktürüyor.

— Ne yapacak bunları?

— Yukarıda deri tüccarı Hollandalı var ya hani, onun bah-çesini düzeltiyorlar da...

— İngiliz çimi alsın, eksin, mademki herif zengin...

— İngiliz çimiyle bu bir mi?

— Bu daha mı iyi?

— İyi de laf mı? Bunun üstüne çimen mi olur? Hollandalı öyle demiş.

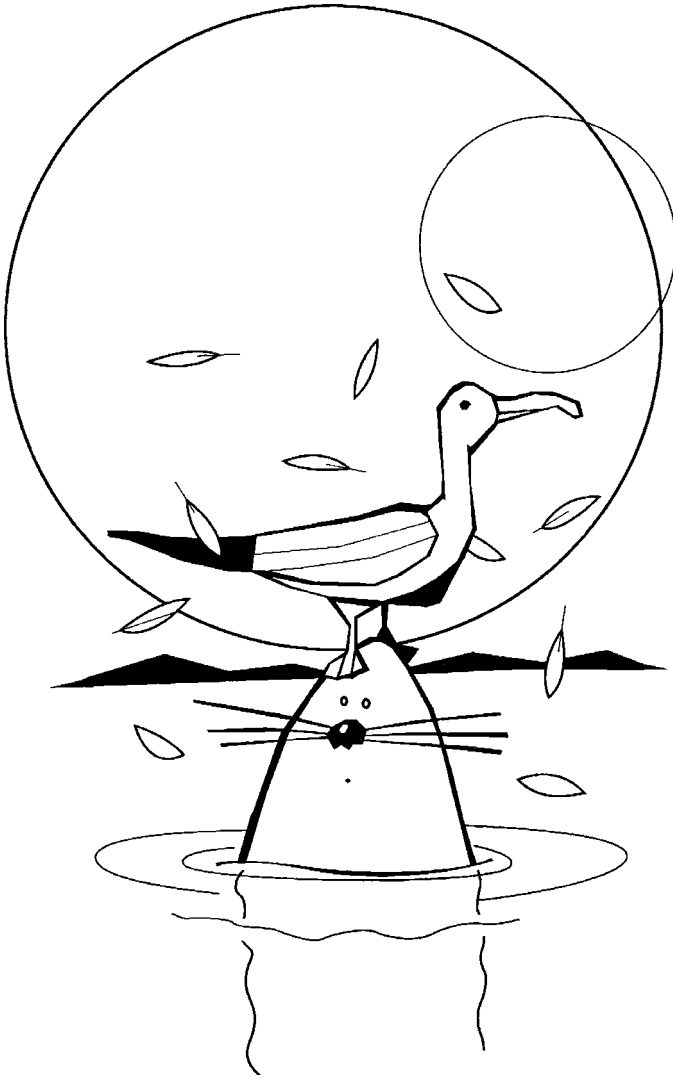
Karakola koştum. Polislere haber verdim. Güya menettiler. Gizli gizli, gene çimenler yer yer söküldü. Mühendis Ahmet Bey'e ceza bile kesilmedi. Belediye talimatnamesinde, yol kenarındaki çimenleri sökmek **cezayı mucip** olmuyormuş.

Kuşları boğdular, çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı.

Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi.

Varlık, (378), 1 Ocak 1952

cezayı mucip olmak: ceza gerektirmek.

Sivriada Geceleri

Bir nisan akşamı yola çıkmıştık. Geceyi o yanıp yanıp sönen ışıklar adasında geçirecek, sabah erkenden su üstü karagözüne çıkacaktık.

Niyetimiz daha erken yola çıkmaktı ya. Hava bir tuhaftı. Uzakta fırtına bulutuna da benzer bir sis vardı. Bir gündeğru-

su bu sisi temizleyiverdi. Bu sefer de gündoğrudan bir kara bulut gelip yağmurunu boşalttı. Sonra gökyüzünü boydan boya kaplayan bir ebemkuşağı görünce Kalafat:

— Selamet, dedi. Basalım artık. Hava düzeldi demektir.

Kalafat'a göre fırtınalar atlatılmıştı. Gökyüzündeki bu yedi renk sükûna işaretti.

Yola çıktığımız zaman deniz dümdüzdü. Ebemkuşağı zaman zaman gözümüzden silinip tekrar ortaya çıkıyordu. Sanki dünyanın kuruluşundan bir gün yaşıyor gibi gidiyorduk.

Arkama baktım. Bu sefer de Çamlıca sırtlarında bir iki bulut peydahlanmıştı.

— Poyraz geliyor, Kalafat, dedim.

— Gelsin, dedi. Gün batmadan Oksiya'dayız.

— Fener erken yandı galiba? dedim.

— O gece gündüz çakar be! dedi.

Sivriada'nın bir mil açığında, sağımızdan hafif hafif bize yetişmeye çalışan poyraz kabarıverdi.

Kalafat, kayığın burnunu poyraza çevirdi. Sivri'yi solumuzda bırakıp açılıyorduk.

— Neden böyle çekiyorsun küreği? dedim.

— Böyle çekmesem nasıl düşeriz Sivri'ye, dedi. Şimdi akıntıya verdik miydi sandalın burnunu, kürek çekmeden mağaranın önündeyiz.

Sahiden de öyle oldu. Sular bizi tam mağaranın önüne getirdi. Sandalın burnunu mağaraya soktuk. Bekledik. Kalafat kepçeyi daldırıyor, kocaman karidesler tutuyordu.

Birden durdu. Yanımızdaki çocuğa:

— Baksana, Sotiri, dedi, ayıbalığı geldi galiba, bir ses duydum.

Çocukla beraber kıçta oturmuştuk. Dönüp baktık: On kulaç ötemizde terli, şişman bir zenci çocuğu gözleriyle fok, bize bakıyordu.

Baktı ve daldı.

— Orada mı? dedi Kalafat.

Sotiri:

— Daldı, dedi.

— Yine çıkar. Mağarada geceler. Keyfi kaçtı oğlanın, bizi var diye...

Bu ihtiyar **münzevi**, senelerden beri buralarda. Bırakmış uzak denizlerini, yüzlerce karısını, binlerce çocuğunu, basmış gelmiş Marmara'nın bu Sivriada'sına...

Güneş batıyor, martılar haykırıyor, karabataklar sudan çıkmış, ıslak kanatlarını kaldırabilmek için deli gibi çırpınıyorlar. Ayıbalığı yeniden büyük bir nefesle çıkıyor, büyük bir nefesle tekrar dalıyor. Martılar geliyor, karabataklar gidiyor. Akşam büyük bir **vaveyla** içinde vahşi, kırmızı, dalgalar esmer kayaları dövüyor.

Mağaranın içinde Kalafat, kıpkırmızı lekelerle sular içinde hâlâ karides avlıyordu.

— Sotiri! diye haykırdı birdenbire. Sen livarı hazırla da şu karidesleri koyalım. **Kıç** altında bir tane daha var. Ama, iyi bak, üstünün bezi delik olmasın.

Sotiri kayığın içinde, batmış güneşin bir parçası gibi kımıldadı. Siyah kafası ve kırmızı elleriyle, mavi gözleriyle, kaya, deniz, güneş, balık, renk ve kokusuyla ayaklarının dibinde kışkırtına doğru uzandı.

Kalafat kepçeyi başüstüne koydu ve kendisi de mağaranın deliğinden fırladı:

— Ulan Sotiri, bulamadın mı öteki **livarı**? Ver şimdilik oradan **çapçağı**, dedi.

münzevi: tek başına yaşamayı seven.

vaveyla: çılgılık.

kıç: deniz teknelerinde arka taraf.

livar: canlı balıkların saklandığı ağaçtan ya da metalden kap.

çapçak: ağaçtan oyularak yapılmış su kabı.

Çapçağı ben uzattım.

Sotiri kıçaltından boğuk boğuk:

— Bulamıyorum livarı, usta, diyordu.

Mağarayı ayıbalığına bırakıp Sivri'nin Yassı'ya bakan kıyısına çıktık. Sandalı çakıla çektik.

Sotiri ile Kalafat, çalı çırpı aramaya gittiler. Ben kıyıda beyaz çakıllara oturdum. Üç adım ötemde, akşamın şimdi güvermiş renklerine doğru kırmızı bacaklarını sallayan bir martıya daldım.

Martı arka üstü yatmıştı. Kırmızı ördek ayakları ara sıra havayı dövüyordu. Ne oluyor, diye martıya doğru gittim. Hayvanın gözleri açıldı. Güzel kafası da ara sıra sallanıyordu.

Sotiri, sırtında kıyıya düşmüş boş bir portakal sandığı ile tepemde gözüküyordu.

— Ne oluyor bu martıya, Sotiri? dedim.

— Ölüyor be! dedi, ne olacak?

— Sahi ölüyor mu?

— Yok, yalandan. Ölüyor işte...

Sotiri, portakal sandığını, geceyi geçireceğimiz iki kaya arasına fırlattı. Tekrar Kalafat'a yetişmek üzere kayalara tırmandı. Bir martı, bir nisan akşamında sırtüstü uzanmış, hâlâ ölme-ye çalışıyordu. İçimi bir keder yaladı. Yanından ayrılamıyordum. Martının kafasını ellerime almıştım. Bir avuç deniz suyu getirip ağzına damlattım. Şiddetle kafasını salladı. Bir titredi. Ve öldü.

Yassıada'nın ışıkları yandı. Uzaktan bir taka geçti. Keyfim kaçmış, üzgün, ağlamaklı gibiydim. Canım bir taraftan acı bir türkü söylemek çekiyordu.

Onlar ateşi yakıp topladıkları midyeleri bir teneke üstünde pişirirlerken ben hâlâ martının yanı başındaydım. Kalafat:

— Ne oluyorsun be? dedi. Şair misin, ne boksun?

— Martı öldü de... dedim.

— Martı da ölür, dedi. İnsan ölmüyor mu?

Dünyanın yaradılışındaydık şimdi, insanın ilk zamanlarını yaşıyorduk. Onlar avlıyorlardı, ateş yakıyorlardı. Ben martıya ait bir mersiye yazmış ateşin karşısında okumak üzereydim.

Bütün kabile halkı bana kızmıştı:

— Bu herif çalışmayacak mı? Oturup kayalara düşünecek mi? Martı ölmüş. Onu seyredip bize masal mı anlatacak?

Gündüz güneşin içinde böyle söyleyenler, gece olup da kütükler, çalı çırpı yanınca, öbür tarafta rüzgâr denizi homur homur söyletirken, martılar hâlâ deli gibi bağırırken ben bir türkü, martının ölümünün türküsünü tutturdum. Çalışanları bir üzüntü, bir garipseme, bir birbirine sokulma hissi saracaktı. Sonra bu hal belki de işe yaramaz adamın bir vazifesi olarak tanınacaktı. Bir iki gün ağ tamir edecek, balık tutacak, beceremeyecek, fakat akşamları da onlara üzümlü sevinme arzuları veren türküler söyleyemeyecektim.

— Ne susarsın be herif? diyeceklerdi. Hani bülbül gibi öterdin geceleri?..

Ertesi sabah beni balığa çıkarken uyandırmayacaklardı. Bırakacaklardı kendi halime.

Kalafat:

— Ee, dedi, anlat bakalım şu martının ölümünü...

— Martı, dedim, üç adım ötemdeydi. Güneş yeni batmıştı. Doğudan bir mavi karanlık ağır ağır kayalara, çakıllara, çakılardan vücuduma sinmeye başlamıştı.

Kalafat'la Sotiri birbirlerine bakakaldılar.

— Ee, sonra? dediler.

Utandım, sustum.

Ateşin kenarına koyduğum midyeyi aldım. Biraz limon sık-tım. Bir lokma ekmekle attım ağzıma.

Sotiri yanı başıma uzanmıştı. Gözleri uyku içinde, yüzüme dikilmişti. Yine:

— Ee, sonra, dedi.

Kalafat’a baktım. Gözlerini kapamıştı.

— Dinliyor musun Kalafat? dedim.

Cevap vermedi. Sotiri ondan tarafa döndü. Dikkatle baktı.

— Uyudu, dedi, bana anlat.

— Ölen martıyı tanıyordum, dedim. Hani iki hafta önce ölen Tahir’in martısıydı. Başka türlü bir martıydı o. Ötekiler gibi bağırmazdı. Bir kayanın tepesine çıkar, oradan Tahir’in sandalını gözlerdi. Uçardı doğru Tahir’in sandalına. Surattan da anlardı kerata. Tahir somurtkan adamdı. Pek keyifsizse yanına sokulmazdı. Uzaktan gözlerdi. Pek keyifliyse gelir, sandalın kışına otururdu. Yemlerin kafasını, kılçıklarını, bekçi balıklarını, ince izmaritleri Tahir fırlatır ona atardı. Ara sıra konuşurlardı da. Ne Tahir onsuz, ne o Tahir’siz yaşayabilirdi. Üç gün sırt sırta rüzgâr esse, Tahir de balığa çıkmasa, martı tenezül edip de çöp mavnalarına doğru kanat çırpırmazdı. Tembel miydi, şair miydi bilmem ki?..

Hikâyem güzel olmuyordu. Farkındaydım. Ama, yavaş yavaş açılacaktım. Ateş kor kesilmişti. Ay çıkmıştı. Baktım Sotiri’ye; kafası düşmüş, o da uyumuştı. Ben bütün gece uyumadım. Martılar simsiyah, ayın altında dolaşıp durdular. Sabaha karşı iskele sancak ışıkları ile durgun suları bize doğru atan bir vapur geçti. Aman ne güzeldi bu vapur sabaha karşı. Kalafat’ı uyandırdım. Vapuru gösterdim.

— Ne güzel, bak, Kalafat, dedim.

— Sen sahiden kaçık mışsın! dedi.

Kafasını bir iki defa salladı. Bir daha vapura baktı. Bir daha salladı. Yırtık paltosuna girip kayboldu.

Varlık, (379), 1 Şubat 1952

Haritada Bir Nokta

Çocukluğumdan beri haritaya ne zaman baksam, gözüm hemen bir ada arar; şehir, vilayet, havali isimlerinden hemen mavi sahile kayar... Robenson Kruze'yi okumuşumdur herhalde, unuttum gitti. Onun zoruyla mavi boyaların üstünde bir garip ada ismi okuyunca hulyaya daldığımı sanmıyorum. Romanlar yüzünden adaları sevdiğimi pek ummuyorum ama belki de o yüzdendir. Haritada ada görmeyeyim. İçimdeki dost-

luklar, sevgiler, bir karıncalanmadır başlayıverir. Hemen gözlerimin içine bakan bir köpek, hemen, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber **küpeşte** tahtaları kararmış, boyası atmış ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübe-ler, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar sisli bir deniz...

Tabiat; çoğunca dosttur. Düşman gibi gözüktüğü zaman bile insanoğluna kudretini ve kuvvetini tecrübe imkânları veren, yüz vermez bir babadır; fırtınasında kayığını batırdığı zaman yüzmesini, rüzgârında kulübenin damını uçurduğu zaman daha sağlamı, daha hünerliyi bulmayı öğretiyor; canavarıyla karşı karşıya bıraktığı zaman adale kuvvetini sınıyordur. Orada, dört tarafı su ile çevrili yerde insanların büyük, sağlam dostluklar, sağlam adaleler, namuslu günler ve gecelerle birbirlerine sokulmalarını, yardımlaşmalarını buyuran rüzgârlar, fırtınalar, deniz canavarları, kayaları günlerce haftalarca döven dalgalara ancak tabiatın bu yurduğu şekilde yaşanabileceğini; sıkı ve sağlam adalelerin çelimsizlere yardım için; keskin aklın daha kör, daha **mülayim**, daha gürültüsüz ve yavaş akla, hatta akılsıza arkadaşlık için verildiğini; çorbanın çorbasızlarla taksim edilmek için mis gibi koktuğunu öğreten, belki de öğretmeden öyle iyi, öyle mübarek anadan doğulduğunu hayal ettiren bir düşünce ile haritalardaki maviliğin ortasında, kocaman kıtaların kenarındaki büyük denizlerin bir tarafına kondurulmuş adalara bakar, kurar dururdum.

Yatak odama da bir tane asmışımdır; geceleyin yatmadan evvel okuduğum kitaba inanmazsam, canım sıkılır da gözümü ki-taptan kaldırırsam haritaya gözüm ilişsin diye. Haritayı görünce bir nokta ada, ada görünce de hemen fırtınaları, rüzgârları, uğul-

küpeşte: güvertenin üst kısmı.

mülayim: yumuşak huylu.

tuları, köpekbalıklarını, sonra birdenbire adanın namuslu insanlarını hatırlayıveririm. Haritada herhangi kargacık burgacık şekil almış adalara, karasevdalıya kurşun döken bir ihtiyar kocakarının akli veya sezışleriyle dalar, bir şeyler bulup çıkarırım a, daha çok şekilsiz, ancak bir nokta gibi gözüken adalar merakımı çeker.

Bir gece, ansızın bir motor katranlı bir iskeleye yanaşır, ışıkları kan portakalı kırmızılığında yanan haritadaki nokta adaya çıkıveririm. Hemen üç günlük sakalı pırıl pırıl, beyaz, orta yaşlı bir adam yakaları kalkık, gocuklu bir paltoya gömülmüş yüzüyle gülerek yanıma yaklaşır.

— Geldin mi, kardeş? der.

— Geldim ağam, derim.

— Artık gitmeyeceksin ya?

— Aah, derim, bir daha mı?.. Bir daha mı?..

— Adamızdan iyisi yoktur.

— Yokmuş ağabey, derim.

— Babam sizlere ömür...

Gözümüz bulanmış, tahta havalisinden hiç gözükmeyen bahçeli bir eve gireriz. Bir asma çardağı altından geçeriz.

— Ben bir elimi yüzümü yıkayayım hele...

Der, eve girmeden sağ kolda bir çeşme vardır, hatırlayıverir, yönelirim.

Heyecandan, üzüntüden, utançtan titreye titreye, yüzüme suyu çarpa çarpa yıkanırım. İki üç kişi boynuma sarılır. Komşular seslenir. Ürkütülmüş tavuklar bağırır, anam ağlar, ağam ekmek keser, bacım bardağı doldurur, ben duvardaki ağırları seyre dalarım.

— Hava bugün lodos muydu ağabey? derim.

— Başlarken lodos başladı. İkindiye doğru batıya çevirdi. Şimdi batı karayelden esiyor ama çevirecek, karayele çevirecek.

— Sonu kar mıydı ağabey, karayelin?

— Geldiğin yerlere kar, amma bize pek yağmaz... Sen nasılsın bakalım? Rengin iyi maşallah!

— Çok şükür ağabey!.. Köy nasıl!
— Bildiğin gibi gardaş! Hep öyle... Çocuklar iskambile dandı, başka bir kusurcukları yok.

— Parasına mı oynarlar ki?

— Yok be anam! Para nerede ki, parasına oynasınlar. Balığına oynarlar, misinasına oynarlar, çaparasına oynarlar, olta iğneciğine oynarlar. Hele bir oynaya görsünler parasına da...

Hani Frenklerin “l'enfant prodigue”* dedikleri bir oğlan vardır. Ben o çocukmuşum; israftan, delilikten, serserilikten dönmüşüm gibi olurum yatağımın içinde. Işığı söndürmemle uykumun başlangıcı arasına güneşli bir sabah, kayıklar, bütün bir balıkçı köyü halkı dolar. Kalkık uçları çiçekle balık resimli çifte kayıklar bir anda uzaklaşır.

Bugün deniz, yüz veren bir anne gibidir. Bu kadar etmemeli, bu kadar yüz vermemeli, bu kadar ıslıklı, bu kadar sakın, bu kadar lastik çizme gibi pırıl pırıl olmamalı deniz. Bunun yarını var. Dalga, kırık cam parçaları gibi keskin ve soğuk vurduğu zaman olacak, o canavar su baştan girip kıçtan çıkacak.

İşte çocukluğumun ve ilk gençliğimin haritalarındaki adalar beni, sonunda bir gün özlediğim gibi bir adaya tesadüfen bırakıverdiler. Yaşım orta yaşı bulmuştu ama, nihayet asıl yuvama dönmüştüm. Sanki on dört yaşında sarışın bir oğlanken basıp gitmişim. Bir motor beni alıp büyük şehirlere götürmüştü. Yaşamışım. Cebim para görmüştü. Kadın görmüştüm. Şehvet tatmışım. Kumar görmüştüm. Hırsızlık, mahpushane görmüştüm. Kerhane görmüştüm. Yankesicilerle, hırsızlarla arkadaşlık etmişim. Sulanmışlar, sulanmışım. Aç yatmışım. Para çalmışım. Irza geçmişim. Sevmiş sevilmemişim. İşte bitkin, işte yorgun, işte hepsini hepsini yitirmiş, gittiğim motorla yine geri dönmüştüm.

Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırpı-

* müsrif çocuk.

şından anlayınca cesareten canavar kesilecek bir insan haliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir halde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim.

Sonbahar uzun ve güzel geçti. Çardaklardaki yapraklar kırmızının en son haline doğru ağır ağır kızara kızara, kırmızının renk oyunları içinde, düşmeden evvel ne kadar sallanıp durdular.

İnsanlara ağır ağır sokulmaya çalışıyordum. Babadan kalma ev, anamın sayesinde gürül gürül işliyordu. Bense, orada kafamı kuma sokmuş devekuşu gibi oldum önce. Artık bütün günümü ve gecemi burada geçirecektim. Etrafımı çeviren insanların hepsini kendimden çok iyi, çok namuslu, hani demin söylediğim evine dönen “müsrif çocuk” ruhuyla seyrediyordum. Niyetim yazı yazmak bile değildi. Balığa çıkacaktım. On kuruşa kahve, yirmi kuruluşluk köylü cıgarası içecektim. Kaybettiğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, safveti, dostluğu, alın terini, sessizliği yeniden bulacak; belki yeniden bir adam olmasam bile bir temiz hayatın içinde hayran, meyus ve mahcup ölümü bekleyecektim. Aklıma ara sıra esen yazı yazmak arzusunu, arzusunu değil kötü huyunu, bu tek kötü huyu muvaffakiyetler, şöhretler düşünmeden “düşünürsem Allah canımı alsın!” düşüncesiyle yeniden bulabilirim, kalemsiz kâğıtsız dağlara fırlayacak, balığa çıkacaktım. Yazmayacaktım. Biliyordum ki, insanlar beni pek sevmeyeceklerdi. Bir adam ki onlar gibi değildir. Balığa çıkacak olsam, “Koca evi barkı var. Ne bok yemeye balığa çıkar? Deli midir nedir? Pay da almaz” diyeceklerdi. “Baba fırını has çıkaran enayi, çalışmıyor, bereket ki anası var, yoksa satar savar, sürünür” diyeceklerdi. Hiçbir zaman yeniden damla damla, dakikaları duya duya, sıkıla patlaya; rüzgârı, balığı, denizi, ağı seve seve, ölümü beklediğimi bilemeyeceklerdi.

Ne zararı vardı. Ben onları hayalimde adanın insanları ile öl-

çe ölçe, en büyük kusurlarını müsa-
mahasızlıklarında bularak mah-
cup sevecek; bir cıgara, bir ada-
çayı, bir kâğıt oyunu ile rüz-
gârlı günü bitirdikten
sonra yatağıma yeni
doğmuşçasına günah-

sız, hatıraları kova kova; iyileri, kahramanları, namusluları, hak yemezleri, alın teri ile sert tabiatı kavgaya ve dostlukla ekmeğini çıkararak, birbirlerine fedakârlıklar ederek yaşayanları seyirden duyduğum hazla derin ve rüyasız bir uykuya dalacaktım. Sabahleyin yine rüzgârlarla, yağmurla uyanacaktım. Camları buğulu bir kahvenin içinde elleri nasırlı, yüzleri güneş ve rüzgârla çizgili insanların arasında, bugünü de bir günah, daha doğrusu bir kötülük işlemekten bitirecektim.

Onların arasına seyirci sıfatıyla sessizce karışarak oldukça mesut yaşadım. Şehre bile inmiyordum. Her şey tahayyül ettiğim gibiydi. Yalnız pay meselesinde çirkin hadiseler geçtiğini işitiyor, onu da duymamazlığa geliyordum.

Bir sabahtı. Kayık, hulyalarımındaki gibi balıktan dönmüştü. Çevaleler vapura verilmişti. Şimdi ağları denize çarpa çarpa yıkiyorlardı.

Balıkhanede hiç tutmayan, fiyat bile verilmeyen on on beş dülger balığı kayığın küpeştesinde hâlâ canlı, ince, zar gibi kanatlarıyla titreyiyorlardı. Biraz sonra, işlerini bitirmiş olacaklar, hepsi orta parmaklarına birer dülger balığı takarak çekip gideceklerdi. Umduğum gibi dülger balığı çorbası çok evlerde tütecekti.

Kayığı temizleyenler sekiz kişiydi. Yedisi bizim adadandı. Sekizincisi zayıf, sarı, hastalıklı adamı hiç görmemiştim. Ne kadar dostça, ne kadar içten bir sevgi ile çalışıyordu.

Balığın bol çıkmaya başladığı duyulduğu zaman, dışarıdan

çevale: içine balık konulan ağaç kabuğundan yapılmış sepet.

da insanlar gelirdi. Dışarıdan ırba katılanlar pay almazlardı. ırıp tayfası ile reis, gönüllerinden ne koparsa o kadar balık verirdi kendilerine.

O adam da bir dülger balığı alabilmek, bu balığı hak edebilmek için elinden geleni yapıyordu.

Nihayet iş bitti. İki büyük dülger balığını reis kıçaltına attı. Tayfalardan birine:

— Bunu bize götür sonra, dedi, ötekilerini pay yap.

Üçer tane alanlar oldu. Dışarıdan gelen bir tane versinler diye bekledi. Yüzünde tatlı bir gülümseme ve çalışmaktan doğabilmiş hafif bir kırmızılık vardı. Bu kırmızılık, pay dağıtan adamın elinde tek balık kalıncaya kadar adamın yanağında durdu. Sonra birdenbire uçtu. Yüzündeki gülümseme önce tehlikeli bir halde dondu. Sandım ki böyle, bütün ömrünce böyle donuk bir tebessümle kalıverecek adam. Etrafına bakındı. Gülümseme birdenbire yüzünde bir meyve gibi çürüyüverdi. Gözleri hayretle büyüdü. Son balığı kayıktaki adam rıhtıma fırlatmıştı. Adamın yüz ifadeleri nerede ise yine eski temiz, memnun halini, taze meyve halini alıverecekti. İki adım attı. Elini balığa doğru uzatmak üzere eğildi. Ama ötekilerden, başparmağına irisinden bir tane dülger balığı takmış birisi kocaman çizmeli ayağını dülger balığının sırtına bastı.

— Ne o? dedi, hemşerim. Dur bakalım. Dağdan gelip bağdakini kovmayalım.

Adam elini çekti. Bir şey söylemedi. Söyleyemezdi. Söyleyecek halde değildi. Rıhtım kahvesine doğru yürüdü. Dışarıdan kahve önündeki seyircilerden biri seslendi:

— Bırak yahu! O adam da çalıştı. Veriver bir tane, ne olur? Kalkmış nerelerden gelmiş işte.

— Ne yapalım gelmesinler. Kırmızı götlü ile davet mi ettik biz onları? O balığın bir iki buçukluğu var. Balık çıkmadığı zaman yanaşmıyorlar ağı temizlemeye hiç. Yağma yok hemşerim!

ırıp: (ıgırıp) çok büyük balık ağı.

Kayıktakilerden hiçbiri kalkıp da:

— Ayıptır yahu, ver adama, demedi.

Bir ikisi, en umduklarım konuşacak gibi oldular. Bekliyordum. Şimdi umduklarımdan birisi payına düşen balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak diye bekledim. Reis kahvenin önünde kahvesini öttürüyor, kayığın asıl tayfasına keyifle bakıyordu.

Hadiseye karışan adam:

— Ayıptır yahu, dedi, ayıp!

Bu sefer konuşacaklarını, hatta paylarına düşen balıklardan en küçüğünü fırlatacaklarını sandıklarımın biri:

— Sen karışma bakalım babalık! Fazla söylenmeye başladın. Ayıp ne demek? Ayıp yorgan altında.

— Babanızın malı mı bu deniz, sizin?

— Onun babasının malı mı?

— Değil ama, gelmiş kayığınızda çalışmış bir kere.

— Kim gel de, çalış demiş ona, gelmeseydi.

Balık verilmemiş adam, kahvenin bir iskemlesine çökmüştü. Kahveci başına dikilmişti. Kahveciye:

— Kalkacağız, kalkacağız, dedi.

Ayağa kalktı. Kendisi için laf işitmiş adama:

— Zararı yok hemşerim, dedi, zararı yok. Vermesinler, istemez...

Gözükten vapura doğru yürüdü. Küçük adımlarla bir Şarlo gibi seğirterek uzaklaştı.

Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da, bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştu tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yontuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.

Seçilmiş Hikâyeler, (I), 1952

Hişt, Hişt!...

Yürüyordum. Yürüdükçe de açılıyordum. Evden kızgın çıkmıştım. Belki de tıraş bıçağına sinirlenmiştim. Olur, olur! Mutlak tıraş bıçağına sinirlenmiş olacağım.

Otların yeşil olması, denizin mavi olması, gökyüzünün bulutsuz olması, pekâlâ bir meseledir. Kim demiş mesele değildir, diye? Budalalık! Ya yağmur yağsaydı... Ya otların yeşili mor,

ya denizin mavisi kırmızı olsaydı... Olsaydı o zaman mesele olurdu, işte.

Çukolata renginde bir yaprak, çağla bademi renkli bir keçi gördüm. Birisi arkamdan:

— Hişt, dedi.

Dönüp baktım. Yolun kenarındaki daha boyunu bosunu almamış taze devedikenleriyle karabaşlar erik lezzetinde bana baktılar. Dişlerim kamaştı. Yolda kimsecikler yoktu. Bir evin damını, uzakta uçan bir iki kuşu, yaprakların arasından denizi gördüm. Yoluma devam ederken:

— Hişt hişt, dedi.

Dönüp bakmak istedim. Belki de çok istediğim için dönüp bakamadım. Olabilir. Gökten bir kuş hişt hişt ederek geçmiş tir. Arkamdan yılan, tosbağa, bir kirpi geçmiştir. Bir böcek vardır belki hişt hişt diyen.

Hişt! dedi yine.

Bu sefer belki de isteksizlikten dönüp baktım çalıların arasına birisi saklanıyormuş gibi geldi bana.

Yolun kenarına oturdum. Az ötemde bir eşek otluyor. Onun da rengi çağla bademi, ağzı, dişleri, kulakları boynu ne güzel. Otluyor. Otları adeta çatırdata çatırdata yiyor. Belki de bu çıtırtılı, çatırtılı sesi “hişt hişt” diye duymuşumdur. Eşegin ot koparışının sesinden apayrı bir ses:

— Hişt hişt hişt, dedi.

Hani bazı kulağınızın dibinde çok tanıdığınız bir ses ismini çağırır. Olur değil mi? Pek enderdir. Belki de kendi kafanızın içinden sizin sevdiğiniz, hatırladığınız bir ses, ses olmadan sizi çağırmıştır. Olabilir.

Birdenbire güneşi, buluta benzemez garip ve sarı bir sis kapladı. Bir kirli el, çağla bademi eşegin sırtından bir kumaş çekip aldı. Her zamanki kül rengi, yer yer havı dökülmüş eski mantosunu giydirdi eşeğe. Yola indim. İstedığı kadar hişt desin. İsterse sahici sulu bir dost olsun. İsterse kimseler olmasın, kendi kendime kulağıma hişt hişt diyen bir divane olayım, ben, aldırmayacağım.

Belki bir kuştur. Belki tosbağadır. Belki de kirpidir. Belki de yakın denizden seslenen bir balık, bir canavardır. Karabaktır. Mihalâki kuşudur.

İyisi mi ben kendim hişt hişt derim. O zaman tamamı tamamına pek hişt hişt seslenişine benzemeyen, benzemesin diye uğraştığım bir mırıldanmadır, tutturdum.

Birdenbire, önümde bir adamla bir kadın gördüm. Kalpazankaya yolunu sordular. Üstüdesiniz dedim. Sanki yol hareket etti. Yürümediler. İki adımda benden uzaklaştılar. Koyunların arasına yüzükoyun uzanmış papazın oğlunu gördüm. Yüzünden apdal, çilli horoza benzer bir mahluk kalktı. Ağzının salyasını sildi. Kuzuyu bacaklarından tuttu. Kuzu ile yere yıkıldı. Kuzuyu burnundan öptü. Papazın oğlu çirkin, apdal, otuzbirli bir yüzle baktı. Şimdi bir çiçek tarlasında idim. Bana hişt hişt diyen mutlak bir kuştur. Vardır böyle kuşlar. Cık cık demezler de hişt hişt derler. Kuştur kuş.

Bir adam yer belliyordu. Belin demirine basıyor, kırmızıya çalan bir toprak altını, üste aktarıyordu.

— Merhaba hemşerim, dedi.

— Ooo! Merhaba! dedim.

Tekrar işine daldı. Hişt hişt, dedim. Aldırmadı. Bir daha hişt, dedim. Yine aldırmadı. Hızlı hızlı hişt hişt hişt!

— Buyur beğim, dedi.

— Bir şey söylemedim, dedim.

Küçük parmağını kulağına soktu. Kaşdı. Çıkartıp parmağına baktı. Belin sapına siler gibi yaptı.

— Hişt hişt, dedim.

Yüzünü göğe kaldırdı. Kuşlara baktı. Denize baktı. Dönüp şüphe ile bana baktı.

— Bu sene enginarlar nasıl? dedim.

— İyi değil, dedi.

- Baklayı ne zaman keseceksin?
— Daha ister, dedi.
Nefes alır gibi “hişt” dedim.
Yine şüphe ile denize, şüphe ile göğe, şüphe ile bana baktı.
— Kuşlar olmalı, dedim.
— Benim de kulağıma bir hışırtı gelir amma, dedi, ne taraftan gelir? Zati bu sırada şu kulağım ağırlaştı.
— Bir yıkatmalı, dedim, benim de geçenlerde ağırlaşmıştı...
— Yıkattın mı?
— Yıkamadım, hacet kalmadı, doktora gittim. Alıverdi; pislikmiş.
— Çocuklar nasıl? diye sordum.
— İyiler, dedi. Dokuzdu sekiz kaldı. Biliyorsun dokuzuncunun macerasını ya...
— Sus, sus, dedim. Yüreklar acısı. Haydi allahaısmarladık!
— Haydi güle güle.
Biraz uzaklaşınca:
— Hişt hişt.
Bu sefer yakaladım. Bahçivandı. Oydu oydu.
— Hadi hadi yakaladım bu sefer seni, dedim.
— Yok vallahi, dedi, vallahi daha kesmedim bakla, senden ne diye saklayayım, parasıyla değil mi?
— Sen değil misin hişt hişt diyen?
— Ben de duyarım bir ses, amma bulamam nereden gelir?
Nereden gelirse gelsin dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin!... Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...
— Hişt hişt.
— Hişt hişt.
— Hişt hişt.

Mülkiye, (15), 8 Mayıs 1953'te “31 Mart”
adıyla yayımlanmıştır, Vatan, 31 Mayıs 1953

Dölger Balığının Ölümlü

Hepsinin gözleri güzeldir. Hepsinin canlı iken pulları kadın elbiselerine, kadın kulaklarına, kadın göğüslerine takılmaya değır. Nedir o elmaslar, yakutlar, akikler, zümrütler, şınlar bunlar?..

Mümkünü olsaydı da balolara canlı balık sırtlarının yanar döner renkleriyle gidebilselerdi bayanlar; balıkçılar milyon, balıklar şanüşeref kazanırdı. Ne yazık ki soluverir ölür ölmez, öyle ki üzölmüş bebelere döner balık sırtının pırıltıları. Benim size ölümlünü hikâye edeceğim balığın öyle pırıltılı, yanar döner pulları yoktur. Pulu da yoktur ya zavallının. Hafifçe, belirsiz bir yeşil renkle esmerdir. Balıkların en çirkinidir. Kocaman, dişsiz, ak ve şeffaf naylondan bir ağzı vardır: Sudan çıkar çıkmaz bir karış açılır. Açılır da bir daha kapanmaz.

Vücudu kirlice, esmer renkte demiş miydim? Yamyassıdır demiş miydim? Tam ortalık yerinde, her iki yanda sağlı sollu iki baş parmak izi diyebileceğimiz koyu lekeler vardır, demiş miydim?...

Rum balıkçıların Hrisopsaros (Hristos balığı) dedikleri bu balık, vaktiyle korkunç bir deniz canavarı imiş. İsa doğmadan evvel Akdeniz'e dehşet salmış. Bir Finikeli denize düşmeyegör-sün! Devirdiği Kartacalı çektirmesinin, Beniisrail balıkçı kayı-gının sayısı sayılamamış. Keser, biçer, doğrar, mahmuzlar, ta-kar, yırtar, koparır, atar, çeker parçalamış. Akdeniz'in en gö-zü pek; insandan, hayvandan, fırtınadan, yıldırımından, yağmur-dan, beladan, işkenceden yılmaz korsanı, dölger balığının adın-dan bembeyaz kesilirmiş.

İsa, günlerden bir gün deniz kenarında gezinirken sandalla-rını büyük bir korkuyla bırakıp kaçan balıkçılar görmüş. "Ne oluyorsunuz?" diye sorunca balıkçılara: "Aman, demişler ba-lıkçılar, elaman! Elaman, bu canavardan! Sandallarımızı kırdı, arkadaşlarımızı parçaladı. Hepsinden kötüsü, balık tutamaz olduk, açlıktan kırılırız."

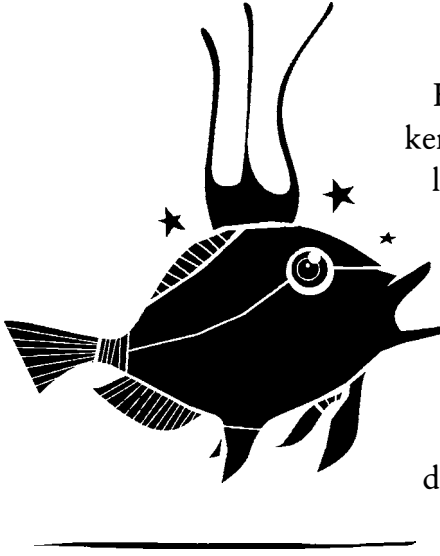
İsa yalın ayak, başı kabak; dölger balıklarının yüzlercesinin kaynaştığı denize doğru yürümüş. En kocamanını, uzun par-maklı elleriyle tutup sudan çıkarmış. İki elinin baş parmağı arasında sımsıkı tutmuş, eğilmiş, kulağına bir şeyler söylemiş...

O gün bu gündür dölger balığı, denizlerin görünüşü pek dehşetli, fakat huyu pek uysal, pek zavallı bir yaratığıdır. Birçok yerlerinde çiviye, kesere, eğriye, kerpetene, testereye, eğeye benzer çıkıntıları, kemikle kılçık arası dikenleri vardır. Dölger balığı adı bunlardan ötürü ona takılmış olmalı.

Bütün bu alatü-edevatin dört yanını şeffaf naylondan diyebileceğimiz işlemeli bir zar çevirmektedir. Kuyruğa doğru bu incecik zar azıcık kalınlaşır, rengi koyulaşır, bir balık kuyruğunun biçimini alır.

Oltaya tutuldu muydu dünyasına, sulara küsüverir. Nasıl bir korku içine düşer kim bilir? Onun için dünya bomboştur artık. Oltadan kurtulsa da fayda yoktur. Suyun yüzüne yamyassı serilir. Kocaman gözleriyle insana mahzun mahzun bakar durur. Sandala aldığınız zaman dakikalarca onun sesini iştirsiniz. Ya, sesini! Bir o, bir de kırlangıç balığı sandalda ölünceye kadar ikide bir feryada benzer, soluğa benzer acı bir ses çıkarır. İnce zardan ağzını bir kere ağlara vurmasın, küstüğünün resmidir, dölger balığının.

Bir gün balıkçı kahvesinin önündeki yarısı kırmızı, yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış bir dölger balığı gördüm. Rengi denizden çıktığı zamanki esmer renkte idi önce. Vücudunda hiçbir kımıldama yoktu. Taş kadar cansızdı. Yalnız aletlerinin etrafını çeviren incecik, ipekten bile yumuşak zarları oynayıp duruyordu. Böyle bir oynama hiç görmemiştim. Evet, bu bir oyundu. Bir görünmez iç rüzgârının oyunu idi. Vücutta, görünüşte hiçbir titreme yoktu. Yalnız bu zarlar zevkli bir ürperişle tatlı tatlı titriyorlardı. İlk bakışta insana zevkli, eğlenceli bir şeymiş gibi gelen bu titreme, hakikatte bir ölüm dansı idi. Sanki dölger balığının ruhu, rüzgâr rüzgâr, bu incecik zarlardan çıkıp gidiyordu; bir dirhem kalmamacasına.

Hani bazı yaz günleri hiç rüzgâr yokken deniz üstünde bir meneviş peydahlanır. İşte öyle bir cazip titreme idi bu. İnsanın içini zevkle, saadetle dolduruyordu. Ancak, balığın ölmek üzere olduğu düşünülürse bu titremenin anlamı hafifçe acıya yorulabilirdi. Ama insan yine de bu anlama almamaya çalışıyordu. Belki de bu harikulade tatlı bir ölümdü. Belki de balık hâlâ suda, derinliklerde bulunduğunu sanıyordur. Karnı tok, sırtı pektir. Ak-

şam olmuştur. Deniz dibinin kumları gıdıklayıcıdır. Altta, dişi yumurtaları, yukarılarda erkek tohumları sallanıyor, sallanıyor sanıyordur. Vücudunu bir şehvet anı sarmıştır... Birdenbire dehşetli bir şey gördüm: Balık tuhaf bir şekilde, ağır ağır ağarmaya, rengini atmaya, bembeyaz kesilmeye giden bir hal almaya başlamıştı. Acaba bana mı öyle geliyor? Sahiden rengini mi atıyor? Demeye, dikkatli bakmaya lüzum kalmadan yanılmadığımı anladım.

Kenarları süsleyen zarların oyunu çabuklaşmaya, balık da gitgide saniyeden saniyeye, pek belli bir halde beyazlanmaya başladı. İçimde dülger balığının yüreğini dolduran korkuyu duydum. Bu hepimizin bildiği bir korku idi: Ölüm korkusu.

Artık her şeyi anlamıştı. Denizlerin dibi âlemi bitmişti. Ne akıntılara yassı vücudunu bırakmak, ne karanlık sulara koyu yeşil yosunlara gömülme... Ne sabahları birdenbire, yukarılardan derinlere inen, serin aydınlıkta uyanıvermek, günün mavi ile yeşil oyunları içinde kuyruk oynatmak, habbeler çıkarmak, yüze doğru fırlamak... Ne yosunlara, canlı yosunlara yat-

mak, ne akıntılarda aletlerini kekamozlara takarak yıkanmak, yıkanmak vardı. Her şey bitmişti.

Dölger balığının ölüm hali uzun sürüyor. Sanki balık, şu hava dediğimiz gaz suya alışmaya çalışmaktadır. Hani biraz dişini sıkarsa alışması bile mümkündür gibime geldi.

Bu iki saat süren ölüm halini, dört saate, dört saati sekiz saate, sekiz saati yirmi dörde çıkardık mıydı; dölger balığını aramızda bir işle uğraşırken görüvereceğiz sanıyorum.

Onu atmosferimize (suyumuza) alıştırdığımız gün bayramlar edeceğiz. Elimize görünüşü dehşetli, korkunç, çirkin ama aslında küser huylu, pek sakın, pek korkak, pek hassas, iyi yürekli, tatlı ve korkak bakışlı bir yaratık geçirdiğimizden böbürlenerek onu üzme için elimizden geleni yapacağız. Şaşırarak, önce katlanacak. Onu şair, küskün, anlaşılmayan birisi yapacağız. Bir gün hassaslığını, ertesi gün sevgisini, üçüncü gün korkaklığını, sükûnunu kötöleyecek, canından bezdireceğiz. İçinde ne kadar güzel şey varsa hepsini birer birer söküp atacak. Acı acı sırtarak İsa'nın tuttuğu belinin ortasındaki parmak izi yerlerini, mahmuzları, kerpeteni, egesi, testeresi ve baltasıyla kazıyacak. İlk çağlardaki canavar halini bulacak.

Bir kere suyumuza alışmayagörsün. Onu canavar haline getirmek için hiçbir fırsatı kaçırmayacağız.

Resimli İstanbul Haftası,(4), 16 Mayıs 1953'te
"Balığın Ölümü" adıyla yayımlanmıştır.
Varlık, (402), 1 Ocak 1954

“Hayvanların içinde insanoğlu dilini en anlayan, anlar görüneni köpektir. Birçok kelimeleri anlar da. İnsanoğlu ile arasındaki lügatçe öteki hayvanlarınkinden bir hayli zengindir. Köpek çocuğun sözlerini anlamış, susmuştu. Çocuk şarkıya başladı.

*Karakolda ayna var ayna var
Kız kolunda damga damga var
Gözlerinden bellidir Karabaş
Sende de bana sevda var*

Köpeğe eğildi onu hırpalarcasına okşadı.

Bende de sana sevda var!

dedi”

*Seçme Hikâyeler’de “sevmekle başlayan her şey”
yer alıyor. Yazarın insan, hayvan ve tabiat sevgisinin
en güzel örneklerini taşıyan hikâyeleri çocukların
sevgi ufuklarına yelken açıyor.*

*Milli Eğitim Bakanlığı’nın ilköğretim öğrencileri için
belirlediği **100 Temel Eser**’de yer alan
Sait Faik Abasıyanık’ın yirmi bir hikâyesini
Cem Kızıltuğ resimledi.*

ISBN 978-975-08-0999-8

16 TL

9 789750 809996